

**T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU'NUN SEÇME LİRİK
ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI**

Sevgi Mangan

Zonguldak 2016

**T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU'NUN SEÇME LİRİK
ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI**

**Hazırlayan
Sevgi MANGAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN**

Zonguldak 2016

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı 126282110003 numaralı Sevgi MANGAN'ın hazırladığı “**Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Seçme Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası**” konulu ~~DOKTORA~~/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 22/02/2016 Pazartesi günü saat 10:30'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OYBİRLİĞİYLE/~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

Başkan _____

Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZER

Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN (Danışman)

Üye _____

Yrd. Doç. Dr. Ayşe AYDIN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

29/02/2016..

Prof. Dr. Yasemin KÖSE
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum	: BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tez Başlığı	: Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Seçme Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası
Tez Yazarı	: Sevgi MANGAN
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN
Tez Türü, Yılı	: Yüksek Lisans Tezi, 2016
Sayfa Adedi	: 195

Kelime dünyası, şairin üslubunu belirlemede önemli bir rol oynar. Bu alanda yapılan çalışmalar da şairin edebi kişiliği ve üslubunu ortaya koymada başvurulan yöntemlerden biridir. Bu tezde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerindeki kelime dünyası üzerine bir inceleme çalışması yapılmıştır.

Tez, 5 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde anlambilimi ve kelime araştırmalarının şiirdeki yeri, kelime dünyası ile ilgili bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun hayatı, edebi kişiliği ve eserleri kısaca tanıtılmıştır. İkinci bölümde “Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası” ana başlığında kelime sayısı, kelimelerin sıklık dereceleri tespit edilmiştir. En çok tekrarlanan kelimeler ve sıklık dereceleri tablolar halinde sunulmuştur. Bu kelimeler sıklık dereceleri en yüksekten başlayarak detaylı incelemeleri yapılmış ve örneklerle de somutlaştırılmıştır. En çok tekrarlanan kelimelerin isim ve fiil oranları belirtilmiştir. Üçüncü bölümde kelime türleri tespit edilmiştir. Bunlar isim cinsinden kelimeler (isim, zamir, sıfat, zarf) ve fiil unsurları olmak üzere iki ana grupta detaylıca incelenmiştir. Tablo ve grafikler yardımıyla da görsellik kazandırılmıştır. Dördüncü bölümde üslup incelemelerinde önemli ipuçları veren kelime grupları incelenmiştir. Sıfat ve isim tamlamaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Tamlamalar ayrıca anlam ve kuruluş özelliklerine göre örnekleriyle ele alınmıştır. Deyimler ve ikilemeler de kullanım sıklıklarıyla birlikte incelenmiştir. Sonuç bölümünde tezin genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın sonunda faydalanan kaynaklar verilmiştir. Ek kısmında da tezde kullanılan Bedri Rahmi'nin şiirleri bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bedri Rahmi Eyüboğlu, leksikoloji, kelime dünyası, üslup, sıklık, kelime mahiyeti.

ABSTRACT

Institution	: BEÜ Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature
Title	: World of Words at Bedri Rahmi Eyuboglu's Lyric Poetry Selection
Author	: Sevgi MANGAN
Adviser	: Yrd. Doç. Dr. Gül Banu DUMAN
Type of Thesis, Year	: MSc. Thesis, 2016
Total Number of Pages	: 195

World of words plays an important role in designating the poet's style. Works which are done in this field are also used for clarifying the poet's literature career and style. In our thesis, we studied on the world of words in Bedri Rahmi Eyüboğlu's poems.

Our thesis consists of 5 parts. In the introduction, it is searched about life, literature individuality and works of Bedri Rahmi Eyüboğlu. In the first part, a short information is given about the role of learning semantic and words on poems. In the second part, based on 'the world of words in Bedri Rahmi Eyyüboğlu's selected poems, the number of words, words frequency and use of these words are given. There are given words which used very often and the degree of frequency of their usage. In the third part, the kinds of words which are used in the poems, are given. These are analyzed in two groups as words (nouns, adjectives, adverbs, pronouns) and verbs in detail. And it is shown as graphics and chards. In the fourth part, searched word combinations that give important clues for wording analyze. Adjective clause and noun clauses are studied in detail. Also idioms and reduplications were analyzed with the use of word frequency. In the conclusion part, there is a general evaluation of the thesis. At the end of the work, the sources are given. There Bedri Rahmi's poetry used in the thesis in the Appendix.

Key words: Bedri Rahmi Eyüboğlu, lexicology, the world of word, style, frequency, etymology.

ÖNSÖZ

Kelimeler düşünce hazinesinin araçları, duygu dünyasının renkleridir. Onların büyüğü bir gücü vardır. Onlar parlaklıklarıyla karanlıkları aydınlatır, yüreklere kuvvet verir.

Şairler kelime kuyumcusudur. Onları bir kuyumcu titizliğiyle işler, muhatabına sunar, onları ruh dünyasında yolculuğa çıkarır.

Bu çalışmada da Cumhuriyet dönemi şairleri arasında yer alıp Türk sanat ve edebiyat tarihine bıraktığı derin izlerle bugünlere ulaşan, şiirleri bestelenmiş sevilen bir şair olan Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerindeki kelimelerden yola çıkarak şairin üslubu hakkında çözümlemeler yapılmaya çalışıldı.

Bunun için 2013 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nda 13. baskısı yapılan, Bedri Rahmi'nin bütün şiirlerinin yer aldığı Dol Karabakır Dol isimli eserinde yer alan lirik şiirlerinden şiirler seçildi.

Çalışmaya, Osman ARICAN'ın hazırladığı “Süyünbay Eraliyev'in Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası” adlı yüksek lisans tezi model teşkil etti. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun hayatı ve edebi kişiliği ile ilgili olarak da Melih ERZEN'in “Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Şiiri Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tezinden yararlanıldı.

Çalışmanın giriş bölümünde anlambilimi ve kelime araştırmalarının şiirdeki yeri ile ilgili bilgiler verildi. Birinci bölümde Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerinde duruldu. Çalışmanın ikinci bölümünde kelime sayısı, kelimelerin sıklık dereceleri ve en çok tekrarlanan kelimeler üzerinde detaylı bir şekilde incelendi. Üçüncü bölümde kelime türlerine yer verildi. Bu bölümde isim cinsinden kelimeler (zamirler, sıfatlar, zarflar) ile fiiller ve unsurlarının ayrıntılı şekilde incelemesi yapıldı. Dördüncü bölümde üslup incelemelerinde önemli ipuçları veren kelime grupları incelenmiştir. Sıfat ve isim tamlamaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Tamlamalar ayrıca anlam ve kuruluş özelliklerine göre örnekleriyle ele alınmıştır. Deyimler ve ikilemeler de kullanım sıklıklarıyla birlikte incelenmiştir.

Sonuç bölümünde tezin genel bir değerlendirilmesi yapıldı. Tezin sonunda faydalanan kaynaklar ve ekler kısmında lirik şiirlerden seçilen metin bulunmaktadır.

Beni böylesine özel ve modern bir konuya yönlendiren, beni her konuda motive eden, bana güven veren değerli hocam Gül Banu DUMAN'a, çalışmayı yaparken bu konudaki tecrübelerini benimle paylaşarak bana yol gösterip yardımcı olan değerli hocam Osman ARICAN'a ve çalışmalarım boyunca desteğini esirgemeyen eşime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Sevgi MANGAN

İÇİNDEKİLER TABLOSU

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
1. BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU’NUN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ÜSLÛBU, ŞİİR KİTAPLARI.....	4
1.1. Hayatı	4
1.2. Edebî Kişiliği ve Üslûbu	6
1.3. Şiir Kitapları.....	9
1.3.1. Yaradana Mektuplar	9
1.3.2. Karadut	9
1.3.3. Tuz.....	9
1.3.4. Üçü Birden	9
1.3.5. Dördü Birden.....	9
1.3.6. Dol Karabakır Dol.....	10
1.3.7. Yaşadım.....	10
2. BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU’NUN SEÇME LİRİK ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI	11
2.1. Kelime Sayısı	11
2.2. Kelimelerin Sıklık Dereceleri	11
2.3. En Çok Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklık Dereceleri	12
3. KELİME TÜRLERİ	96
3.1. Kelime Türlerinin Sınıflandırılması.....	96
3.2. İsim Cinsinden Kelimeler	98
3.2.1. Tabiat İle İlgili İsimler	99
3.2.2. Yer-Yön İle İlgili İsimler	100
3.2.3. Vücut ve Organ İsimleri.....	101

3.2.4. Meyve - Yiyecek İsimleri.....	102
3.2.5. Yaşam - Ölüm ve Din İle İlgili İsimler	103
3.2.6. Renk İsimleri.....	104
3.2.7. Duygu Belirten İsimler.....	105
3.2.8. İnsan Rollerine İle İlgili İsimler	106
3.2.9. Duyular ile İlgili İsimler.....	107
3.2.10. Zaman ile İlgili İsimler.....	108
3.2.11. Sanat ile İlgili İsimler.....	108
3.2.12. Hayvanlar ve Hayvan Unsurları ile İlgili İsimler.....	109
3.2.13. Özel İsimler.....	110
3.3. Zamirler.....	112
3.4. Sıfatlar.....	114
3.4.1. Gramatikal Sıfatlar	115
3.4.2. Yargı Sıfatları.....	121
3.5. Zarflar.....	123
3.5.1. Hâl (Durum) Zarfları.....	124
3.5.2. Zaman Zarfları	126
3.5.3. Miktar Zarfları.....	127
3.5.4. Soru Zarfları	128
3.6. Fiiller ve Unsurları	128
3.6.1. Sıfat-fiiller	133
3.6.2. Zarf-fiiller.....	134
3.6.3. İsim-fiiller	135
4. KELİME GRUPLARI.....	138
4.1. Sıfat Tamlamaları.....	138
4.1.1. Varlık ve Kavramların Objektif Özellikleri Gösteren Sıfat Tamlamaları	138
4.1.2. Mecazi ve Sübjektif Unsurlarla Yapılan Sıfat Tamlamaları	139
4.1.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı Sıfat Tamlamaları	140
4.1.4. Sıfat –fiillerle Kurulmuş Sıfat Tamlamaları	141
4.2. İsim Tamlamaları	142
4.2.1. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Nesnel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları	142
4.2.2. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Mecazi ve Öznel İyelik münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları	143

4.2.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı İsim Tamlamaları.....	145
4.2.4. Soyut Bir Kavramın Somutlaştırılmasıyla Oluşmuş İsim Tamlamaları ..	146
4.3. Deyimler	146
4.4. İkilemeler	148
SONUÇ	151
KAYNAKÇA.....	157
EKLER	159
İNCELENEN ŞİİRLER.....	159

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Kelimeler ve Sıklık Dereceleri 12

Tablo 2.2: En Çok Tekrarlanan İsimler ve Sıklık Dereceleri.....

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Kelime Türleri Grafiği	98
Şekil 3.2: Gruptaki İsimlerin Toplam İsim Sayısına Oranı.....	99
Şekil 3.3: Zamirlerin Dağılımı	113
Şekil 3.4: Sıfatlar.....	

KISALTMALAR

Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
Çev.	:Çeviren
DKD	:Dol Karabakır Dol
Haz.	:Hazırlayan
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
TDK	:Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Şiir, güzel sanat dallarından biri olan edebiyatın en eski türlerinden birisidir. Şiirin herkesçe kabul edilen belli bir tanımı yoktur. Farklı sanat anlayışlarına bağlı olarak şiirin pek çok tanımı yapılmış ve hatta onun tanımlanamayacağı bile ileri sürülmüştür.

Aksan (1993:8) ise şiiri “Gerek içerik, öz, gerekse söze dönüştürme, sunuluş açısından özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür.” sözleriyle tanımlar.

Her sanat dalının bir malzemesi vardır. Şiirin malzemesi ise dildir. Şairler dil parçacıkları olan kelimelere ruh vererek şiirlerini oluştururlar.

“Şiir söze dayandığı, şiirin gereği sözcükler olduğu ve çeşitli anlatım biçimlerini yansıtan tümceler olduğu için şiir dilinin incelenmesi her alandan önce dilbilimin görevi ve yetki alanı içinde yer alır.” (Aksan,1993:17)

Doğan Aksan (1993:19-20) şiirle ilgili olarak özetle “Şiir dilbiliminin birçok alanını yakından ilgilendiren ve konusunu oluşturan bir olgudur. Ses yönüyle sesbilimin, söz sanatları açısından anlambilimin ana konuları içindedir. Kişisel bir dil kullanımı, bir performans ürünü olarak stilistik ve dolayısıyla sözcükbilim alanının konularıyla iç içedir.” der.

Bir toplumun düşünce yapısını şekillendiren, kavramlara ve nesnelere hangi bakış açısından baktıklarını belirleyen, onları diğer toplumlardan ayıran özellik söz varlığıdır. Peki, söz varlığı nedir?

Söz varlığı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu kavramı, Hatipoğlu (1982:111)”bir dildeki sözlerin bütünü olarak yorumlanabilen söz varlığı bir dilin bütün sözcükleri”, Topaloğlu (1989:99) ve Korkmaz (2003:144) ise “bir kişinin veya bir toplumda yer alan sözcükler toplamı” olarak tanımlamışlardır.

Aksan ise (2004:7) “Söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcükleri değil, deyimleri, kalıp sözleri, kalıplaşmış ifadeleri, atasözleri, terimleri ve çeşitli anlatım kalıplarının bütünü anlaşılmalıdır.” diyerek tanımını biraz daha geniş tutar.

Söz varlığı, o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir.

“İnsan hayatında dünyanın içselleştirilmesi, içselleştirilerek anlamlandırılması ve bu anlamlar doğrultusunda düşünceler üretilmesi ve aktarılması gibi önemli fonksiyonların gerçekleştirilmesini üstlenen sözcüklerin ve sözcük birliklerinin toplamı, bir dilin söz varlığını oluşturur.” (Yalçın,2005:25)

“Doğduğumuz zaman biz anadilimizi sözvarlığıyla, kavramlarıyla, dilbilgisi kurallarıyla çevremizde hazır buluruz.” (Aksan,1997:15) Daha sonra aldığımız eğitim-öğretim, bulunduğumuz çevre ve diğer yaşam mücadelemizdeki birçok etken sonucunda kendi söz varlığımız oluşur. Bu durum şairler için de aynıdır. Bir şairin üslûbunun oluşmasında kabiliyet, gayret, bilgi ve kültür seviyesi, çevre ve yaş ile devrin sosyal ve siyasî olayları rol oynar.

Şairin üslûbunu belirleyen temel unsurlardan biri onun kelime dünyasıdır. Şairin eserinde tercih ettiği kelimeler, kelimeler arasında kurulan anlamsal ve işlevsel ilişkiler, kelime sıklıkları, tekrarlar gibi dil kullanımları onun ruh hâlini, inançlarını, heyecanlarını, zevklerini ve duygu dünyasını okuyucuya yansıtır. Kelimeler bize şairin insana ve diğer varlıklara bakışını ve yaklaşım tarzını gösterir. Gramatikal şekilde bir araya gelen kelimeler şairin genel ve özel yönlerini gösterir.

Üslup ve kelime dünyası çalışmaları ile ilgili olarak Saldere (2003:34) “Yazarın zihin dünyası ile kelimeler arasındaki ilişkileri nasıl kullandığı demekse, bunu bize verecek olan kelimeler olacaktır. Kelimeler de sadece gerçek anlamları değil, aynı zamanda mecaz, yan ve duygu anlamlarını çağrıştırdığı için bu çalışmalar edebiyat araştırmalarına da büyük bir ivme kazandıracaktır.” demektedir.

Bu tür kelime dünyası araştırmalarıyla gerçek anlamda üslup sahibi olan sanatçılar ortaya çıkarılabilir.

Kelimelerin sıklık dereceleri, türleri ve özelliklerinden yola çıkılarak Bedri Rahmi'nin şiirleri üzerine yapılan bu çalışma, şairin kavram dünyası hakkında sonuçlara ulaştıracaktır.

Bedri Rahmi birçok temada şiir yazmıştır. Erzen (2007) Bedri Rahmi'nin şiirleri üzerine yaptığı araştırmada şairin şiirlerini; metafizik temalar, bireysel temalar, toplumsal temalar olmak üzere üç ana temaya ayırmış, daha sonra her bir temayı da alt başlıklarına ayırarak ayrıntılı incelemesini yapmıştır.

Bedri Rahmi'nin en sevilen şiirlerinden bazıları bestelenmiştir. Bunlar genelde şairin aşk temalı şiirleridir. Bu incelemede de şairin aşk, sevgi, tabiat, hüzn, özlem gibi sadece lirik şiirleri seçilerek konu sınırlandı.

İncelemede şairin bütün şiirlerinin yer aldığı “Dol Karabakır Dol” adlı şiir kitabının 13. basımından yararlanıldı. Konuları ve anlatımları dikkate alınarak toplam 50 şiir seçildi. Bu şiirlerin 7 tanesi “Yaradana Mektuplar”, 17 tanesi “Karadut”, 7 tanesi “Tuz”, 2 tanesi “Merhaba Yeşil”, 9 tanesi “Bigüzel”, 5 tanesi “Dol Karabakır Dol”, 3 tanesi de “Yayımlanmamış Şiirler” adlı şiir kitaplarında yer almaktadır.

1. BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU'NUN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ÜSLÛBU, ŞİİR KİTAPLARI

1.1. Hayatı

Bedri Rahmi 1913 yılında o zamanlar Trabzon'a bağlı olan Görele'de doğmuştur. O yıllarda Görele kaymakamı olan babası Rahmi Bey Maçkalı Eyüboğlu ailesindendir. Annesi Lütfiye Hanım'dır. Ailesinin beş çocuğundan ikincisidir. Sabahattin Eyüboğlu'nun kardeşidir.

Babasının memuriyeti dolayısıyla Bedri Rahmi'nin ilkokul yılları yurdun değişik yörelerinde geçer. Babasının 1925 yılında Trabzon milletvekili seçilmesiyle oraya yerleşirler ve Bedri Rahmi ortaöğrenimine Trabzon Lisesi'nde başlar. Lise yıllarında öğretmeni Zeki Kocamemi'nin ilgisiyle resme yönelir. Onun derslerinin etkisi ve okul müdürünün özendirmesiyle 1929'da İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'ne girer. Burada Nazmi Ziya Güran ve İbrahim Çallı'dan ders alır. 1930'da, diplomasını almadan okulu bırakıp ağabeyi Sabahattin Eyüboğlu'nun yanına Fransa'nın Lyon kentine gider. 1931 yılı Lyon ve Dijon'da özel atölyelerde çalışmakla geçer. Burada daha sonra evleneceği Rumen asıllı eşi Eren Eyüboğlu ile tanışır ve böylelikle Paris günleri başlar. André Lhote'un yanında resim çalışır. Bedri Rahmi, Paris'ten sonra bir süre Londra'da bulunur. 1933 yılında da İstanbul'a döner. Cemal Tollu, bundan kısa bir süre önce 7 genç ressam arkadaşı ile "D Grubu"nu kurmuştur. Bedri Rahmi de 1935'te bu grubun bir sergisine 30 civarında resim ile katılır. Bununla birlikte ilk kişisel sergisini 1934 yılında Ernestine aracılığıyla Romanya'da açmıştır.

1934 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nin yarışmasına "Yol İnşaatı" çalışmasıyla katılarak üçüncü olur. Ardından 1932'de Andre Lhote'un atölyesinde çalışan Cemal Tollu'yu görmeye Paris'e gider.

Bedri Rahmi'nin, İstanbul'a döndüğü zaman geçimini sağlamak için Yeni Adam, Ağaç gibi yayın organlarında yazı ve desenleri görülür. Kısa bir süre Çerkeş demiryolu yapımında çevirmenlik yapar. Gazete yazarlığı yapar. 16 Nisan 1936'da Eren Hanım'la evlenir. Babasının yardımıyla Tekel Genel Müdürlüğünde işe girer.

1936 yılında yeniden girdiği diploma yarışmasında “Hamam” isimli çalışmasıyla birincilik ödülü alır. Cemal Tollu’yla birlikte Akademi’nin Resim Bölümü Şefi Léopold Lévy’nin asistanı olurlar. Aynı yıl Moskova’da düzenlenen ilk Türk resim sergisine katılır.

1938 yılında birçok ressamın katıldığı CHP’nin kültür programı çerçevesinde resim yapmak için Edirne’ye gider. “Yurt gezileri Bedri Rahmi’nin resimlerine özellikle konu seçimi yönünden kaynaklık sağlar.” (Erzen,2007:13)

Bedri Rahmi 1939 yılında Birinci Devlet Resim Heykel Sergisinde derece alır. Yine aynı yıl oğlu Mehmet dünyaya gelir. Askerlik görevi için orduya alınır. II. Dünya Savaşı’na da rastgelen askerlik dönemi üç yıl kadar sürer. 1941 yılı sonlarında terhis olur. Askerlik dönüşü akademideki çalışmalarına devam eder.

Yurt gezileri çerçevesinde 1942 yılında Çorum’a gider. Özellikle İskilip’e hayran kalır.

1943’te duvar resimlerine yönelir. İlk duvar resmini 1943’te İstanbul’da, Lido Yüzme Havuzu için yapar.

Akademi öğretmenliğine Bedri Rahmi 1942-43 öğretim yılında artık kendine ait bir atölye ve öğrencilerle devam eder.

1933 yılından itibaren Yeditepe, Ses, Güney, İnkılapçı Gençlik, İnsan, Varlık gibi dergilerde şiirler yayımlamıştır. 1941’de ilk şiir kitabı olan Yaradana Mektuplar’ı yayımlar.

1940-46 yıllarında Bedri Rahmi fırtınalı günler yaşar. Heykel bölümünden tanıdığı Mari Gerekmezyan ile arasında bir aşk doğar. Fakat sevgilisi yakalandığı tüberküloz ve menenjitte yenilerek 1946 yılında vefat eder.

Bu yıllara ait şiirlerini 1948’de “Karadut” adıyla yayımlar.

Bedri Rahmi 1950 yılı yazında Paris’e gider ve 6 ay kadar kalır. Paris’i ve müzeleri yeniden görme imkânı bulur.

Yurda döndükten sonar değişik gazetelerde yazılar yazar. Bu faaliyetlerini 1960 yılına kadar sürdürür. Fakat ağabeyi Sabahattin Eyüboğlu şöyle bir nasihatte bulunur:

“Birader ya yazıya ver kendini, ya resme. Kendi elinle kendini bölme. Yazık oluyor sana. Yaşını başını aldın artık, karar ver! Ya yazı ya resim! Bir koltukta iki karpuz oluyor olmasına ama karpuzlar elma kadar oluyor, ceviz kadar oluyor, karar ver Allah aşkına, ne atarsan aşına o gelsin kaşığına”. (Erol,1984:100)

Bedri Rahmi ağabeyinin öğüdü ile bir süre yazılarına ara verir. 1970 yılında yazı hayatına kaldığı yerden devam eder.

1961 yılında Amerika’ya gider. Orada birçok geziye katılır, konferanslar verir ve resim çalışmaları yapar.

Amerika gezisinden sonra çalışmalarına devam eden sanatçı, Güzel Sanatlar Akademisinde doçentliğe, profesörlüğe kadar yükselir. Üç yıl kadar Resim Bölümü başkanlığı da yapar. Sanatçı, Amerika gezisi ürünlerini Ankara Devlet Galerisinde sergiler.

Resim dalında, 1940’ta üçüncülüğünü, 1943’te ikinciliğini aldığı Devlet Resim ve Heykel Sergisi’nin 1972 yılında da birincilik ödülünü alır.

Yaşamının son yıllarında büyük oranda alkol hüküm sürer. Pankreas kanserine yakalanır. Aynı yıl, 21 Eylül 1975’te vefat eder.

1.2. Edebî Kişiliği ve Üslûbu

Bedri Rahmi’nin şiir ve edebiyat tutkusunda ailesinin etkisi büyüktür. Erzen (2007:18) Bedri Rahmi’nin babası Rahmi Bey’in çocuklarına Batı edebiyatlarını tanıttığını, Fransızcadan çeviriler yaparak Victor Hugo, Moliere gibi sanatçıları tanımalarını sağladığını, bunun yanı sıra şairin edebiyat sevgisini annesinden dinlediği türküler, ninniler, ilahiler ve masallarla beslediğini, Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal gibi pek çok değeri annesinden öğrendiğini söyler. “Ortaokulun ikinci sınıfında arkadaşlarıyla birlikte Serçe isimli bir dergi çıkarır.”(Erol,1984:18)

Bedri Rahmi'nin edebiyata olan ilgisinin lise yıllarına kadar uzadığını belirten Erzen (2007:19) “1928’de Muhit dergisinde çıkan “Bir Damla Su” adlı şiir, şairin yayımlanan ilk şiiridir. Yine aynı dönemlerde Milliyet gazetesinin açtığı hikâye yarışmasında derece alır. Ancak düzenli olarak yazı yazmaya ve yayımlamaya 1933 yılında Yeni Adam dergisinde başlar. Burada aynı zamanda resimleri de yayımlanır. Daha sonraları şiir ve yazılarını Ses, İnkılapçı Gençlik, Büyük Doğu, İşte, Varlık, Gün, İnsan, Yeditepe dergilerinde yayımlamıştır.” der.

Bedri Rahmi'nin sanat dünyası farklı kişi ve şiir anlayışlarından etkilere açık kalmıştır. Erzen (2007:20) bu konuyla ilgili olarak; Garip şiirinin yanı sıra özellikle Toplumcu şiir ile Saf şiir anlayışlarının hüküm sürdüğü 1940-50’li yıllarda Bedri Rahmi'nin hiçbir edebi akım içinde yer almamakla birlikte yine de çeşitli etkilere açık kaldığını, Güzel Sanatlar Fakültesinden hocası olan Ahmet Haşim başta olmak üzere zamanla Yahya Kemal, Nazım Hikmet gibi şairlerin de etkisinde kaldığını söyler.

Ahmet Oktay (1993:681) da Bedri Rahmi'nin, Necip Fazıl Kısakürek, Fazıl Hüsni Dağlarca ve Ziya Osman Saba'nın mistik tavrından esinlendiğini söyler.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, resim ile şiiri birlikte yürütür. Bu bakımdan her iki alanda da kabul edilmeyi ister. Doğan (1975:13) “Şairler ressam olduğum için kendilerinden saymazlar beni” diyen Bedri Rahmi'nin “Şairliğimi bilmem ama ressamlığına gelince...” veya “Ressamlığını bilmem ama şairliğine gelince...” şeklindeki sözlerle devamlı üzümlü sitem ettiğini belirtir.

Bedri Rahmi’de şiir ve resim ayrılmaz bir bütündür. Bu konuda Köksal (1979:26) “Yeryüzüne, tabiata, insan sevgisine ve yaşamın dipdiri, cıvıl cıvıl cümbüşüne, daha çok ressamca bir yaklaşımdır onun şiirleri.” demektedir.

Ediboğlu, Bedri Rahmi'nin şiir anlayışı ile ilgili düşüncelerini şu sözlerle dile getirir:

“Ona göre şiir, gözün iyi gördüğü, yüreğin iyi duyduğu, öz ve açık deyişlerdir. Şiirin oyuna, fazla, lüzumsuz süse, kapalılığa tahammülü yoktur. Köylümüz, halkımız için ayrı, aydınlarımız için ayrı şiir düşünmek yanlıştır. Türk zevki, Anadolu zevki açık seçik, yalın, pırıl pırıl güneşli bir zevktir.” (Ediboğlu, 1968:130)

Bedri Rahmi'nin şiirini Doğan (1975:13) ise “Dizginlenemeyen bir coşku, yaşama sevinci ve renkler. Bir de halk sanatının masal, şiir, deyiş, resim... vb. her türüne karşı aşırı bir hayranlık. Bu dört öge çevresinde kurulmuş ortalama şiir okuyucusunu hemen sarıveren, uzun süre akıldan çıkmayan, her vesileyle anımsanan bir şiirdir.” sözleriyle değerlendirir.

Korkmaz (2004:242-243) Pir Sultan ve Karacaoğlan geleneğinden gelen bir büyük etkilenmeyi yaşayan Eyüboğlu'nun şiirlerinde ressam kişiliğinden gelen renk ögesi birinci planda yer aldığını; bu renk coğrafyasının, içerisinde önemli bir düzeyde halk kültürünü barındırdığını; bunun için şiirdeki kelimelerin renginin daha çok Anadolu insanının günlük hayatına ait canlı renkler olduğunu; insani bir nitelik verilen doğanın onun şiirinin en önemli izleği olduğunu; şiirine aldığı doğal öğelerin devingen bir nitelik taşıdığını belirterek “Şiirinin en önemli özelliklerinden birisi de sosyal içerikli olmasıdır. Bu izleği ile Anadolu insanının yoksul hayatını anlatır.” demektedir.

Bedri Rahmi bütün halk sanatlarına ilgi duyar. Resim ve şiirlerinde bu ilgiyi açıkça görürüz. Çocukluğunda babasının memuriyeti ve yıllar sonra yurt gezileri sırasında Anadolu'yu yakından tanıma imkânı bulan Eyüboğlu doğayı insanıyla beraber çok sevmiştir. Şiirlerinde de Anadolu'nun sesi olmak ister. Çelik (1996:12) Bedri Rahmi'nin Anadolu'ya bakışını “Bedri Rahmi, sanki Anadolu'nun, Anadolu köylüsünün yalnızlığını, onların türküsünü, tekerlemesini, sızısını söyleyerek, söyleterek gidermek ister. Şiirin hası, zifiri karanlıktan gelse de ayak seslerinden tanıyacağını belirten Eyüboğlu, ne zaman bir köy türküsü duysa şairliğinden utandığını ifade eder. Çünkü o, şiirin gerçeğini köy türkülerinde bulmuştur.” sözleriyle açıklar.

Bedri Rahmi'nin Halk Edebiyatının masal, şiir, deyiş gibi her türüne karşı duyduğu hayranlık, şiirlerine de yansır. Birçok şiirinde halk söyleyişlerine, masal öğelerine, mahalli kullanımlara yer verir. Alev Sınar (2005-2006:44), Bedri Rahmi'nin çağını anlatırken dilini, anlatımını, sanatını kurarken Yeni Türk Edebiyatını besleyen güçlü kaynaklardan birini, halk edebiyatını ve bunun içinde de özellikle masalı kullandığını söyler.

Bedri Rahmi Eyüboğlu ressam, ozan, öğretmen, ülke sorunlarına kayıtsız kalmayan bir yazar olarak, bütün nitelikleriyle güçlü nefesini milyonlara duyurmuştur. Bedri Rahmi, sürekli işleyen bir zihin, sürekli işleyen bir bilek ile Türk sanatına ve edebiyatına büyük hizmetler vermiştir.

1.3. Şiir Kitapları

1.3.1. Yaradana Mektuplar

Bedri Rahmi'nin yayınlanan ilk şiir kitabıdır. 39 şiirden oluşan kitap 1941 yılında basılmıştır. Kitap daha sonraları “Üçü Birden”, “Dördü Birden” ve “Dol Karabakır Dol” kitapları içinde yayımlanmıştır.

1.3.2. Karadut

İlk baskısı 1948’de yapılmıştır. Kitapta Bedri Rahmi’nin sevdâ üstüne yazdığı şiirler ağırlıktadır. Karadut, 2002 yılında müstakıl olarak basıldığı gibi “Üçü Birden”, “Dördü Birden”, “Dol Karabakır Dol” kitaplarında toplu şiirler içinde de yer almıştır.

1.3.3. Tuz

Bedri Rahmi’nin üçüncü şiir kitabı 1952 yılında basılmıştır. “Üçü Birden”, “Dördü Birden”, “Dol Karabakır Dol” kitaplarındaki toplu şiirlerinde “Tuz” da yer alır.

1.3.4. Üçü Birden

1953 yılında basılmıştır. “Yaradana Mektuplar”, “Karadut” ve “Tuz” şiir kitaplarının yer aldığı toplu şiirleri kapsar.

1.3.5. Dördü Birden

1956 yılında basılmıştır. “Üçü Birden” şiir kitabına yeni eklemelerle hazırlanmıştır.

Bunun yanı sıra Bedri Rahmi 1956’da “Merhaba Yeşil”, 1959’da “Bigüzel”, 1969’da “Karadut 69”, 1977’de ise “Yaşadım” isimli şiir kitaplarını yayımlamış daha sonra bütün şiirlerini “Dol Karabakır Dol” adıyla birleştirmiştir.

1.3.6. Dol Karabakır Dol

İlk baskısı 1974 yılında yapılmıştır. Kitabın 1985'teki ikinci baskısına şairin yayımlanmamış şiirleri de eklenmiştir. Ayrıca onun Almanca, İngilizce ve Fransızcaya çevrilmiş bazı şiirleri de kitabın sonunda yer almıştır.

Dol Karabakır Dol, şu bölümlerden oluşmaktadır:

- Yaradana Mektuplar
- Karadut
- Tuz
- Merhaba Yeşil
- Bigüzel
- Dol Karabakır Dol
- Yayımlanmamış Şiirler

1.3.7. Yaşadım

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ölümünden sonra 1977'de Ada Yayınları arasından çıkmıştır. Bu kitap daha sonraları “Dol Karabakır Dol”un yeni baskılarına “Yayımlanmamış Şiirler” adıyla dâhil edilmiştir.

2. BEDRİ RAHİMİ EYÜBOĞLU’NUN SEÇME LİRİK ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI

2.1. Kelime Sayısı

Bu çalışmada Bedri Rahmi’nin tüm şiirleri arasından 50 lirik şiir seçilerek incelenmiştir. Şiirlerde kullanılan kelime sayısının toplamı 4464, farklı kelime sayısı ise 1235’tir. Toplam kelime sayısını oluşturan farklı kelimelerin ortalama yoğunluğu 3,6 civarındadır. Yani Bedri Rahmi incelenen şiirlerde bir kelimeyi ortalama 3,6 defa kullanmıştır. Bu, düşük bir orandır.

Kelimelerin ortalama yoğunluk oranının düşük olması, şairin kelime hazinesinin genişliği anlamına gelir. Aynı zamanda şairin aynı kelimeyi tekrarlamak yerine farklı kelimeler kullanabilen bir şair olduğunu gösterir.

2.2. Kelimelerin Sıklık Dereceleri

Bir şiir, onu oluşturan şairin ürünüdür ve ondan izler taşır. Şairin hayata bakışı, yaşam biçimi, duygu ve düşünce dünyası, edebî zevk ve anlayışı, kültür birikimi, şiirinde kendini gösterir. Bu ise kelimeler aracılığı ile olur. Kelimelerin sıklıklarının araştırılması üslup bilimine katkı sağlar.

Aksan (1995:344) sıklığı “Sözcükbilimde sıklık, bir dilin sözcüklerinin öteki sözcüklere oranla daha çok ya da seyrek kullanılması anlamına gelir.” diyerek tanımlar.

Şairler bazen bilinçli olarak bazen de farkında olmadan bazı kelimeleri diğerlerine oranla sık kullanırlar. İşte sıkça kullandığı kelimeler şairin duygu ve düşünce dünyasının kapılarını bize aralar. Bu çalışmada da bu düşünceden yola çıkılarak Bedri Rahmi’nin seçilen lirik şiirlerindeki kelime sıklıkları çıkarıldı. Kelimeler en çok tekrar edilenden (223) en az tekrar edilene (1) doğru sıralandı.¹ Tabloda, sıklık dereceleri 2 ve 1 olan kelimeler fazlaca olduğu için hepsi verilemedi. Örneğin sıklık derecesi 1 olan 604 kelime bulunmaktadır. 1235 farklı kelime

¹Bkz. Tablo 2.1

kullanıldığına göre kelimelerin hemen hemen yarısı birer defa kullanılmıştır. Bu da, şairin temasına uygun farklı kelimeler kullandığını ve başarılı olduğunu gösterir.

2.3. En Çok Tekrarlanan Kelimeler ve Sıklık Dereceleri

Bedri Rahmi'nin incelenen seçme şiirlerindeki kelimeler sıklık sayılarına göre aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 2.1: Kelimeler ve Sıklık Dereceleri

	KELİMELER	SIKLIK DERECELERİ
1	Bir	223
2	gel-	58
3	ben, gibi	50
4	Can	49
5	ol-	48
6	Ne	44
7	Sen	41
8	Ağaç	39
9	de-, iç	38
10	deniz, git-	36
11	Bu	32
12	göz, ile, kadar, türkü	28
13	Yer	27
14	El	26
15	Şiir	25
16	her, yürek	24
17	İnsan	23
18	de, kiraz, toprak	22
19	gül, kara, sev-	21
20	Yol	20
21	Dal	19
22	bil-, gök, karanlık, yeşil	18

23	bahçe, değil, dip, yan, yaprak	17
24	bahar, dağ	16
25	mavi, tane, var, yaşa-	15
26	belki, dünya, meyve, o, su, ve, yıldız, yedi	14
27	çocuk, en, geç-, gün, lorca, mor, yar-	13
28	arzu, damar, dur-, düş, hele, kendi, kök, tüken-, uç-, ver-,yan-	12
29	bulut, bütün, büyük, değ-, kuş, tarla, taş	11
30	aç-, erik, güç, kere, kok-	10
31	ay, baş, dudak, gelin, götür, güzel, kesil-, kız, ki, köy, mevsim, nasıl, söyle-, şey, tırnak, uzak, uzat-, üst, yar.	9
32	ama, dilim, dol-, güneş, iki, koş-, misali, ön, sinsi, şehir, tepe, tohum, uç, mi	8
33	al-, ara-, bal, başla-, biz, çık-, çok, dolu, et-, gizli, kat, kocaman, koku, nefes, oğul, rüzgâr, sevinç, sonra, süt, şimdi, yarıl-, yaz	7
34	ah, alt, avuç, bile, birer, bit-, büyü-, cömert, çatla-, çek-, diş, diz, düşün-, et, gör-, hey, kal-, kan, kaya, kırıl-, milyonlarca, ömür, pul, renk, sarı, sene, ses, seveda, Trabzon, tuz, üç, yaş, yet-, yıl, zaman, zehir,	6
35	açıl-, ağız, akıl, at, baht, bedava, bıçak, biri, çıldır-, çırılçıplak, çiçek, çözül-, çürü-, diken, dil, dost, dökül-, ekmek, hal, için, iğde, kapı, kardeş, kimi, kurban, küçük, masal, memleket, nafîle, nar, neyle-, salkım, son, söğüt, ya, yorul-	5
36	ağır, ağla-, al, altın, arka, art-, artık, at-, ayak, bak-, bereket, beş, beyaz, bin, binlerce, bölük, buram, çakıl, çevrili, defa, devril-, diyar, doy-, dön-, duy-, gemi, gökyüzü, gül-, gümüş, hatıra, ışık, iş, kadın, kandil, karadut, karayemiş, kaş, keklik, kes-, kitap, kol, kop-, köle, kör, kul, kurul-, Mehmet, mümkün, nere, orta, otur-, öl-, paramparça, rüya, sabah, sır, siz, söylen-, sür-, şahit, şair, tabur, tanı-, taze, tek, tel, tomurcuk, top, tut-, unut-, utan-, uy, uyu-, vur-, yalınayak, yalnızlık, yana, yap-, yaz-, yetim, yolcu, yüz, zerre	4
37	alev, Allah, amma, ana, ara, aydınlık, bağır, bağlan-, bakır, balık, ballan-, bekle-bırak-, bilin-, boş, boyun, bozkır, bucak, bul-, cehennem, cennet, çat-, çekirdek, çentik, çocukluk, da, daha, damla-, dayan-, deli, dert, derya, dişi, dizi, doğru, elma, elveda, eski, ev, gelincik, gerçek, haber, hangi, has, hasret, henüz, hikâye, hüzün, ılık, ıslak, içeri, İstanbul, işte,-kanat, kervan, kıl, kıvrıkcık, kon-kötü, kurşun, mercan, milyon, mis, mübarek, nihayet, nur, olgun, ora, örül-, öyle, pencere, peş, petek, rab, saç, saçlı, saplan-, sığ-, sızı, şimali, sor- suret, şah, şarap, şeker, şu, tat, ter, titre-, tüt-, üşü-, vakit, verebil-	3

	, yağmur, yalan, yerli, yıkan-, yılan, yok, yokuş, yontul-, yürü-, zıkkım, zindan	
38	kırk beş, acı, adam, ak, ak-, alın, anlat-, ansızın, arsa, aş, aşk, ayna, baba, bağ, bahset-, bardak, başıboş, başköşe, bet, Beyoğlu, bez, bıyık, birbiri, birden, birdenbire, birkaç, boğuk, boşal-, boşan-, boy, böcek, bucaksız, buğday, cânım, ciğer, cümle, çatalkara, çatır, çekiş-, çerçöp, çeşme, çevril-, çıkar-, çın, çingirak, çıtır, çift, çile, çimdik, çingene, damla, dalga, dek, del-, deste, dinle-, dinlen-, direk, doğrul-, donan-, dört, dut, ...	2
39	acem, acık-, açabil-, ad, adet, ağırbaşlı, ağlat-, ağu, ahmak, ahval, akşam, akşamlı-, alamet, alinyazısı, altmış, aman, amofta, ampul, anla-, anlatabil-, anten , apartman, aptal, aran-, Arap, arı, armut, arzula-, arzulan-, as-, asker, asma, aş-, aşikar, ateş, atla-, ayaklı, ayır-, ayva, azade, aziz, bağışla-, bağla-, bağlayabil-bahçıvan, balıkyağı, bardak, başak, başka, baştanbaşa, başucu, bayır, bazen, bedel, bela, belalı, belirsiz, belirsizce, belli, benze-, beraber, beter, beton, beyhude, beyzade, biber, biç-, biçim, bin-, biraz, bitkin, bok, bol, bor, boya-, boylu, boyunca, böğür-, böğürtlen, böl-, bölüş-, bre, buhara, bulaş-, bulun-, bunca, bur-, buruk, buruş-, but, büğrü, bükül-, camgöbeği,....	1

Kaynak: CİBAKAYA dizin programından yararlanılarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

Tablo-1’de görüldüğü gibi Bedri Rahmi’nin incelenen seçme şiirlerinde sıklık derecesi en yüksek kelime “*bir*” dir. Bu kelime 223 kez kullanılmıştır. Bu kelime belgisiz sıfat olarak 146, sayı sıfatı olarak 56, zarf olarak 17, sayı ismi olarak 3, edat olarak ise 1 defa kullanılmıştır.

“Bir” sözcüğünün şiirlerde sık kullanılması ile ilgili olarak Saldere (2003:41) şairin özelliğinden kaynaklanmadığını, bu kelimenin çok kullanılmasının bir üslup özelliği değil Türk dilinin bir gerçekliği olduğunu, “bir”in belirtisizlik ifade eden bir kavram olmasından dolayı gerek konuşma, gerekse yazı dilinde en çok kullanılan kelimeler arasında olduğunu belirtmiştir.

İlyas Göz’ün (2003:213) Türkçenin Kullanım Sıklığı Sözlüğünde de “bir”in kullanım sıklığının ilk sırada olduğu görülür.

“Bir” kelimesinin kullanımıyla ilgili bazı örnekler aşağıdadır:

a) Belgisiz sıfat olarak kullanımı:

“*Bir* şiir gelecek biliyorum Lorca

Deniz fenerleri gibi gözlerim yolda

Bir şiir gelecek biliyorum Lorca

Bir şiir gelecek biliyorum yalınayak

İçinde senden *bir* şeyler olacak

Senden ille de senden Lorca

Yüreğinde *bir* kurşun

Avuçlarında bir tutam yonca

Kumral karanlıklar içinden usulca.

Bir şiir gelecek biliyorum yalınayak

Kan ter içinde, bitkin, sımsıcak

Kocaman gözleri, kocaman elleri olacak

Bir elinde ekmek, bir elinde bıçak

Bir şiir bekliyorum Lorca saplanacak.

Bir şiir gelecek Lorca biliyorum

Ulu ağaçlar gibi yaprak yaprak

Ulu ağaçlar gibi tir tir titriyorum

Bir şiir Lorca, *bir şiir*

...

Bilmem nerden, ne zaman, nasıl gelir

Bir şiir Lorca, bir şiir, bir şiir, bir şiir.

Bir şiir gelecek biliyorum

Sabahın şafak vaktinde

İlk küçük rüzgârda

Sabah denizleri buruşur

Kalpazankaya'da Lorca

Sana benzeyen kıvrıcık saçlı *bir* kız üşür

...

Bir şiir gelecek biliyorum

Elim ayağım kesilir.

Bir şiir gelecek biliyorum Lorca

Hangi gün, hangi mevsim, saat kaçta!

...

Bir şiir gelecek Lorca belki çok uzaktan

Guadalkivir'den Sakarya'dan, Kızılırmak'tan belki

Dev çınarlar kadar belalı olacak kökü

Belki de *bir* maydanoz kadar bilmem ki.

Ama bu kök lök gibi oturacak

Bu kökte senden *bir* şeyler olacak

...

Bir şiir gelecek biliyorum.

Limanda kapkara kocaman *bir* gemi

Uzatmış kocaman ellerini

Habire seslenir, çağırır beni

Bir şiir Lorca, *bir* şiir, *bir* şiir

Sonra alsın götürsün beni.”

Lorca' ya (DKD, s.260)

Yukarıda bir kısmına yer verilen tek bir şiirde şair “bir” sözcüğü toplam 26 kez belgisiz sıfat olarak kullanmıştır. Bu da Saldere'nin ‘bir’in kullanımıyla ilgili yukarıda verilmiş olan görüşünü kanıtlamaktadır.

b) Sayı sıfatı olarak kullanımı:

“Dört mevsimi *bir* nefeste içip büyüdüm

Sevincinden birer birer çatlıyor dallarım

Baştanbaşa donan- damar

İsterse *bir* saniye sürsün ömrüm artık doyarım”

Yeşil (DKD, s.81)

Yıl *bir* kere çıldırır ağalar sevincinden

Rabbim ne güzel çıldırır

Yılda *bir* kere uzatır avuçlarını yaprak

Sevincinden titreyerek

Yılda *bir* kere kendini verir toprak

Yılda *bir* kere yarılr bahçeler hazdan

Rabbim ne güzel yarılr

Biz de *bir* kere sevinebilseydik.”

Bahar ve Biz (DKD, s.86)

c) Zarf olarak kullanımı:

“Hele *bir* başlasın

Hele *bir* başlasın ılık yaz yağmurları içimdeki çocuk

Hele *bir* kanatlansın ufuklar

Hele *bir* içini çeksın orman

...

Hele *bir* ballansın böğürtlen dikenleri

...

Hele *bir* başlasın ılık yaz yağmurları içimdeki çocuk

...

Hele *bir* duyulsun uzaktan

Yaylı çingırakları

Yıldızlar seslensin

Hele *bir* armut ağacı temmuzu yüklensin

Hele bir kere daha yalınayak yere değsin içimdeki

Çocuk.”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

“ Bir değil hallerin beş değil

Nasıl anlatsam hepsini *bir bir*”

Büyük Şehir (DKD, s.177)

“Kuş uçmaz kervan geçmez bahçelerde

Dağılıp giderler *bir bir*”

Eren'e Mektup (DKD, s.178)

ç) Edat olarak kullanımı:

“*Bir* sensin gizlenen oğul”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

Tabloda 58 sıklık derecesiyle ikinci sıradaki kelime “gel-” fiilidir. “Gel- ” fiilinin TDK’nin Türkçe sözlüğünde 36 farklı anlamı vardır. Şair de bu kelimeyi şiirlerinde birkaç farklı anlamda kullanmıştır.

Bedri Rahmi’nin “gel-”fiilini yoğun olarak kullandığı şiirlerden biri “Lorca’ya” adını taşıyan şiiridir. Şair bu fiili tek bir şiirde 13 kez kullanmıştır. Aşağıya bu şiirden bir parça alınmıştır:

“Bir şiir *gelecek* biliyorum Lorca

Deniz fenerleri gibi gözlerim yolda

Bir şiir *gelecek* biliyorum Lorca

Bir şiir *gelecek* biliyorum yalınayak”

Lorca'ya (DKD, s.260)

Bedri Rahmi şiir ile ilgili düşüncelerini dile getirdiği yukarıdaki şiirinde “gel-” fiilini “ortaya çıkmak, doğmak” anlamında kullanmıştır.

Bedri Rahmi’nin bu fiili kullandığı şiirlerden en güzelleri aşk şiirleridir. Bu şiirlere şu örnekler verilebilir:

“*Gel* gör beni darmadağın

Tel tel çözülüp kalmışım.”

Sitem (DKD, s.111)

Şair bu şiirde sevgilisinden ayrı kalmasından dolayı sahip olduğu acınacak durumu çok güzel bir şekilde tasvir etmiştir. Bu halini de gelip sevgilisinin görmesini istemektedir.

“Ve nihayet *geldi* çatı

Bir dilimi zehir zıkkım

Bir dilimi candan tatlı”

Kara Sevda (DKD, 122)

Bu şiirinde ise “aşk”ın ortaya çıkmasını “gel-” fiilini, “gelip çatmak” deyimini içinde kullanarak anlatan şair bu gelişten memnun olup olmama konusunda kararsızdır. Bunu aşk için söylediği özelliklerden anlayabiliyoruz.

Bedri Rahmi bir başka şiirinde aşk ile ilgili düşüncelerini anlatırken Yunus Emre’nin şiirinden bir dizeyi değiştirmeden almıştır. Bu dizede “gel-” fiili Türkiye Türkçesinde “-IncA” zarf-fiil eki ile karşılayabileceğimiz “-icek” eki ile zarf-fiil olarak kullanılmıştır.

“Aşk *gelicek* cümle eksikler biter

Gül gülistan olur virane

Samanlık seyran kabul”

Meseledir (DKD, s.96)

Bedri Rahmi’nin “gel-”fiilini bazı şiirlerinin adında da kullanmıştır. Bunlardan biri “Hüzün Geldi” şiiridir. Şair bu şiirinde Erzen’in (2007:161) deyimiyile “Sevdiği kadını, Karadut dediği Mari Gerekezyan’ı yitirdikten sonra hüzne gelip içlenen şair,

ona olan aşkını ve özlemini gizleyemez. Onu yitirmeyi bir çeşit hayatın durmasına eş tutar.”

“Hüzün *geldi* başköşeye oturdu
Yoruldu yüreğim yoruldu
Ağaç büyür arkasından koşamam
Kervan yürür peşi sıra düşemem
Yıldız akar uçsam da yetişemem
Hüzün *geldi* başköşeye oturdu
Yoruldu yüreğim yoruldu”

Hüzün Geldi (DKD, s. 119)

Şair bu dizelerde kaybettiği sevgilisinin yokluğundan duyduğu hüznü kişileştirerek ağır bir misafir gibi gönlünün başköşesine oturduğunu ifade etmektedir.

Yine bir başka şiirinde “gel-” fiili ile sevgiliyi çağırmaktadır:

“*Gel* çıkalım sevgilim *gel*
Gel kurtulalım birler hanesinden”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

“Gel-” fiilinin farklı bir anlamda kullanıldığı şiirlerden biri de aşağıdadır:

“Bu yaz *geleceğine* alâmettir
Yaz *geliyor* demektir yokuştan paldır küldür
Yoğurtçusu, dondurmacısı, çavuşu, yapıncağı kütür kütür
Yaz *geliyor* demektir çok şükür”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

Bedri Rahmi bu şiirinde “gel-” fiilini “etkisini herhangi bir biçimde göstermek” anlamında kullanmıştır. Çok sevdiği yaz mevsiminin ve onun getirdiği nimetlerin yaklaşması onda bir sevinç ve şükür duygusu uyandırmaktadır.

Şair bu fiili “aklına gelmek” deyiimi içinde de kullanmıştır:

“Trabzon deyince aklıma bir salkım karayemiş *gelir*

...

Trabzon deyince aklıma Soğuksu *gelir*

...

Trabzon deyince aklıma Kemer kaya *gelir*

...

Trabzon deyince aklıma Faroz *gelir*”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

Bedri Rahmi doğup çocukluk yıllarını geçirdiği memleketi olan Trabzon’u da unutmamış, şehrinin kendinde hatırlattığı şeylere yukarıya bir bölümü alınan şiirinde yer vermiştir.

Bedri Rahmi türkülerin önemini anlattığı bir şiirinde ise “gel-” fiilini, “git-” fiili ile birlikte karşıt anlamlı ikileme olarak kullanarak Yemen’e giden askerlerin dönmediğini anlatmak istemiştir.

“Kitaplarda değil türkülerde ara Yemen’i

Öleni kalanı gidip *gelmeyeni*

Ben türkülerden aldım haberi”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Tablonun sıklık sıralamasında üçüncü sırada yer alan kelime “ben”dir. Bu kelimenin kullanım sıklığı 50’dir.

Ergin (1988:306) “Bütün varlıklar üç şahısta toplanır. Bir varlık ya konuşandır, ya dinleyendir, ya da adı geçendir” der. Burada konuşan ile kastedilen “ben” zamiridir. Bu çalışmada Bedri Rahmi’nin şiirleri incelendiğinden şiirlerde konuşan kişi yani “ben”, şairin kendisidir. O halde şiirlerde “ben” kelimesinin sık kullanılması olağan bir durumdur.

Erzen (2007:177) realiteden kaçmak, gerçekten uzaklaşmak, yaşanılan âlemden memnuniyetsizlik gibi temaların, yani kaçış adı altında toplanabilecek uzaklaşma hissinin çok eski zamanlardan beri edebiyatımızda ve dünya edebiyatında kendini göstere geldiğini belirtir. Kaçış, beraberinde bir yere, bir şeye sığınmayı getirir. Bedri Rahmi’nin sığınaklarından biri ‘uzak diyarlar’dır.

Aşağıdaki şiirde de şairin bu gidip uzaklaşma arzusu görülmektedir. Şair bu dileğinin gerçekleşmesini çok istemektedir. Bunu da “ben” sözcüğünün yer aldığı dizeyi sık sık tekrarlayarak sağlamaktadır.

“Kocaman geminizde *bana* da avuç içi kadar

Bir yer verin!

İçimi bir keten gibi örüp size vereyim

Hasır masalarınızın üstüne serin

Beni de götürün

Beni de götürün yolcular

Toprak gibi çatlayan dudaklarımı

Arzu çeşmelerinde ıslatayım

Beni de götürün yolcular

Yeşeren yüreğimi söküp önünüze atayım,

Beni de götürün yolcular

Dışlerimi Çin’de, saçlarımı Buhara’da satayım,

Kulunuz olayım, yolcular, köleniz, götürün!

Çok uzaklardaki yıldızlı geceler

Yirmi beş yaşına masal söylemesini bilirler

Çok uzakların güzel olduğunu *bana* onlar söylediler.

Size yıldızlarımın bütün masallarını söylerim

Beni de götürün.

Denize beyaz bir gül düştü

O gül niçin denize düştü size söylerim.

O gülü alıp size veririm

Beni de götürün.

Penceremin önünde deliklerden ışık boşanan

Kocaman bir gemi durdu.

Yarâb! *Benim* de içimde bu kadar ışık yansa

Dünyalar *benim* olurdu.

Senin en karanlık göklerinde salkım salkım yıldızların var

Benim içimde insan ayağı değmemiş karanlıklar.

Beni De Götürün (DKD, s.44)

Bedri Rahmi'nin bir başka sığınağı da uyku ve rüyadır. Bu uyku, şairi sevgiliye ulaştıran bir yoldur:

“*Ben* şimdi uyur giderim

Gelinim

Mor gelinim

Karanlığım yumuşacık

Ben şimdi uyur giderim”

Gelinim

Mor gelinim

Sana doğru

Uslucacık”

Mor Gelin (DKD, s.309)

Memleket sevgisi ile dolu bir şair olan Bedri Rahmi’de sahiplik duygusu aşağıdaki şiirde yoğun olarak hissedilir:

“Kirazın derisinin altında kiraz

Narın içinde nar

Benim yüreğimde boylu boyunca

Memleketim var”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Bedri Rahmi sevgiliyi kendinden ayrı düşünemez. Bu nedenle “ben”in olduğu yerde çoğu zaman “sen” yani sevgili de vardır.

“*Sen bir bahçıvan ol ben bir gül olayım*

Uzat ak ellerin der *beni beni*”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

Yukarıdaki ben-sen kullanımının Türk edebiyatında başka örnekleri de vardır. Âşık Veysel’in² şiirinde bu kullanım şöyle görülür:

²Ahmet Kabaklı, Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı Yayınları, 9. Baskı, IV. Cilt, İstanbul, 1991, s:679

“Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı

Avlasam çöllerde saz ile seni

Bulunmaz dermanı yoktur ilacı

Vursam yaralasam söz ile seni”

Bu “sen-ben”in kullanımı çoğu zaman karşılaştırma içerir:

“*Benim* güllerimle *senin* güllerin

Elele

En güzel bahçe

Benim güllerim oldukça

Senin bahçelerin yetim, yitik.”

Yetim Bahçe (DKD, s.357)

“*Senin* karanlığın küçücük

Ürkmüş simsiyah bir kuş

Cimri bir şişe çini mürekkebi

Benim karanlığım

Kocaman

45 numara hantal cömert”

Mor Gelin (DKD, s.309)

Şair sen ile ben arasında yapılan bir seçimde “sen”i tercih eder:

“Bir yanı *ben*

Bir yanı *sen*

Senden yanayım.”

Tuz (DKD, s.264)

Tabloda üçüncülük sırasını paylaşan diğer kelime de “*gibi*” dir. Sıklık derecesi 50’dir.

Anlatımı kuvvetlendirmek, sözün etkisini artırmak için aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesine benzetme denir. Aksan (1993:119) “Anlatımı daha somut kılmak, dinleyene kavramları daha etkileyici biçimde aktarmak üzere her dilde benzetmelere başvurulur” der. Türkçemizde benzetme yapmaya yarayan en işlek sözcük “*gibi*” edatıdır.

İncelenen şiirlerde “*gibi*” edatının kullanımının farklı örnekleri şu şekildedir:

“Ah bu türküler

Türkülerimiz

Ana sütü *gibi* candan

Ana sütü *gibi* temiz

...

Ah bu türküler köy türküleri

Mis *gibi* insan kokar mis *gibi* toprak

...

Ah bu türküler köy türküleri

Karanlık kuyularda açılmış çiçekler *gibi*

Kiminin reyhasından geçilmez

Kimi zehir kimi zemberek *gibi*

Ah bu türküler köy türküleri

Olgun bir karpuz *gibi* yarılr içim

...

Cehennemler *gibi* dövüşen

Bir çocuk *gibi* gülüp

Mağaralar *gibi* inleyen

Nasıl unuttur nasıl

Ömründe bir defa Kâzım'ın türküsünü dinleyen”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Yukarıda şair köy türkülerine olan sevgisini benzetmeler yaparak anlatmıştır. Köy türkülerini değişik ilgilerle ana sütüne, karanlık kuyularda açan çiçeklere, zehir ve zembereğe, cehenneme, çocuğa, mağaraya benzetmiştir. Bir kısmı alınan şiirde “gibi” edatı 12 kez kullanılmıştır.

Şair bazen içinde bulunduğu durumu daha iyi anlatmak ve okuyucunun kendisini daha iyi anlamasını istemiş ve benzetmelere başvurarak durumunu somutlaştırmıştır.

“Ulu ağaçlar *gibi* yaprak yaprak

Ulu ağaçlar *gibi* tir tir titriyorum

Bir şiir Lorca, bir şiir

Tepeden tırnağa gül, tepeden tırnağa zehir

Belki yılanlar *gibi* sessiz sedasız sinsi sinsi

Belki küheylânlar *gibi* dötrnala”

Lorca'ya (DKD, s.260)

“İçimi bir keten *gibi* örüp size vereyim

Hasır masalarınızın üstüne serin

Beni de götürün

Beni de götürün yolcular
 Toprak *gibi* çatlayan dudaklarımı
 Arzu çeşmelerinde ıslatayım”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

“Olgun bir dut ağacı *gibi* sarsılan göklerinden
 Rüylar dökölüyor,
 Yıldızlar dökölüyor...
 Bir yıldızın hızı *ile* toprağa saplanıp kalan çocukluğum,
 Kızıl bir havuç *gibi* yerinden sökölüyor.
 Ve yemyeşil bir yılan *gibi* deri değıştiriyor arzularım”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

“Biz de bir kere sevinebilseydik.
 Çiçek açmış ağaclar *gibi* çıldırasıya.
 Kim bilir belki bir gün sulh olunca
 Biz de deliler *gibi* seviniriz.”

Bahar ve Biz (DKD, s.86)

“Cömert ırmaklar *gibi* güröl güröl
 Bahtın karışmış bahtıma çok şükür”

Karadut 2 (DKD, s.123)

Yukarıdaki örneklerde benzetmelerin daha çok doğadaki varlıklar kullanılarak yapıldığı görölmektedir.

“Şiir dilinde, dilde genelleşmiş benzetmelerden yararlanıldığı gibi özgün, şairin kendisine özgü benzetmelere de sık sık rastlanır. Bunlar özgün oldukları ölçüde dinleyen/okuyanın zihninde, istenen tasarım ve imgelerin oluşumunu sağlar; anlatımı başarılı kılar.” (Aksan,1993:119)

Bedri Rahmi de çok sevilen bir şiirinde sevgilisine duyduğu aşkın, yüreğindeki gücünü özgün bir benzetmeyle anlatmıştır:

“Yâr yâr

Seni kara saplı bir bıçak *gibi* sineme sapladılar.”

Sitem (DKD, s.111)

Günay (2007:294) “Şiirsel anlatım biçiminde sanatçı bir kavram ya da imgeyi onunla yakından ilgili ve doğrudan ilintili göstergelerle değil uzaktan dolaylı göstergelerle yansıtmaya çalışır. Her benzetmede ya da çağrışımda alıcıyı etkileyecek değişik ilişkiler bulmak olasıdır.” der.

Bedri Rahmi de yine çok sevdiği memleketinin denizlerini “ insan eli değmemiş vahşi ormanlara, dağ başında unutulmuş küçük yetim kundaklara” benzeterek özgün imgelerle anlatımına güç katmıştır.

“Güzel memleketim

Bu yaz تنها denizlerinde yıkandım

İnsan eli değmemiş ormanlar *gibi* vahşi

Dağ başında unutulmuş küçük kundaklar *gibi* yetim.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Sonuç olarak, şair duygu ve düşüncelerini, benzetmeler yoluyla anlatarak okuyucuyu kendi duygu ve düşüncesinin içine çekmiş, onların da kendi hissettiğini hissetmesini, düşündüğünü düşünmesini sağlamıştır.

Tablodaki dördüncü sıradaki kelime “*can*”dır. Bu kelimenin kullanım sıklığı 49’dur.

Bedri Rahmi bu kelimenin 20 tanesine aşağıdaki şiirinde yer vermiştir:

“*Canım* benim

Canımın çentiği

Canımın ucu

Sensizlik en gücü

Canım benim

Canımın tomurcuğu

Canımın filizi

Canımın kökü

Sensizlik en boku

Canım benim

Canımın yongası

Canımın ılgını

Canımın soluğu

Canım benim

Canımın iri pullu balığı

Canım benim

Canımın has bahçesi

Canımın dikenini

Canımın gülü

Canım benim

Canımın çentiği

Canımın ibiği

Balım

Cennet şuracıkta

Cehennem olalım”

İbikli Çentik (DKD, s.339)

Şairin yukarıdaki şiirde “can” diye hitap ettiği kişi sevgilisidir. Sevgilisine olan aşkını değişik şekillerde tanımlar. Sevgilisini kendi canının değişik görüntüleri olarak değerlendirir. Ama bu tanımlardaki ortak kelime “can”dır ve bu can kendi canından başkası değildir. Şair sevgilisini kendi varlığından ayrı düşünemez.

Bedri Rahmi kendine göre bir aşk tanımı yapar. Bu aşk tanımında yine insanın en değerli ve ayrılmaz parçası “can” yer alır:

“Ve nihayet geldi çatı

Bir dilimi zehir zıkkım

Bir dilimi *candan* tatlı”

Kara Sevda (DKD, 122)

Bedri Rahmi sevgilisinden başka sevdiği şeylere de yine “canım” şeklinde hitap eder. İstanbul’un özelliklerini kendi gözünden anlattığı bir şiirinde İstanbul’u “canım” diyerek nitelendirir:

“Yedi tepeye kurulmuş

Pul pul

Gümüş gümüş balıkları

Pul pul

Işıktan sudan örülmüş

Canım İstanbul”

Pul Pul (DKD, s.186)

Yine bir şiirinde İstanbul'u kişileştirerek nazlı bir kıza benzetir:

“*Canım İstanbul’um nazlı.*”

Canım İstanbul (DKD, s.386)

Bedri Rahmi, halk söyleyişlerine ve deyimlere çok yer veren bir şairdir. Bu konuda Durukoğlu (2013:1282) “Şair pek çok şiirinde halkın günlük söyleyişi içinde diline doladığı atasözlerini ve deyimleri, bir düşünce yangınına dönüşecek şiiri için, ilhamın zarif kıvılcımı olarak seçer ve kullanır. Bu kullanışlar, onun şiirinde malzemeyi üzerinde taşıyan bir ip gibidir. Bu ip bir kopsa bütün malzeme etrafa dağılıverir.” der.

Dilimizde içinde “can” sözcüğünün geçtiği çokça atasözü ve deyim vardır. Bedri Rahmi’nin de aşağıdaki şiirlerinde “can” ı deyim içinde kullandığı görülür:

“Sormadan çektiğimiz çilenin hesabını

Meyvelerimizin *cana değdiğini* duymak”

Eren'e Mektup (DKD, s.178)

“Hey *canına* yandığının dünyası

Hepimizin boynunda ölüm küyesi”

Körolası (DKD, s.106)

Bedri Rahmi çok sevdiği memleketimize duyduğu sevgiyi anlattığı şiirinde sevgisinin büyüklüğünü “can” kelimesi ile kurduğu ikilemeyi art arda iki kez kullanarak anlamı güçlü kılar:

“*Canıma ciğerime* dek işlemiş

Canıma ciğerime”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Yaşamayı çok seven şairi hayatın, varlığın, insanın gelip geçici olmasından ve buna bir çare de bulamamasından dolayı üzüntü duyar.

“Kimse bilmez *can* nerededir

Can tükenir *can* tükenir

Saçımın telinden sızar

Gözümün ferinden uçar

Can tükenir *can* tükenir

Her koku zerresinde ziyan

Her kımıldanışında yaprak

Can tükenir *can* tükenir”

Can Tükenir (DKD, s.422)

“*Can* çekişir elden gider

İki gözüm iki çeşme

Düşerim *canın* peşine

Yâr tükenir elden gider”

Gitti Gider (DKD, 121)

Sıklık derecesi yüksek kelimelerden biri de “*ol-*” fiilidir. Tabloda beşinci sırada yer alır. Şiirlerde 48 defa kullanılmıştır. *Ol-* fiili anlam ve fonksiyon olarak şu başlıklar altında değerlendirilmiştir:

a) Yardımcı Fiil Görevinde Kullanımlar: *Ol-* fiili en fazla bu yapıda kullanılmıştır.

“Kulunuz *olayım* yolcular köleniz, götürün

Çok uzakların güzel *olduğunu* ben onlara söyledim”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

“Söylenmez iğde ağaçlarının tekin *olmadığı*

Kiraz aylarından birine gebe *oluşu*

Gümüş günlerin gümüş türküler ile sarhoş *oluşudur*

Önlerinde rüyalara sığmayan sarayların sır *olmuş”*

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Buğdayın macerası meydanda

Yıldızların sırrı aşikâr *oldu”*

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

“Allah sizden razı *olsun*

Benden değil”

Yeşil (DKD, s.81)

“Yandı kül *oldu*

Hüzün geldi başköşeye oturdu”

Hüzün Geldi (DKD, s. 119)

“Cömert ırmak gibi gürül gürül

Bahtın karışmış bahtıma çok şükür

Yunmuş yıkanmış adam *olmuşum*

Karam karam

Kaşı karam gözü karam bahtı karam

Sensiz bana canım dünya haram *olsun*”

Karadut 2 (DKD, s.123)

Yukarıdaki örneklerde ol- fiilinin deyim olarak da kullanıldığı görülmektedir. “Adam olmak, kulu kölesi olmak, haram olmak” şeklindeki kullanımlar buna örnektir.

b) Temel Fiil Görevinde Kullanımlar: Ol- fiili az da olsa temel fiil görevinde de kullanılmıştır.

“Daha nem *olacaktın* bir tanem

Gülen ayvam ağlayan narımsın

Kadınım kısrağım karımsın”

Karadut (DKD, s.109)

“Sen yumruk kadarken koptu Mehmedim kızılca kıyamet

Baban *olacak* kişi de askerdi”

Sen Büyürken (DKD, s.71)

“Netmiş neylemiş *nolmuşum*”

Karadut 2 (DKD, s.123)

“Kim bilir belki bir gün sulh *olursa*

Biz de çatır çatır çatlarınız bin bir yerimizden

Ağaçlar gibi”

Bahar ve Biz (DKD, s.86)

Yukarıda “Karadut 2” şiirinde ol- fiilinin “ne” zamiri ile birleşip “nolmuşum” şeklinde tek bir fiil olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu tür kullanımların halk

şiiirinde de öörnekleri vardır. Bu durum şairin de şiirlerinde halk deyişlerinden yararlandığının güzel bir öörneğidir.

Tabloda altıncı sıralamadaki kelime “*ne*” dir. Kullanım sıklığı 44’tür. “Ne” sözcüğü şiirlerde sıfat, zamir, zarf ve bağlaç olarak kullanılmıştır.

Bu kelimenin kullanımıyla ilgili bazı öörnekler aşağıdadır:

a) Bağlaç Olarak Kullanımı: “Ne” incelediğimiz şiirlerde en çok bağlaç olarak kullanılmıştır.

“Atlarımız *ne* Arap *ne* Acem

Ne de Hint masallarından inme

...

Bu çocuk *ne* kiraz aylarının nereden geldiğini biliyor

Ne de nereye gittiğini anlayacak”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, S.47)

“Ah bu türküler köy türküleri

Ne düzeni belli *ne* yazanı”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“Değil kardeşim değil

Benim sevdiğim denizlerin dibi

Ne mavi *ne* yeşil *ne* camgöbeği”

Bir Dilim Deniz (DKD, s.231)

“Öyle bir musibet ki kardeşim

Ne sen sor,

Ne ben söyleyeyim.”

Kör Olası (DKD, s.106)

“Kimi eskidiği için yaşar

Kimi yaşadıkça eskir

Ne tohumda keramet

Ne toprakta

Ne başakta

Marifet yaşamakta”

Yaşamak (DKD, s.428)

b) Sıfat Olarak Kullanımı:

“*Ne renk çiçek açar bilinmez*”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“*Ne yana dönsem nafile*

Yüreğim sana çevrili”

Keklik Sımalı (DKD, s.105)

“Ağaçlarım

Ne zaman yolum düşse

Gözlerimi yumup sizi hatırlayacağım.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

c) Zamir Olarak Kullanımı:

“Yar yar yüreğim yar vakit tamamdır

Neler aldın dünyamızdan bunca zamandır

Yar yüreğim yar gör ki *neler* var”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

“Daha *nem* olacaktın bir tanem

Gülen ayvam ağlayan narımsın

Kadınım kısırağım karımsın”

Karadut (DKD, s.109)

“Bütün kitapları yakmalı

Sevda üstüne *ne* söylemişlerse yalandır”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

“Şimdi *ne* yapsam nafile

Olmuyor”

Yıl Yetmiş Yaş Altmış Dol Karabakır Dol (DKD, s.335)

ç) Zarf Olarak Kullanımı:

“Yılda bir kere çıldırır ağaçlar sevincinden

Rabbim *ne* güzel çıldırır

...

Yılda bir kere yarılr bahçeler hazdan

Rabbim *ne* güzel yarılr”

Bahar ve Biz (DKD, s.86)

Sıklık sıralamasında yedinci sırada gelen sözcük “*sen*”dir. “Sen”, 41 kullanım sıklığıyla tablonun sekizinci sırasında yer alır.

“Sen”, birçok şiirde şairin seslendiği varlık olan “sevgili” olarak karşımıza çıkar ve bu “sen”ler aşkı temsil eder:

“*Seni düşünürken*

Bir çakıl taşı ısınır içimde”

Çakıl (DKD, s.232)

“*Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar*”

Sitem (DKD, s.111)

“*Sen bir bahçıvan ol ben bir gül olayım*”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

“*Seni düşündüm kadının şükrederek*”

Susadım (DKD, s.101)

“*Sen benim mihnet içinde yanmış kavrulmuşum*”

Karadut 2 (DKD, s.71)

“Güvercin topuklu yârim keklik simalı

Yüreğim *sana* çevrili.

...

Ne yana dönsem nafile

Yüreğim *sana* çevrili”

Keklik Simalı (DKD, s.105)

“*Seni bigüzel giymişim içime gâvurun kızı*

Bir kurşunda vurdular ikimizi”

Bigüzel (DKD, s.259)

Bedri Rahmi'nin "sen" diye seslendiği kişilerden biri de oğlu Mehmet'tir. Bir şiirinde oğluna hitapla yaşamın zorluklarını dile getirir:

"*Sen* yumruk kadarken koptu Mehmedim kızılca kıyamet

Baban olacak kişi de askerdi

Seni bir narçiçeği gibi kundağında bırakır

Çantasına birkaç roman

Ve birkaç paket Serklidoryan koyup

Müstahkem mevkie giderdi

Her gidişinde kendisine şehitlikte münasip bir yer ayırır

Senin yaşaman için dua ederdi.

Sen büyürken Mehmedim koptu dananın kuyruğu

Ve uyandı birdenbire içimde

Arzuların en zorlusu, en kalleşi: YAŞAMAK.

Yaşamak *sen* büyürken yanı başında

Yaşamak otça, böcekçe, yaprakça sadece yaşamak."

Sen Büyürken (DKD, s.71)

Başka bir şiirinde ise "sen" diyerek şehre seslenir. Şehri kişileştirir, onu bir kadın gibi düşünür:

"Bir değil hallerin beş değil

Nasıl anlatsam hepsini bir bir

Nasıl bağlansam *sana* nasıl, büyük şehir

Yüz tane kolum olsa kucaklamaya yetmez

Tepeden tırnağa dudak kesilsem bitip tükenmezsin

Anten misali gerilse bütün damarlarım

Nasıl duyarım semt semt bucak bucak *seni*

Nasıl sararım?”

Büyük Şehir, (DKD, s. 85)

Bedri Rahmi'nin seslendiği varlıklardan biri de ölülerdir. Şaire göre hayatta olmak, yaşayanlar için sevinilesi bir durum değildir. Çünkü onlar için de zaman geçmektedir ve onlar da ölüme doğru yaklaşmaktadırlar. Aşağıdaki şiirde ölülere bir nevi teselli vermektedir:

“*Sen toprakta çürürsün canım kardeşim*

Ben ayakta”

Çürümek (DKD, s.203)

Sıklık derecesi yüksek bir diğer kelime “*ağaç*”tır. Tabloda sekizinci sırada yer alır. Kullanım sıklığı ise 39’dur.

Doğa hayranı olan Bedri Rahmi'nin şiirlerinde doğadaki birçok varlık yer almıştır. Bunlardan biri de ağaçlardır. Ağaçlar, şiirlerinde önemli bir yer tutar.

Bedri Rahmi hayatın işleyişini ve bunun zorluklarını ağaçlar yoluyla anlatır. Ona göre, doğa bir ana, ağaçları ise o ananın beklentisiz cömertçe sunduğu nimetlerdir:

“Ne güç bir *ağaç* misali meyve verebilmek

Koruyabilmek tomurcuklarını kurttan kuştan

Yapraklarını kurudan yaştan

Ne güç mevsimlere dert anlatabilmek

Ne güç bir *ağaç* misali meyve verebilmek

Sonra kendi ellerimizle devşirebilmek kendi meyvemizi
 Uzatabilmek insanlara; alın taze taze diyebilmek
 Bir *ağaç* kadar titiz, bir ağaç kadar temiz
 Bir *ağaç* kadar hilesiz hurdasız ve peygambercesine
 ahmak

Sormadan çektiğimiz çilenin hesabım

Meyvelerimizin cana değdiğini duymak.”

Eren'e Mektup (DKD, s.178)

Bedri Rahmi'nin şiirlerindeki ağaçlar, hayali değildir. Onun, şiirlerinde anlattığı ağaçlar somuttur. Ağaçlarla birebir yaşadığı anıları vardır. Bu ağaçlar gördüğü, bildiği, dokunduğu ağaçlardır.

Doğayı, ağaçları böylesine seven şair, genel olarak doğaya özel olarak da ağaçlara verilen zarardan dolayı büyük üzüntü duyar.

“Boş ver kafiyele Reis

Boş ver şiir yazmaya evlât

Otur da doğru dürüst

7 tane erik *ağacının* hikâyesini anlat

...

Arsanın ortasında 7 tane erik *ağacı*

Saydım yedi tanedir

Ne zaman yolum düşse

Erik *ağaçlarını* arar gözüm

...

Kestiler 7 tane erik *ağacının* yedisini birden diplerinden

...

Elveda benim her mevsim dalları kırılan

Sıska çelimsiz

Ama son yaprağına son eriğine kadar cömert erik

Ağaçlarım.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

Bedri Rahmi ağaçları genel bir tablonun bir parçası olarak anlatmaz. Onlardaki ayrıntıları da verir. Ağaçları, türlerini de vererek şiirlerinin konusu eder. Bu da yazdığı şiirlere gerçeklik duygusu katar. Okuyucuda, şiirlerin yaşanılanların sonucu olarak yazıldığı düşüncesini oluşturur.

“Trabzon deyince aklıma Soğuksu gelir

Soğuksu deyince bir dizi *karayemiş ağacı*”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

“İliklerine kadar işlemiş sızı

Artık iflah olmaz *kavak ağacı*”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“Çok uzaklarda bir *iğde ağacı*

Korkunç bir sükûn ile nefes alıyor

Çok uzaklarda *iğde ağacı* hangi bahçededir?”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Olgun bir *dut ağacı* gibi sarsılan göklerinden

Rüyalar dökülüyor,

Yıldızlar dökülüyor...”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

“Kiraz ucuz kadınlar bahalı

Ellerin dert görmesin *dut ağacı*”

Yeşil (DKD, s.81)

Doğadaki değişimi ağaçları örnek göstererek vurgular:

“Hele bir armut *ağacı* temmuzu yüklensin,

Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin

İçimdeki çocuk.”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

Bazen çocukluğundaki bir anıya sığınır:

“Boşalan evler kadar boş kiraz *ağaçları*.

Ve kakırdamış milyonlarca kiraz çekirdekleri

Kiraz *ağaçlarının* balı son damlasına

Son kirazına varıncaya dek damlayacak

Kiraz *ağaçlarının* üstünde gözleri kiraz kokan bir

Çocuk akşamlayacak.”

Kiraz Aylı Geliyor (DKD, s.47)

Bedri Rahmi ağaçları insan ile kendisi ile bir tutar. Yaşama sevincini, üzüntülerini hep ağaçlar yoluyla anlatır. Onları kişileştirir.

“Yılda bir kere çıldırır *ağaçlar* sevincinden

Rabbim ne güzel çıldırır.

...

Biz de bir kere sevinebilseydik.

Çiçek açmış *ağaçlar* gibi çıldırasıya.

Kim bilir belki bir gün sulh olunca

Biz de deliler gibi seviniriz,

Ağaçlar ve baharı taklit ederiz

...

Biz de çatır çatır çatlarız bin bir yerimizden

Ağaçlar gibi.”

Bahar ve Biz (DKD, s.86)

Onu tabiatsız bir yaşamın içinde bulmak mümkün değildir. Ağaçları kişileştirir, onları kendisine şahit olarak gösterir:

“Yaşadım!

Erik *ağaçları* şahidimdir.”

Bir Şahit Aranıyor (DKD, s.50)

Bedri Rahmi’nin ressam olmasının getirdiği özellikler şiirlerinde de görülür. Şair aşağıdaki şiirinde sözcüklerle bir tablo yapmıştır. Bu tablonun ön sırasında yine vazgeçemediği ağaç vardır:

“Önde zeytin *ağaçları* arkasında yâr

Sene 1946

Mevsim

Sonbahar

Önde zeytin ağaçları

Neyleyim neyleyim

Dalları neyleyim.”

Sitem (DKD, s.111)

Tabloda sıradaki kelime 38 sıklığıyla dokuzuncu sıradaki “de-” fiilidir.

“De-” fiilinin kullanımı ile ilgili olarak Saldere (2003:43) “ Bu fiilin şiirlerde sık kullanılması önemli bir üslup özelliğidir. Çünkü duygu ve düşünceleri ifade etme ihtiyacı her insanda vardır ama bu ihtiyaç, şairlerde daha fazladır.” demektedir.

“De-” fiilinin *TDK’nin Güncel Türkçe Sözlük*’ündeki anlamları şunlardır:1. Söylemek, söz söylemek 2. (-e) Ad vermek 3. Bir dilde karşılığı olmak 4. Herhangi bir ses çıkarmak 5. (-e) Herhangi bir kanıya, yargıya varmak 6. Düşünmek. 7. Oranlamak 8. Ummak 9. Erişmek 10. Bir işe kalkışmak, yeltenmek 11. Saymak, kabul etmek.

Bedri Rahmi şiirlerinde “de-” fiilini değişik anlamlarıyla kullanmıştır. Bu fiille ilgili bazı örnekler aşağıdadır.

Bedri Rahmi etrafındaki varlıklara, kavramlara bir anlam vermeye çalışır. Hayata bakış açısı doğrultusunda, çevresinde olup bitene alışlagelmişin dışında farklı nitelikler yükler ve farklı tanımlar yapar:

“Deniz dediğin bir tarladır

Gülü gül, diken diken, tohumu tohum

...

Deniz dediğin bir tarladır

Uçsuz bucaksız bir tarla

...

Deniz *dediğin* bir tarladır

Anadır, babadır, kardeşir.

...

Deniz *dediğin* bir tarladır

Bulutlar, güneşler dibindedir

Geceler gündüzler dibindedir

Yıldızlar mevsimler dibindedir

...

Deniz *dediğin* bir tarladır

Kapılar açılır içinde kapılar

Bitip tükenmeyen bereket kapıları

...

Deniz *dediğin* bir tarladır

Üstünde başıboş rüzgâr

Gönlünce at oynatır.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

“İnsan *dediğin* bir buğday tarlası gibi olmalı

Esti mi rüzgâr bir değil milyonlar için esmeli

Bir tek meyve veren dalı kesmeli

İnsan *dediğin* derya misali

Üstünde milyonlarca dalga

İçinde kıyametler kopmalı

İnsan *dediğin* derya misali

Uçsuz bucaksız olmalı.”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

“Yalnızlığın kadarsın

Yalnızlığın mis kokmalı

Yalnızlık *dediğin* büyük bir zindan”

Yalnız (DKD, s.341)

Yukarıdaki örneklerde “de-” fiili “ad vermek” anlamıyla kullanılmıştır.

Yaşamayı ve doğayı çok seven şairimiz mevsimlerin gelişi karşısında bir coşku seli yaşar. Yaklaşan mevsimleri, beraberinde getirdikleri ile sever:

“Bu gelene bahar *derler*

Bu gelene yeşil

Bu uçana mavi *derler*

Mavi mavi tohum

Uy üreme sevincine

Uy gücüne kuvvetine

Uy betine bereketine kurban olduğum

Bu gelene bahar *derler*

Bu gülene yeşil

Bu uçana mavi *derler*

Allah mavisi

Düşünmeden sevmek en iyisi

Bu gelene bahar *derler* açın!

Açın kapıları mavi kuşlara”

Mavi Tohum (DKD, s.304)

Aşağıdaki şiirde ise “de-” fiilinin “herhangi bir kanıya, yargıya varmak” anlamıyla kullanıldığı görülür:

“Yaz geliyor *demektir* yokuştan paldır küldür

Yoğurtçusu, dondurmacısı, çavuşu, yapıncağı kütür kütür

Yaz geliyor *demektir* çok şükür.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

Şair, gönlünde özel bir yer taşıyan Trabzon’u ve orada geçen çocukluk anılarını özlemle andığı aşağıdaki dizelerinde “de-” fiilini “düşünmek” anlamıyla kullanır:

“Trabzon *deyince* aklıma bir salkım karayemiş gelir

Bahçeler dolusu zindan yeşili

İçin için kandil kandil ballanır

...

Trabzon *deyince* aklıma Soğuksu gelir

Soğuksu *deyince* bir dizi karayemiş ağacı

Karayemişlerin altında biri kız biri oğlan iki çocuk

...

Trabzon *deyince* aklıma Kemerkaya gelir

Kayanın dibinde bir kız soyunur

...

Trabzon *deyince* aklıma Faroz gelir

Kara kara kazanlar hatırlarım dizi dizi

Kurşun gibi ağır bir balıkyağı kokusu

Kırar kolunuzu kanadınızı

...

Sonra ağırbaşlı zinosların bembeyaz uğultusu

Dünyanın bütün denizleri de yetim yapayalnız

Dünyanın her yerinde beyaz, sessiz, sevimli

Martıya zinos *derdik* değil mi?"

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

Yaşamayı çok seven şair buna karşılık ölümden de korkmaktadır. Fakat ölümün kaçınılmazlığı karşısında onu kişileştirerek ona kendini teselli ettirecek sözler söyler:

"Dün sabah işe giderken

Ölümü gördüm

Ölümü

Ansızın kesti yolumu

Usulca tuttu kolumu

Korkma *dedi.*"

Korkma (DKD, s.358)

Burada ise “de-” fiili “söylemek” anlamıyla kullanılmıştır.

“De-” fiilinin kullanımına bakıldığında ise bu fiilin zarf-fiil, sıfat-fiil ve yüklem göreviyle kullanıldığı görülmektedir.

a)Yüklem göreviyle kullanımı:

“Ferman padişahınsa dağlar bizimdir *denildi*

Dağların bağı deşildi”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

“Su *desem* su

Rüzgâr *desem*, rüzgâr değil”

Bir Dilim Deniz (DKD, s.231)

“Ecel *desen* bre şahin aman

Başucumda dolanır”

Körolası (DKD, s.106)

b) Sıfat-fiil olarak kullanımı:

“Bozkır *dediğin* sakar

Senin güllerin her yerde açar.”

Yetim Bahçe (DKD, s.357)

c)Zarf-fiil olarak kullanımı:

“İnsancasına, erkekçesine

Bana bir bardak su *dercesine*

Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“O hatıralar ki

Bambaşka bir zaman içre yaşar dururlar

Gel *demed*en gelir

Git *demed*en giderler”

Çürümek (DKD, s.203)

“Sen bir bahçıvan ol ben bir gül olayım

Uzat ak ellerin der beni beni

Uzat ak ellerin gel *diye diye*

Bir ses gelir cehennemin dibinden

Geçti Bor’un pazarı

Sür eşeği Niğde’ye”

Trabzon Deyince(DKD, s.)

Kullanım sıklığı 38 olan diğer kelime de “iç”tir.

Bu kelimenin *TDK’nin Türkçe Sözlüğünde* 14 farklı anlamı vardır.

Bedri Rahmi “iç” sözcüğünü “ herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı; akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri; muhteva” anlamlarında kullanmıştır.

Bilindiği gibi şairler herkesin göremediğini gören, duyamadığını duyan ve bunları en güzel şekilde dile aktaran kişilerdir.

Bedri Rahmi de hayata çok bağlı, yaşamayı seven, tüm sevgileri içinde barındıran, gurbet acısını tadan, âşık olduğu kadının ölümüne şahit olan, yalnızlık, çaresizlik içinde kalan, kimi zaman inanma sorunları yaşayan, hayatın anlamını sorgulayan, bir o kadar da ölümden korkan hassas bir kişidir. Acı tatlı tüm duyguları

doruk noktasında yaşar. Zaman zaman bu duyguların yoğunluğunu yüreği taşıyamaz. Paylaşmak, anlatmak, anlaşılma ihtiyacı ile bu duygular yüreğinden taşar.

İşte Bedri Rahmi'nin de, şiirlerinde “iç” kelimesini sıklıkla kullanması ruhuna sığmayan duygularını anlatmak isteğinden doğar.

Bu duygularla yazılmış şiir örnekleri aşağıdadır:

“Ya Rab! Benim de *içimde* bu kadar ışık yansa

Dünyalar benim olurdu.

Senin en karanlık göklerinde salkım salkım yıldızların var

Benim *içimde* insan ayağı değmemiş karanlıklar.”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

“Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, *içimdeki* çocuk!

Hele bir kanadansın ufuklar,

...

Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, *içimdeki* çocuk!

Dudaklarında kalın kabuklu bir portakal kokusu,

Tabanlarında, kınalı keklikleri bol dağların rüzgârı

Karınca olsun

...

Hele bir armut ağacı temmuzu yüklensin,

Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin *içimdeki*

Çocuk.”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

“İçimden geçen yollardan birinde koşuyorum

San gül kokuyor.

San gül kokan bir yolda koşuyoruz

İçimiz yemyeşil, içimiz mosmor.”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Yumuşak tarlalar üzerinde koyun koyuna yuvarlanan

Tombalak bulutlara bakıyorum.

İçime sığamıyor içim”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

“Sen büyürken Mehmedim koptu dananın kuyruğu

Ve uyandı birdenbire içimde

Arzuların en zorlusu, en kalleşi: YAŞAMAK.”

Sen Büyürken (DKD, s.71)

“İnsan dediğin derya misali

Üstünde milyonlarca dalga

İçinde kıyametler kopmalı”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

“Kirazın derisinin altında kiraz

Narın içinde nar

Benim yüreğimde boylu boyunca

Memleketim var.

...

Şairim şair olmasına

Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına

İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum

...

Ah bu türküler köy türküleri

Olgun bir karpuz gibi yarılır *içim*”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Aşka, temeli çok sevdiği doğaya dayanan yeni yeni tanımlar bulur. Aşkın ruhunda yarattığı duyguları doğadaki somut varlıklar aracılığıyla anlatır:

“Seni düşünürken

Bir çakıl taşı ısınır *içimde*

Bir kuş gelir yüreğimin ucuna konar

Bir gelincik açılır ansızın

Bir gelincik sinsi sinsi kanar.”

Çakıl (DKD, s.232)

Başka bir şiirinde aşkı tüm bedeninde ve ruhunda hissederek:

“Seni bigüzel giymişim *içime* gâvurun kızı

Bir kurşunda vurdular ikimizi

Gün ıştır, yaprak titrer, tohum üşür

Acı güller kızarır hikâyemizi.”

Bigüzel (DKD, s.259)

Tablonun onuncu sırasında 36 kullanım sıklığıyla “deniz” vardır.

Bedri Rahmi’nin şiirlerindeki tabiat ile ilgili önemli unsurlardan biri de denizdir. Deniz, şiirlerde değişik yönleriyle yer alır. Bazen kadın ve toprakla, bazen de özgürlükle bir tutar denizi.

Birkaç şiirinin adında “deniz” sözcüğü geçer. “Deniz Türküsü”, “Bir Dilim Deniz” bunlardan bazılarıdır. Bu şiirlerde “deniz” sözünün sıklığı yüksektir.

“Deniz” sözcüğünün 8 tanesi aşağıdaki şiirde kullanılmıştır:

“Değil kardeşim değil

Benim sevdiğim *denizlerin* dibi

Ne mavi ne yeşil ne camgöbeği

Benim sevdiğim *denizlerin* dibi renkli değil

Bir mavi deri değil sadece

Bir mavi zar değil

Eti var budu var

Suyun eti rüzgârın eti

Su desem su

Rüzgâr desem, rüzgâr değil

Deniz dibinden kesilen kalın bir dilim

Yıllardır gözümde, dizimde, dilimde

Tadına tuzuna doymuş değilim

Yaz aş *deniz* aş

Denizdir her işin başı

Denizle başlamalı her şey

Denizle bitmeli

Kelleyi koltuğa almalı

Dibi görünen *denizlere* gitmeli”

Bir Dilim Deniz (DKD, s.231)

Bedri Rahmi’nin “Bir Dilim Deniz” isimli şiirinde denizin cinsel imgelerle birleştiğine dikkat çeken Erzen (2007:112) şairin denizle ilgili düşüncelerini “Bedri Rahmi, denizi bir dilim bilir, bir dilim alır. Onun denizi, herkesin bildiği, deniz denince düşündüğü değildir. O, denizi kendi renklerine boyamıştır. Kendi tuzu, kendi rüzgârıyla donatmıştır. Bununla da yetinmemiş, her yanında bir deniz büyötmüştür.” sözleriyle açıklar.

Bedri Rahmi toprağa bağı bir kişidir. Denizi de bir tarlaya benzetir. Toprak nasıl cömert bir ana gibi ise deniz de öyledir. Trabzon’da doğan ve o yörenin geçim kaynaklarından birinin de balıkçılık olduğunu bilen şairin, deniz için bu düşüncelere sahip olması normal bir durumdur:

“*Deniz* dediğin bir tarladır

Gülü gül, diken diken, tohumu tohum

Toprak gibi verimli, toprak gibi cömert

Betine bereketine kurban olduğum

...

Deniz dediğin bir tarladır

Kapılar açılır içinde kapılar

Bitip tükenmeyen bereket kapıları

Balıklar akıp gider bölük bölük tabur tabur”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Deniz, özgürlüğe, yaşama sevincine denk gelir:

“Deniz dediğin bir tarladır

Üstünde başıboş rüzgâr

Gönlünce at oynatır

Üstünde bir avuç tuzlu köpük

İçinde milyonlarca yürek

Milyonlarca öpücük”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Memleketimizi ve içinde yaşayan insanları şanslı bulur. Ve nimet olarak gördüğü deniz, insanların yararlanmasıyla değer bulur.

“Hey benim

Boydan boya cömert *denizlerle* çevrili

Güzel memleketim

Bu yaz تنها *denizlerinde* yıkandım

İnsan eli değmemiş ormanlar gibi vahşi

Dağ başında unutulmuş küçük kundaklar gibi yetim.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Şair, her ne kadar toprağa bağlılığı ile bilinse de tercihini denizden yana kullanır:

“Bir yanıml toprak

Bir yanıml deniz

Denizden yanayım.”

Tuz (DKD, s.264)

Memleketini çok seven Bedri Rahmi’de İstanbul önemli bir yer tutar. İstanbul’u anlattığı şiirlerinde mutlaka deniz de vardır. İstanbul’u denizsiz düşünemez. İstanbul’u kadına benzeterek kişileştirdiği bir şiirinde bu kadın da deniz özellikleri yükler:

“Canım İstanbul’um nazlı.

Bir yanı lodos

Bir yanı poyrazlı

Deniz elli

Deniz ayaklı

Deniz parmaklı

...

Her taşı *deniz*

Her taşı kız

Her taşı dişi

Her taşı kan

Geçmiş kınalı.”

Canım İstanbul (DKD, s.386)

Bedri Rahmi’nin denizsiz düşünemeyeceği bir başka yer de çocukluğunun ve ilk gençlik dönemlerinin geçtiği ve hep özlemle andığı Trabzon’dur:

“Yarım kalmış bir *deniz* türküsünü

Deniz dibi yeşilini katran morunu

Gök mavisine katmaktadır

Sonra ağırbaşlı zinosların bembeyaz uğultusu

Dünyanın bütün *denizleri* de yetim yapayalnız

Dünyanın her yerinde beyaz, sessiz, sevimli

Martıya zinos derdik değil mi”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

Şairin gerçek yaşamından izler bulduğumuz bir şiirinde evinin deniz kenarında olduğunu belirtmesinden yine denize olan sevgisini anlarız:

“Evimiz *deniz* kenarındadır Fındıklı’da

Ekmek paramız Beyoğlu’nda çıkar.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

Tabloda yine onuncu sırada 36 sıklığıyla “*git-*” fiili yer alır. Bu fiil, hareket ifade eden fiillerdendir. *TDK Türkçe Sözlüğünde* bu fiilin 22 anlamı vardır. İncelenen şiirlerde “bir yere doğru yönelmek; bir yerden veya bir işten ayrılmak; geçmek; herhangi bir durumda olmak” anlamlarında kullanılmıştır.

“Git-” fiilinin kullanımına şu örnekler verilebilir:

“Ne yana *gitsem* nafile

Memleketin hali gözümünden gitmez

Bin bir yerimden bağlanmışım

Bundan ötesine aklım ermez.”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“Kelleyi koltuğa almalı

Dibi görünen denizlere *gitmeli*.”

Bir Dilim Deniz (DKD, s.231)

“Bulut yağmurunu yağdı geçti

Deniz dalgaların *serdi gider*

Ömrüm gözlerime değdi geçti

Ömrüm vaitleri *verdi gider*

Toprak bir sadaka verilmiş durur

Gökler davul gibi gerilmiş durur

Yollar yüzükoyun *serilmiş gider*

Serin yıldızlarla çevrilmiş içim

Yine serden geçip devrilmiş içim

Devrilmiş göklere *boşanır gider*

Gurbet çırılçıplak bahçemde durur

Mevsimler *giyinir kuşanır gider.”*

Geçti Gider (DKD, s.56)

“Ben şimdi *uyur giderim*

Gelinim

Mor gelinim

Karanlığım yumuşacık

Ben şimdi *uyur giderim*

Gelinim

Mor gelinim

Sana doğru

Uslucacık

Uzar gider karanlığım

Senin karanlığın küçücük

Ürkmüş simsiyah bir kuş

Cimri bir şişe çini mürekkebi

Benim karanlığım

Kocaman

45 numara hantal cömert

Senin karanlığın bekler beni

Ben şimdi *uyur giderim*

Gelinim

Mor gelinim

Karanlığım yumuşacık

Tramvay tellerinde üç kıvılcım

Nar fidanlarında üç tomurcuk

Kıvırcık saçlı bir kız

Kıvırcık saçlı bir çocuk

Ben şimdi *uyur giderim*

Gelinim

Mor gelinim

Sana doğru

Uslucacık.”

Mor Gelin (DKD, s.309)

Bu fiilin bazı şiirlerde başka bir sözcük ile kalıplaşarak deyim olarak kullanıldığı da görülür.

Aşağıdaki şiirde “bir şeyi yitirmek, o şeyden yoksun kalmak” anlamına gelen “elden gitmek” deyimini içinde kullanılmıştır.

“gönül

kararın bulurum

ten yıpranır *elden gider*

üstüne kilit vururum

kul köle kurban olurum

can çekişir *elden gider*

iki gözüm iki çeşme

düşerim canın peşine

yâr tükenir *elden gider*”

Gitti Gider (DKD, 121)

Bir başka şiirde de “bırakıp gitmek, ayrılmak, savuşmak” anlamında “çekip gitmek” şeklinde kullanılmıştır:

“Çekelim *gidelim* bir uçtan uca

Açalım yüreğimizin kapılarını sonuna kadar.”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

“Git-” fiilinin şiirlerde genellikle zıttı olan “gel-” fiili ile beraber kullanıldığı tespit edilmiştir:

“Öleni kalanı *gidip gelmeyi*

Ben türkülerden aldım haberi”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“Bu çocuk ne kiraz ayının nereden *geldiğini* bilirdi

Ne de nereye *gittiğini* anlayacak”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“O hatıralar ki

Bambaşka bir zaman içre yaşar dururlar

Gel demeden gelir

Git demeden giderler”

Çürümek (DKD, s.203)

Bir şiirde ise ikileme olarak kullanılmış ve anlamı güçlü kılmıştır:

“Sevmek

Güzel meslek

Ama zor

Can dayanıyor

Dayanmasına

Ama yürek

Gitti gidecek”

Gitti Gidecek (DKD, s.299)

“Götür-” fiili, “git-” fiilinin “-DİR” ekini almasıyla oluşmuş bir fiildir.

İncelenen şiirlerde 9 kez de “götür-” fiilinin kullanıldığı tespit edilmiştir. “Götür-” fiili de dâhil edildiğinde bu iki fiilin toplam sıklık sayısı 45’e çıkar.

Bedri Rahmi’nin bu fiili çok kullanmasının nedenlerinden biri olarak şairin zaman zaman bulunduğu dünyaya yabancılaşma ve oradan uzaklaşma isteği söylenebilir. Bu konuyla ilgili olarak Erzen (2008:209) “ Şairin bir başka sığınağı ise uzak diyarlardır. “Beni De Götürün” şiirinde kaçış temı, serüven tutkusu ve uzak diyarlara gitme arzusu ekinde karşımıza çıkar.” demektedir. Gerçekten de bu şiir incelendiğinde “götür-” fiilinin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülür.

Bu şiirden alınmış bir bölüm aşağıdadır:

“Kocaman geminizde bana da avuç içi kadar

Bir yer verin!

İçimi bir keten gibi örüp size vereyim

Hasır masalarınızın üstüne serin

Beni de *götürün*

Beni de *götürün* yolcular

Toprak gibi çatlayan dudaklarımı

Arzu çeşmelerinde ıslatayım

Beni de *götürün* yolcular

Yeşeren yüreğimi söküp önünüze atayım,

Beni de *götürün* yolcular

Dışlerimi Çin’de, saçlarımı Buhara’da satayım,

Kulunuz olayım, yolcular, köleniz, *götürün!*

Çok uzaklardaki yıldızlı geceler

Yirmi beş yaşına masal söylemesini bilirler

Çok uzakların güzel olduğunu bana onlar söylediler.

Size yıldızlarımın bütün masallarını söylerim

Beni de *götürün*.

Denize beyaz bir gül düştü

O gül niçin denize düştü size söylerim.

O gülü alıp size veririm

Beni de *götürün*. ”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

Sıklık derecesi yüksek kelimelerden biri de “göz” dür. Şiirlerde 28 kez kullanılmıştır.

Sanatçılar için duyu organlarının önemi elbette ki çok büyüktür. Ressam şair Bedri Rahmi için de hiç kuşkusuz “göz”ün önemi... Göz, bir ressamın, bir şairin dış dünyaya açılan kapısıdır. Bedri Rahmi de doğadaki varlıkları ressam gözüyle görmüş, şair ruhuyla dillendirmiştir.

“Yâr yâr

Canımın çekirdeğinde diken

Gözümün bebeğinde sitem var.”

Sitem (DKD, s.111)

“Uzatın ellerinizi yüreklerinizi

Uzatın yüzünüzü *gözünüzü*

Uzatın horoz şekerleri gibi

Uzatın canlarınızı uzatın.”

Mavi Tohum (DKD, s.304)

“Ya benim güllerim

Sevinen çocuk *gözlerinde* bir

Bedava iyilik yapanların *gözlerinde* iki

Bağışlamasını bilen yüreklerin en kuytu yerinde

Açar üç.”

Yetim Bahçe (DKD, s.357)

Şair, “göz”ü sevgilisiyle de ilişkilendirir.

“Karam, karam

Kaşı karam *gözü* karam bahtı karam”

Karadut 2 (DKD, s.123)

“Kimseye hesap vermek zorunda kalmadan akrabalık bağıyla bağlanmadan kimselere özgürlüğü gönlünce yaşamak diler.”(Erzen,2008:192)

“Dizin dizimde

Gözün gözümde

Tadın dilimde”

Sabah (DKD, s.89)

Bedri Rahmi anlatımında kimi zaman kişileştirmelerden kimi zaman alışılmamış bağdaştırmalardan yararlanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak Toklu (2003:20)”Alışılmamış bağdaştırmalar, gündelik dilden sapmaları, özgünlükleri dilde ilk kez oluşturuluyor olmaları ve bireysellikleri ile alışılmış bağdaştırmalardan ayrılır

ve şiirde kullanılan sapmaların başında gelir.” der. Bedri Rahmi de aşağıdaki şiirinde “göz” sözcüğünü günlük dilden farklı bir oluşum içinde kullanmıştır:

“Kiraz ağaçlarının üstünde *gözleri* kiraz kokan bir
Çocuk akşamlayacak.”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Göz” sözcüğünün tekrar grubu olarak kullanıldığı da görülmüştür:

“Gel gör ki her Allah’ın günü
Göz göze, diz dize
Tramvayda, sinemada, meyhanede, mabette.
Herkes kendi murdar karanlığına gömülmüş
Herkes gurbette.”

Büyük Şehir (DKD, s.177)

“Dişisi dişi erkeği erkek
Kaşı kaş *gözü* göz yarası yara
Bıçağı bıçak.”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Bedri Rahmi’nin “göz” sözcüğünü deyim içinde de kullandığı tespit edilmiştir:

“*Gözünü sevdiğim* tohum, *gözünü sevdiğim* toprak.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

“Can çekişir elden gider
İki gözüm iki çeşme
Düşerim canın peşine

Yâr tükenir elden gider.”

Gitti Gider (DKD, s. 121)

Tablonun 13. sıradaki kelimesi “yer”dir. Şiirlerdeki kullanım sıklığı ise 27’dir.

Yaşama, toprağa bağlı bir kişi olan Bedri Rahmi mekândan ayrı düşünülemez:

“Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin

İçimdeki çocuk.”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

“Şimdi onların yerinde cascavlak

Ensesi ceketinden iki parmak dışarda

Üç katlı tombalak bir apartman kuruldu.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

“Bir yıldızın hızı ile toprağa saplanıp kalan çocukluğum,

Kızıl bir havuç gibi yerinden sökülüyor.”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

Bazı şiirlerde “yer” ile kastedilen yeraltıdır:

“Çözüldü mevsimlerin sırrı yaprak yaprak

Yedi kat yerin dibinden haber getirdi

Gözünü sevdiğim tohum, gözünü sevdiğim toprak.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

“Belki yedi kat gökyüzünde, belki uçakta

Belki yedi kat yerin dibinde, ocakta

Gökyüzünde gelirse bulutlarla yazarım onu

Yedi kat *yerin* dibinde kayalara kazarım.”

Lorca'ya (DKD, s.260)

Şair sahip olduğu yaşam sevgisiyle belli bir mekâna bağlı kalmaz, bu sevgisi tüm evreni sarar:

“Dünyanın her *yerinde* beyaz, sessiz, sevimli

Martıya zinos derdik değil mi?”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

“Senin güllerin her *yerde* açar

Dağda, bayırda, kırdan, bozkırda

Bozkır biraz şüpheli ama

Günlerden bir gün açar mı açar

Bozkır dediğin sakar

Senin güllerin her *yerde* açar.”

Yetim Bahçe (DKD, s.357)

Bazen de şairin bulunduğu yerden kaçıp gitme arzusuyla karşı karşıya gelinir:

“Kocaman geminizde bana da avuç içi kadar

Bir *yer* verin!”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

“Yer” sözcüğünün deyim içinde kullanıldığı da görülmüştür:

“Susadım

Üç tane elma soydular üç tane portakal

Nafile

Bir bardak suyun *yerini tutmadı* acıktım

Kuş sütü, kuru üzüm getirdiler

Nafile

Bir çimdik somunun *yerini tutmadı.*”

Susadım (DKD, s.101)

“Yoluna bir can koyduğum

Gökte ararken yerde bulduğum

Karadutum, çatal karam, çingenem.”

Karadut (DKD, s.109)

“Çatlarsın arzudan, iştihadan

Yer yarılr yere geçersin

Söylemezsin.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

26 kullanım sıklığıyla tablonun 14. sırasında yer alan kelimesi “*el*”dir.

Bedri Rahmi’nin şiirlerinde vücut ve organlarla ilgili kelimeler önemli bir yer tutar. Şair, yaşadığı somut dünyayı nasıl gözleri aracılığı ile görmüşse onlara elleri ile de dokunmak, onları hissetmek istemiştir. Bunu yaşamın, var olmanın bir kanıtı olarak görmüştür.

Bu kullanımlara şu örnekler verilebilir:

“Her ağacına *elin*

Her karış toprağına terin değsin.”

Oğlum Mehmed'e Büyük Şehirleri

Takdim Ederim (DKD, s.36)

“Bir *eline* ekmek, bir *eline* bıçak

Bir şiir bekliyorum Lorca saplanacak.”

Lorca'ya (DKD, s.260)

Yaşam, doğa şair için insanla anlamlıdır, insanla değerlidir. Doğadaki unsurlar ancak insan eli değdikçe, yani yaşandıkça önem kazanacaktır.

“Deniz dediğin bir tarladır

Anadır, babadır, kardeşir.

İnsan *eline* hasret

İnsan *eli* değer değmez ürperir

...

Bağlar, bahçeler kat kat, katmer katmer, deste deste

Bağlar, bahçeler zifir karanlık güller

İnsan *eline* hasret beklemekte.

...

Hey benim

Boydan boya cömert denizlerle çevrili

Güzel memleketim

Bu yaz تنها denizlerinde yıkandım

İnsan *eli* değmemiş ormanlar gibi vahşi

Dağ başında unutulmuş küçük kundaklar gibi yetim.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Bunun dışında “el” sözcüğünün deyim olarak kullanıldığı şiir örneklerine de rastlanmaktadır:

“Deniz dediğin bir tarladır

Sözü pek, *eli ağır*.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Tablonun 15. sırasında 25 sıklığıyla “*şiiir*” kelimesi bulunmaktadır.

Her şairin şiirle ilgili bir görüşü vardır. Şairler şiirle ilgili düşüncelerini ya şiirlerinin içine gizlerler ya da açık olarak dile getirirler. Bedri Rahmi de “Lorca’ya” adlı şiirinde şiir sanatı ile ilgili düşüncelerini verir. Erzen (2007:242) bu konuyla ilgili olarak “Şiirle ilgili görüşlerini Lorca’nın fikirleri ile uzlaştırarak ve ona olan sevgisini ön plana çıkarak anlatır. Lorca’nın şahsında şiirin ne anlama geldiği, taşınması gereken özellikleri, söyleyiş ve anlam inceliklerini sıralar.” der.

“Şiir” sözcüğünün 20’si bu şiirde kullanılmıştır. Bu şiirden bir bölüm aşağıdadır:

“Bir *şiiir* gelecek biliyorum Lorca

Deniz fenerleri gibi gözlerim yolda

Bir *şiiir* gelecek biliyorum Lorca

Bir *şiiir* gelecek biliyorum yalınayak içinde senden bir
şeyler olacak

...

Bir *şiiir* Lorca, bir *şiiir*

Tepeden tırnağa gül, tepeden tırnağa zehir

...

Bir *şiiir* Lorca, bir *şiiir*, bir *şiiir*, bir *şiiir*.

Bir *şiiir* gelecek biliyorum

Sabahın şafak vaktinde

İlk küçük rüzgârda

...

Bir *şiiir* gelecek biliyorum.

Limanda kapkara kocaman bir gemi

Uzatmış kocaman ellerini

Habire seslenir, çağırır beni

Bir *şiiir* Lorca, bir *şiiir*, bir *şiiir*

Sonra alsın götürsün beni.”

Lorca'ya (DKD, s.260)

Bedri Rahmi'nin *şiiir* anlayışını dile getirdiği *şiiir*lerinden biri de “Türküler Dolusu” adlı *şiiir*dir.

Onun *şiiir*i insanı anlatmalıdır:

“Şairim şair olmasına

Canım kurban *şiiirin* gerçeğine, hasına

İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum

...

Şairim

Şiiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Bedri Rahmi'nin şiire dair görüşlerinden biri de kafiye ile ilgilidir. Eyüboğlu (1987:11) kafiye'nin her zaman şiirin değerini artırmadığını, kafiyeyle vücut bulan şiirler yanında, kafiye uğruna batan şiirlerin bir hayli fazla olduğunu söyler.

“Boş ver kafiye'lere Reis

Boş ver *şiir* yazmaya evlât

Otur da doğru dürüst

7 tane erik ağacının hikâyesini anlat”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

Tablonun 16. sırasında “*yürek*” kelimesi vardır. Kullanım sıklığı 24'tür.

Bedri Rahmi yaşamayı, tabiatı, insanı seven bir kişidir. Sevginin yeri ise yürektir. O, her işe yürekle yaklaşır. Yaşama sevincini yüreğinde hisseder.

“Bu gelene bahar derler açın!

Açın kapıları mavi kuşlara

Uzatın ellerinizi *yüreklerinizi*

Uzatın yüzünüzü gözünüzü”

Mavi Tohum (DKD, s.304)

“Ah bu türküler köy türkülerini

Ne düzeni belli ne yazanı

Altlarında imza yok ama

İçlerinde *yürek* var”

Türküler Dohusu (DKD, s.193)

Bedri Rahmi'nin yüreği aracılığıyla duyumsadığı aşk yalnız bir kişiyi değil evreni içine alır:

“İçinde bir tek suret yaşayan *yüreğe* yürek mi derler”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

Her ne kadar yüreği her şeye, herkese açıksa da bu gönülde sevgiliye ayrı bir yer vardır:

“Güvercin topuklu yârim keklik simalı

Yüreğim sana çevrili.

...

Güvercin topuklu yârim keklik simalı

İçerisine güneş vurmuş

Çıldırılmış bir ayna gibi

Ne yana dönsem nafîle

Yüreğim sana çevrili.”

Keklik Simalı (DKD, s.105)

Buna rağmen şair bazen sevgiyi ağır bir iş olarak görür:

“Sevmek

Güzel meslek

Ama zor

Can dayanıyor

Dayanmasına

Ama *yürek*

Gitti gidecek”

Gitti Gidecek (DKD, s.299)

Hele hele de sevgilisinin ölümü üzerine artık aşk duygusu yürekteki yerini değiştirir:

“Hüzün geldi başköşeye oturdu

Yoruldu *yüreğim* yoruldu.”

Hüzün Geldi (DKD, s. 119)

Yaşanan her olayın yürekte bir etkisi vardır. Ancak zamanla bu yaşananları insan tek başına göğüsleyemez ve paylaşmak ister:

“Yar *yüreğin* yar gör ki neler var

Belki seyyah kuşların ömrü kadar sade aydınlık

Belki vişne çiçekleri kadar beyaz ılık

Belki de çürümüş yılanlar kadar murdar

Belki mahzende yıllanmış şarap kadar lezzetli

Bir aşktır fışkırıp çıkacak

Ne çıkarsa bahtımıza

Yar *yüreğin* yar bölüşelim

Beraber ağlayalım dertleşelim.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

Tabloda 17. sıradaki sözcük 23 sıklığıyla “*insan*”dır.

Bedri Rahmi’de insan sevgisinin değişik boyutları ile görüldüğünü söyleyen Erzen (2007:119) insana yeni bakış açıları getirir ve onu bireysellikten kurtarıp topluma mâl eder.

“*İnsan* dediğin bir buğday tarlası gibi olmalı

Esti mi rüzgâr bir değil milyonlar için esmeli

Bir tek meyve veren dalı kesmeli

İnsan dediğin derya misali

Üstünde milyonlarca dalga

İçinde kıyametler kopmalı

İnsan dediğin derya misali

Uçsuz bucaksız olmalı.”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

İnsana bu denli değer veren şair onu dünya ile bir tutar:

“Yar yüreğin yar yarmağa değer

Bir *insan* tanımak oğul!..Bir cihan tanımağa bedel.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

Bedri Rahmi’nin insan sevgisinde Anadolu insanının ayrı bir yeri vardır. Anadolu insanının macerasını türkülerde bulur:

“Ah bu türküler köy türküleri

Mis gibi *insan* kokar mis gibi toprak

Hilesiz hurdasız çırılçıplak”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

İnsan ile deniz arasında ayrılmaz bir ilişki olduğunu belirten şair, denizi insanlardan ayrı düşünemez. Deniz, çileli de olsa insan için önemli bir geçim kaynağıdır:

“Deniz dediğin bir tarladır

Uçsuz bucaksız bir tarla

Göbeği *insanlarla* kesilmiş

Çilesi *insanlarla*”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

İnsanın olmadığı yerde ise yalnızlık ve bunalım baş gösterir:

“Senin en karanlık göklerinde salkım salkım yıldızların

var

Benim içimde *insan* ayağı değmemiş karanlıklar.”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

Tablonun 18. sırasında 22 sıklığıyla “*kiraz*” sözcüğü gelir.

Aydoğan (2005:85) bu konuyla ilgili araştırmasında “Bedri Rahmi Eyuboğlu şiirlerinde meyvelere fazlaca önem ve yer veren bir şairimizdir. ‘Hiçbir şair meyvelerden onun kadar söz etmemiş ve şiirinde onun kadar yararlanmamıştır’ yargısının abartılı sayılmayacağını düşünüyorum. Meyvelere verdiği önemi bir şiir kitabına meyve adı koymasından da anlıyoruz.” der.

Bu önem söz varlığına da yansımıştır. Meyveler içinde kullanım sıklığında ilk sırayı “*kiraz*” alır. Şairin şiirlerinin biri de “*Kiraz Ayı Geliyor*” adını taşır. “*Kiraz*” sözcüğünün çoğu bu şiirde kullanılmıştır. Şair bu şiirinde çocukluğa olan özlemini *kiraz* vasıtasıyla anlatır:

“*Kiraz* ayı geliyor çocuklar!

İlk gün onar tanelik *kiraz* demetleri

Sonra ağzına kadar dolu *kiraz* sepetleri

Daha sonra pembe bir çift kulağın arkasından bakan

Sarı *kirazların* bal rengi gözleri

Ve nihayet boşalan sepetler

Boşalan evler kadar boş *kiraz* ağaçları.

Ve kakırdamış milyonlarca *kiraz* çekirdekleri

Kiraz ağaçlarının balı son damlasına

Son kirazına varıncaya dek damlayacak

Kiraz ağaçlarının üstünde gözleri kiraz kokan bir

Çocuk akşamlayacak

Bu çocuk ne *kiraz* ayının nereden geldiğini bilirdi

Ne de nereye gittiğini anlayacak

Gözleri *kiraz* kokan çocuk

Kiraz ayı geliyor.”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

Bedri Rahmi memleket sevgisini anlattığı şiirinde bir yolunu bulup meyve isimlerine de yer verir. Bu meyvelerin başında yine “kiraz” gelir:

“*Kirazın* derisinin altında *kiraz*

Narın içinde nar

Benim yüreğimde boylu boyunca

Memleketim var.”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Şair, doğadaki güzellikleri sınırsızca yaşamak ister. Öyle ki meyvelere hayır dua eder:

“*Kiraz* ucuz kadınlar bahalı

Ellerin dert görmesin dut ağacı.”

Yeşil (DKD, s.81)

Yine 22 sıklığıyla 18. sırada yer alan bir başka sözcük de “*toprak*” tır.

Erzen (2007:138) toprak temasının, toplumcu şiirin önemli temalarından olduğunu söyler.

Bedri Rahmi’de de toprak sözcüğünün kullanılması tesadüfi değildir. Yaşamayı, doğayı, toprağını seven, gurbet duygusunu yaşamış, sanatının kaynağını yurdunun değerlerinden almış bir şairin şiirlerinde bu sözcüğe yer vermesi elbette beklenen bir durumdur.

Toprağın şairde uyandırdığı farklı duygular vardır. Bunlardan biri hayranlıktır. Çünkü toprak birçok şeyin kaynağıdır:

“Ne güç bir ağaç misali meyve verebilmek

Vaktinde açabilmek çiçeğini

Daldırabilmek köklerini damar damar

Toprağın etli cömert karanlığına.”

Eren'e Mektup (DKD, s.178)

Toprak, memleket sevgisini anlatmada bir anahtar sözcüktür:

“Ressamım

Yurdumun taşından *toprağından* sürüp gelir nakışlarım

Taşıma *toprağıma* toz konduranın

Alnını karışlarım.”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Her ne kadar toprağı bu kadar sevse de bedeninin toprakta çürümesi onda bir tedirginlik yaratır:

“Her şey çözülp gidiyor bu dünyada
 Birbiri içinde
 Birbiri peşi sıra
 Bir ses kulakta
 Sen *toprakta* çürürsün canım kardeşim
 Ben ayakta.”

Çürümek (DKD, s.203)

Tablonun 19. sırasında “sev-” fiili vardır. Kullanım sıklığı 21’dir.

Bedri Rahmi, içi sevgi dolu bir şairdir. Onun yaşamı sevmek üzere kurulmuştur, sevgiyle bir anlam bulur. Şairin bu hayat anlayışı şu mısralarında açıkça görülebilir:

“İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe değil
 Aziiiiiz şair
 İnsanları *sevdiği* kadar yaşarmış
 İnsanları *seven* mis
Sevmeyen bir hoş kokarmış”

İnsan Kasidesi (DKD, s.175)

O, yaşamın içindeki her türlü yaratılmışı sever. Bunlardan biri de sevgilisidir.

“Gel çıkalım sevgilim gel
 Gel kurtulalım birler hanesinden
 Çekelim gidelim bir uçtan uca
 Açalım yüreğimizin kapılarını sonuna kadar
Sevelim sevelim sevelim

Sevebileceğimiz kadar.”

Sevda Üstüne (DKD, s.210)

Sevgiyi, aşkı dilediğinde, özgürce yaşamak ister:

“Bir sensin gizlenen oğul

Ağlarsın gizli gizli

Seversin gizli gizli

Ölürsün gizli gizli.

Çatlarsın arzudan, iştihadan

Yer yarılr yere geçersin

Söylemezsin.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

Bedri Rahmi doğaya karşı da ayrı bir sevgi besler. Sevdiği doğa güzellikleri ile ilgili ayrıntıları da verir:

“Değil kardeşim değil

Benim *sevdiğim* denizlerin dibi

Ne mavi ne yeşil ne camgöbeği

Benim *sevdiğim* denizlerin dibi renkli değil.”

Bir Dilim Deniz (DKD, s.231)

Bazen bu duygunun zorluğunu itiraf eder:

“*Sevmek*

Güzel meslek

Ama zor”

Gitti Gidecek (DKD, s.299)

“Sev-” fiilinin kullanımına bakıldığında, bu fiilin isim-fiil, zarf-fiil, sıfat-fiil ve yüklem göreviyle kullanıldığı görülür.

a) İsim-fiil göreviyle kullanımı:

“Sevmek bu dünyayı çerden çöpten

Sevmek bir zerresin ziyan etmeden

Sevmek durup dinlenmeden sevmek

Mümkün müdür ey dost mümkün müdür.

Sevmek bu dünyayı çerden çöpten

Sevmek bu dünyayı kiriyle, pasiyle”

Meseledir (DKD, s.96)

b) Zarf-fiil göreviyle kullanımı:

“Severek çekmek şu nefesi oğul

Severek üflemek

Sevmek durup dinlenmeden sevmek

Seve seve yağma etmek bu canı

Mümkün müdür oğul mümkün müdür.”

Meseledir (DKD, s.96)

c) Sıfat-fiil olarak kullanımı:

“Gözünü sevdiğim tohum, gözünü sevdiğim toprak.

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

d)Yüklem olarak kullanımı:

“Seversin gizli gizli

Ölürsün gizli gizli.”

Yar Yüreğin Yar (DKD, s.69)

21 frekansındaki bir başka sözcük de “gül” dür.

Bedri Rahmi’nin şiirlerinde çiçek isminin çok kullanılması doğa sevgisine bağlanabilir. Çiçeklerden “gül”ü tercih etmesinin birkaç sebebi olabilir:

Bunlardan biri “gül”ün yüzyıllardır süren şiir geleneğinde çiçekler içinde en çok kullanılan benzetme unsuru olmasıdır. Bedri Rahmi de halk şiiri geleneğinden yararlanan bir şair olarak bu çiçeğe şiirlerinde yer vermiştir:

“Sen bir bahçıvan ol ben bir *gül* olayım

Uzat ak ellerin der beni beni

Uzat ak ellerin gel diye diye”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

“Canım benim

Canımın has bahçesi

Canımın diken

Canımın *gülü*

İbikli Çentik (DKD, s.339)

“Gül” ayrıca aşkın rengidir. Bedri Rahmi’nin yaşamındaki aşklardan kaynaklanan duyguları hiç de hafife alınacak gibi değildir:

“Seni bigüzel giymişim içime gâvurun kızı

Bir kurşunda vurdular ikimizi

Gün ıştır, yaprak titrer, tohum üşür

Acı güller kızarır hikâyemizi.”

Bigüzel (DKD, s.259)

21 sıklığında kullanılan bir başka sözcük de “kara”dır.

Bedri Rahmi renk isimler içinde “kara”yı siyaha tercih etmiştir. Bu konuda bir araştırma yapan Bayraktar (2004:74) kara renk adının, siyaha oranla daha geniş anlam alanına sahip olduğunu, eş ya da yakın anlamlı kabul edilen bu iki sözcükten Türkçesi olan “kara”nın, mecaz anlamlar için tercih edildiğini belirtir.

Bedri Rahmi “kara” sözcüğünü en çok esmer sevgilisini ve onun fiziksel özelliklerini ifade etmek için kullanır:

“*Karam, karam*

Kaşı karam gözü karam bahtı karam

Sensiz bana canım dünya haram olsun”

Karadut 2 (DKD, s.123)

Şair, aşkının yüreğindeki büyük yerini ve yoğun etkisini anlatmak için “kara” sözcüğünün sahip olduğu yoğun anlam değerinden yararlanmıştır:

“Yâr yâr

Seni *kara* saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar.”

Sitem (DKD, s.111)

“Kara” sözcüğünün mecaz anlamlarından biri de “kötü, uğursuz “dur. Şair, olumsuz duyguları anlattığı bir şiirinde de sözcüğün bu anlamından yararlanmıştır:

“Sana büyük şehirlerden bahsedeceğim;

En büyük camiler orada kurulur

En küçük mezarlar orada kazılır

En karayazılar orada dizilir.”

Oğlum Mehmed’e Büyük Şehirleri Takdim Ederim (DKD, s.36)

Yine sıkıntılı, bunalımlı duygular içinde olduğu durumlarda da “kara” sözcüğünü pekiştirmeli olarak kullanıp duygularının yoğunluğunu bu şekilde dile getirmiştir:

“Limanda *kapkara* kocaman bir gemi

Uzatmış kocaman ellerini

Habire seslenir, çağırır beni

Bir şiir Lorca, bir şiir, bir şiir

Sonra alsın götürsün beni.”

Lorca'ya (DKD, s.260)

Tablonun 20. sıradaki sözcüğü “*yol*” dur. Kullanım sıklığı 20’dir.

Bedri Rahmi’nin hareketli bir kişi olduğu yaşam serüveninden de anlaşılır. Çocukluğunda babasının işi, gençlik yıllarında eğitimi, daha sonraki yıllarda da hayatını kazanma gerekçeleriyle yurt içi ve dışı birçok yerde bulunmuştur. Bu nedenlerle şairin, bu sözcüğü sık kullanması doğaldır.

Şair bir şiirinde yolları yaşadığının şahidi olarak görür:

“Yaşadım!

İncirin dallarına yürüyen süt

Yonca tarlasından gelen nefes

Horozun ibiğinden damlayan kan

Yollar ve sevgili türküler şahidimdir.”

Bir Şahit Aranıyor (DKD, s.50)

Onun yaşamının izlerine her yerde rastlanır:

“Ağaçlarım

Ne zaman *yolum* düşse

Gözlerimi yumup sizi hatırlayacağım.”

7 Tane Erik Ağacı (DKD, s.214)

“Yol” sözcüğünün yan anlamından yararlanarak çok sevdiği baharın gelmek üzere olduğunu dile getirir:

“Bahar *yoldadır*.

Çingirak sesleri duyuyorum...

Bahar *yoldadır, yoldadır*.

Hasret tomurcuklu gemi direklerinde;

Güneş yüklü bulutlarda

Bir tırnak hızı ile büyüyen bahçelerdedir.

Bahar *yoldadır, yoldadır*.”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

Şair, sözcüğü mecaz anlamıyla da kullanır. Çok korktuğu ölüme karşı kendini teselli ederken sözcüğe bir deyim içinde yer verir:

“Dün sabah işe giderken

Ölümü gördüm

Ölümü

Ansızın kesti *yolumu*

Usluca tuttu kolumu

Korkma dedi.”

Korkma (DKD, s.358)

Bedri Rahmi’nin şiirlerine bakıldığında tabiat ile ilgili kelimelerin sayısının en fazla kullanılan kelimeler olduğunu görmekteyiz. Bir ressam olan Bedri Rahmi, tuvaline fırçasıyla resmettiği tabiatı, kâğıda da sözcüklerle resmetmiştir.

Bedri Rahmi’nin şiirlerini okurken Türkiye’nin birçok yeri gezer gibi olunur. Şiirlerinde çocukluk anılarının geçtiği Trabzon’un yeşil ile mavinin birleştiği coğrafyası açıkça görülür. Öyle ki bu şehir deniziyle, toprağıyla, ağacıyla, meyvesiyle onun ruhunda kalıcı izler bırakmıştır. Babasının memuriyeti dolayısıyla bulundukları Anadolu’nun çeşitli yerlerinde karşılaştığı doğa unsurları da şiirlerinde yerini bulmuştur. Bunun dışında resim eğitimi için gittiği Paris, üniversite yıllarından hayatının sonuna kadar yaşadığı İstanbul, katıldığı yurt içi kültür gezileri ile gezdiği şehirlerin etkileri – özellikle Çorum’un İskilip ilçesi – şiirlerindeki tabiatla ilgili kelimelerin yoğunluğunun sebepleridir.

Şairin seçilen lirik şiirlerinin içinde kullandığı bu tür kelimelerin toplam sıklık değeri 362’dir. Bu kelimelerin bazıları ve sıklık değerleri şöyledir:

“Ağaç” (39), “deniz” (36), “toprak” (22), “gül” (21), “dal” (19), “gök” (18), “bahçe” (17), “yaprak” (17), “bahar” (16), “dağ” (16), “dünya” (14), “yıldız” (14), “kök” (12), “bulut” (11), “taş” (11), “güneş” (8), “rüzgâr” (7), “kaya” (6), “diken” (5), “çiçek” (5), “söğüt” (5), “tomurcuk” (4), “gökyüzü” (4), “yağmur” (3), “gelincik” (3), “bozkır” (3), “derya” (3), “kavak” (2), “dalga” (2), “orman” (2), “yonca” (2), “fidan” (2), “ot” (2), “bayır” (1), “çınar” (1), “filiz” (1), “göl”, (1) “gülistan” (1), “hayvan” (1), “ırmak” (1), “İodos” (1), “menekşe” (1), “şimşek” (1), “kâinat” (1).

Bedri Rahmi’nin incelenen şiirlerinde yer-yön ifade eden kelimelerin sayısının da çokluğu dikkat çeker. Yer-yön bildiren isimlerin sayısının tabiatla ilgili isimlerin ardından gelmesi çok doğal bir durumdur. Bunlar şairin çok yer gezip gördüğünü, bu yerleri anlatırken de doğadaki unsurları kullandığını gösterir. Yön ile ilgili sözcükler de yer kavramının bir parçasıdır.

Şairin kullandığı yer-yön ifade eden kelimelerin sıklık değeri 215'tir. Bunlardan bazıları ve sıklık değerleri şöyledir:

“İç” (38), “yer” (27), “yol” (20), “dip” (17), “yan” (17), “tarla” (11), “üst” (9), “köy” (9), “şehir” (8), “alt” (6), “arka” (4), “diyar” (4), “zindan” (3), “içeri” (3), “hane” (2), “semt” (2), “yayla” (2), “sokak” (2), “başucu” (1), “dışarı” (1), “han” (1), “hamam”(1).

Bedri Rahmi'nin lirik şiirlerinde en çok kullandığı kelimelere bakıldığında isimlerin, fiillerden ve sıfatlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Daha sonra ise sırasıyla fiilimsiler, zarflar ve zamirler gelmektedir.

En çok tekrarlanan kelimeler ve sıklıkları tablosundaki ilk 20 sıralamasında isim ve fiillerin karşılaştırması yapıldığında 5 fiilin ve 26 ismin olduğu görülür. İlk 20 kelimedeki isim ve fiil sayısı arasındaki fark dikkat çekicidir. Şiirlerde kullanılan isimlerin sıklık derecesinin yüksekliği Bedri Rahmi'nin isimleri daha fazla tercih ettiğini gösterir. Onun bu özelliği bir üslup özelliği değil dilbilimsel bir gerçekliktir.

Bedri Rahmi'nin incelenen şiirlerinde sıklık derecesi 1 olan 604 kelime bulunmaktadır. Yani Bedri Rahmi 604 kelimeyi bir defa kullanmıştır. Sıklık derecesi 2 olan kelime sayısı ise 229'dır.

Sonuç olarak tablo-1' den buraya kadar söylenenlerden şairin üslubu hakkında şunlar söylenebilir:

Bedri Rahmi yaşamayı çok seven, yaşamın insanlara sunduğu nimetlere hem hayranlık duyup hem de bu nimetlerden yararlanmayı isteyen hayat dolu bir insandır. Yaşamında karşılaştığı hiçbir güzelliğe duyarsız kalmamış, yaşamı iliklerine kadar hissetmiştir. Baharın gelişi, doğanın tekrar canlanması ile mutlu olmuş, kesilen bir ağaç onu üzmeye yetmiştir. Zamanın geçişi, dünyadaki güzelliklerden ayrılma düşüncesi onu tedirgin etmişse de ölüm korkusunu hafifletmeye çalışmıştır. Âşık olduğu kadını kaybetmiş, yüreğinde büyük bir yara açılmıştır. Tüm bu duygularını sevgi dolu yüreğinden kopan kelimeler, fırçasından akan renklerle şiirlerine nakşetmiştir.

Şair kendi dilinin söz varlığı içinde, beş duyu organımızla algılanabilen tabiat, yer, meyve, renk, hayvan isimleri gibi somut kelimeleri; yaşam, ölüm, duygu, zaman gibi soyut kelimeleri; hareket unsurları, durum ve oluş ifadelerini vermek için de fiilleri kullanmıştır.

Tablo 2.2: En Çok Tekrarlanan İsimler ve Sıklık Dereceleri

1	bir	223
2	ben, gibi	50
3	can	49
4	ne	44
5	sen	41
6	ağaç	39
7	iç	38
8	deniz	36
9	bu	32
10	göz, ile, kadar, türkü	28
11	yer	27
12	el	26
13	şiir	25
14	her, yürek	24
15	insan	23
16	de, kiraz, toprak	22
17	gül, kara	21
18	yol	20
19	dal	19
20	gök, karanlık, yeşil	18
21	bahçe, değil, dip, yan, yaprak	17
22	bahar, dağ	16
23	mavi, tane, var	15
24	belki, dünya, meyve, o, su, ve, yıldız, yedi	14
25	çocuk, en, gün, lorca, mor	13

26	arzu, damar, düş, hele, kendi, kök	12
27	bulut, bütün, büyük, kuş, tarla, taş	11
28	erik, güç, kere	10
29	ay, baş, dudak, gelin, götür, güzel, kız, ki, köy, mevsim, nasıl, şey, tırnak, uzak, üst, yar.	9
30	ama, dilim, güneş, iki, misali, ön, sinsi, şehir, tepe, tohum, uç, mi	8
31	bal, biz, çok, dolu, gizli, kat, kocaman, koku, nefes, oğul, rüzgar, sevinç, sonra, süt, şimdi, yaz	7
32	ah, alt, avuç, bile, birer, cömert, diş, diz, et, hey, kan, kaya, milyonlarca, ömür, pul, renk, sarı, sene, ses, sevda, Trabzon, tuz, üç, yaş, yıl, zaman, zehir,	6
33	ağız, akıl, at, baht, bedava, bıçak, biri, cırılçıplak, çiçek, diken, dil, dost, ekmek, hal, için, iğde, kapı, kardeş, kimi, kurban, küçük, masal, memleket, nafile, nar, salkım, son, söğüt, ya	5
34	ağır, al, altın, arka, artık, ayak, bereket, beş, beyaz, bin, binlerce, bölük, buram, çakıl, çevrili, defa, diyar, gemi, gökyüzü, gümüş, hatıra, ılık, iş, kadın, kandil, karadut, karayemiş, kaş, keklik, kitap, kol, köle, kör, kul, Mehmet, mümkün, nere, orta, paramparça, rüya, sabah, sır, siz, şahit, şair, tabur, taze, tek, tel, tomurcuk, top, uy, yalınayak, yalnızlık, yana, yetim, yolcu, yüz, zerre.	4
35	alev, Allah, amma, ana, ara, aydınlık, bağır, bakır, balık, boş, boyun, bozkır, bucak, cehennem, cennet, çekirdek, çentik, çocukluk, da, daha, deli, dert, derya, dişi, dizi, doğru, elma, elveda, eski, ev, gelincik, gerçek, haber, hangi, has, hasret, henüz, hikaye, hüznün, ılık, ıslak, içeri, İstanbul, işte, kanat, kervan, kıl, kıvrık, kötü, kurşun, mercan, milyon, mis, mübarek, nihayet, nur, olgun, ora, öyle, pencere, peş, petek, rab, saç, saçlı, sızı, şimali, suret, şah, şarap, şeker, şu, tat, ter, vakit, yağmur, yalan, yerli, yılan, yok, yokuş, zıkkım, zindan	3
36	kırk beş, acı, adam, ak, alın, ansızın, arsa, aş, aşk, ayna, baba, bağ, bardak, başboş, başköşe, bet, Beyoğlu, bez, bıyık, birbiri, birden, birdenbire, birkaç, boğuk, boy, böcek, bucaksız, buğday, cânım, ciğer, cümle, çatalkara, çatır, çerçöp, çeşme, çın, çingirak, çıtır, çift, çile, çimdik, çingene, damla, dalga, dek, deste, direk, dört, dut ...	2

37	Acem, ad, adet, ağırbaşlı, ağı, ahmak, ahval, akşam, alamet, alinyazısı, altmış, aman, amofta, ampul, anten , apartman, aptal, Arap, arı, armut, asker, asma, aşık, ateş, ayaklı, ayva, azade, aziz, bahçıvan, balıkyağı, bardak, başak, başka, baştanbaşa, başucu, bayır, bazen, bedel, bela, belalı, belirsiz, belirsizce, belli, beraber, beter, beton, beyhude, beyzade, biber, biçim, biraz, bitkin, bok, bol, bor, boylu, boyunca, böğürtlen, bre, buhara, bunca, buruk, but, büğrü, camgöbeği,....	1
----	---	---

Kaynak: CİBAKAYA dizin programından yararlanılarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

Tablo 2.3: En Çok Tekrarlanan Fiiller ve Sıklık Dereceleri

	FİİLLER	SIKLIK DERECESİ
1.	gel-	58
2.	ol-	48
3.	de-	38
4.	git-	36
5.	sev-	21
6.	bil-	18
7.	yaşa-	15
8.	geç-, yar-	13
9.	dur-, düş-, tüken-, uç-, ver-, yan-	12
10.	değ-	11
11.	aç-, kok-	10
12.	götür-, kesil-, söyle-, uzat-	9
13.	dol-	8
14.	al-, ara-, başla-, çık-, et-, yarıl-	7
15.	bit-, büyü-, çatla-, çek-, düşün-, gör-, kal-, kırıl-, yet-	6
16.	açıl-, çıldır-, çözül-, çürü-, dökül-, neyle-, yorul-	5
17.	ağla-, art-, at-, bak-, devril-, doy-, dön-, duy-, gül-, kes-, kop-, kurul-, otur-, öl-, söylen-, sür-, tanı-, tut-, unut-, utan-, uyu-, vur-, yap-, yaz-,	4
18.	bağlan-, ballan-, bekle-, bırak-, bilin-, bul-, çat-, damla-, dayan-, kon-, verebil-, yıkan-, yontul-, yürü-, ...	3
19.	ak-, anlat-, bahset-, boşal-, boşan-, çekiş-, çevril-, çıkar-, del-, dinle-, dinlen-, doğrul-, donan-,...	2
20.	acık-, açabil-, ağlat-, akşamla-, anla-, anlatabil-, aran-, arzula-, arzulan-, as-, aş-, atla-, ayır-, bağışla-, bağla-,	1

bağlayabil-, benze-, biç-, bin-, boya-, böğür-, böl-, bölüş-, bulaş-, bur-, бүкүл-,....
--

Kaynak: CİBAKAYA dizin programından yararlanılarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

3. KELİME TÜRLERİ

3.1. Kelime Türlerinin Sınıflandırılması

Muharrem Ergin (1988:276,277) kelimeleri isimler, fiiller ve edatlar olarak üç kısma ayırır. Tüm isimlerin fiiller karşısında nesne karşılayan kelimeler olduğunu belirttikten sonra aralarındaki bazı farklardan dolayı isimleri asıl isimler, sıfatlar, zarflar ve zamirler olmak üzere dört grupta inceler.

Bu çalışmada da Bedri Rahmi'nin şiirleri, isim cinsinden kelimeler ve fiil unsurları olmak üzere iki ana başlığa ayrılıp isim başlığı altında isim, sıfat, zamir, zarf; fiil unsurları başlığı altında fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil ve isim-fiil olarak değerlendirildi.

Bu açıklama bir tablo halinde şöyle gösterilebilir:

Tablo 3.1: Kelime Türlerinin Sınıflandırılması

1	İsim Cinsinden Kelimeler
A	İsimler
B	Zamirler
C	Sıfatlar
Ç	Zarflar
2	Fiil Unsurları
A	Fiil
B	İsim-fiil
C	Sıfat-fiil
Ç	Zarf-fiil

Kaynak: Osman Arıcan (2007); “*Süüyünbay Erالیev'in Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası*,” (Yüksek Lisans Tezi) Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi. s.69

Çalışmada kelimeler bu başlıklar altında incelendi. Edatların ise yalnız istatistiği verilecektir.

Bedri Rahmi'nin seçme lirik şiirlerinde toplam 4464 kelime kullanılmıştır. Bunların 2053 tanesini isim, 947 tanesini fiil, 642 tanesini sıfat, 176 tanesini zamir, 213 tanesini zarf, 301 tanesini de diğer unsurlar (edat, bağlaç, ünlem) oluşturmaktadır.

Yukarıda verilen sayısal değerlerden, kelime türlerinin toplam sayısının (4332) şiirlerde kullanılan toplam kelime sayısına eşit olmadığı, arada 132 sözcük farkı olduğu görülür. Bu durum, bileşik yapılı bazı kelime türlerinin -ikilemeler, birleşik sıfatlar gibi- tek olarak sayılmasından kaynaklanmaktadır. Bu, şöyle bir örnekle açıklanabilir: “Kara kara kazanlar” ifadesinde toplam üç sözcük varken kelime türü olarak incelendiğinde 1 sıfat ve 1 isim olmak üzere toplam 2 sözcük olarak karşımıza çıkar. İncelenen şiirlerde bunun gibi “*iri pullu* balık, *bir tutam* yonca, *diyar diyar* oynadı...” gibi örnekler de bulunmaktadır.

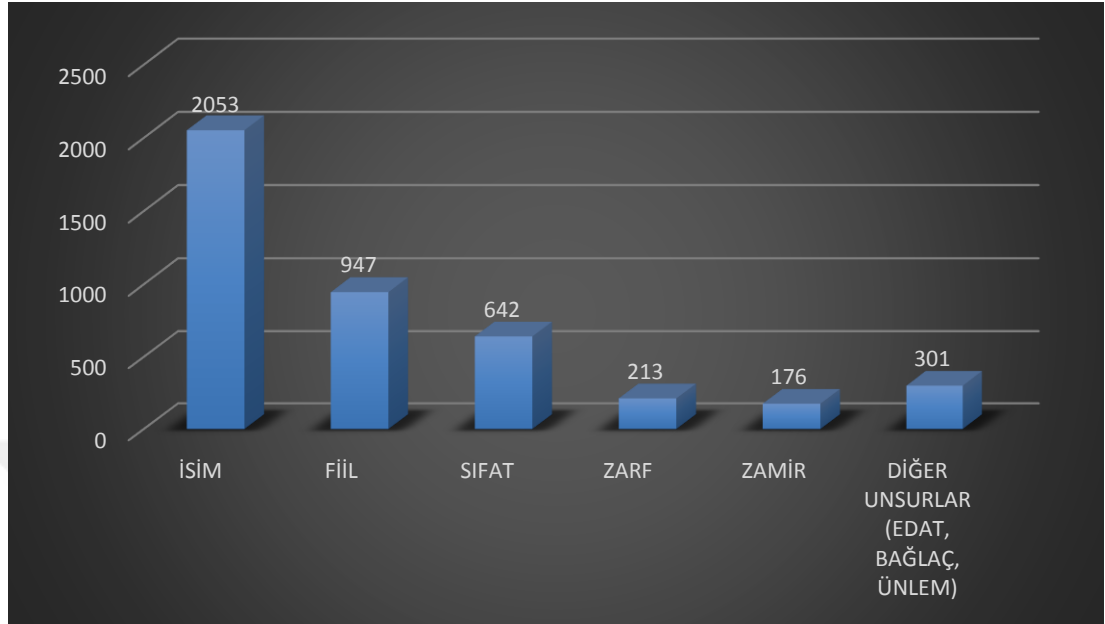
Kelime türleri ve sayıları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir:

Tablo 3.2: Kelime Türleri ve Sayısı

	Kelime Türleri	Sayısı
1	İsim	2053
2	Fiil	947
3	Sıfat	642
4	Zarf	213
5	Zamir	176
6	Diğer Unsurlar (Edat, Bağlaç, Ünlem)	301

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Şekil 3.1: Kelime Türleri Grafiği

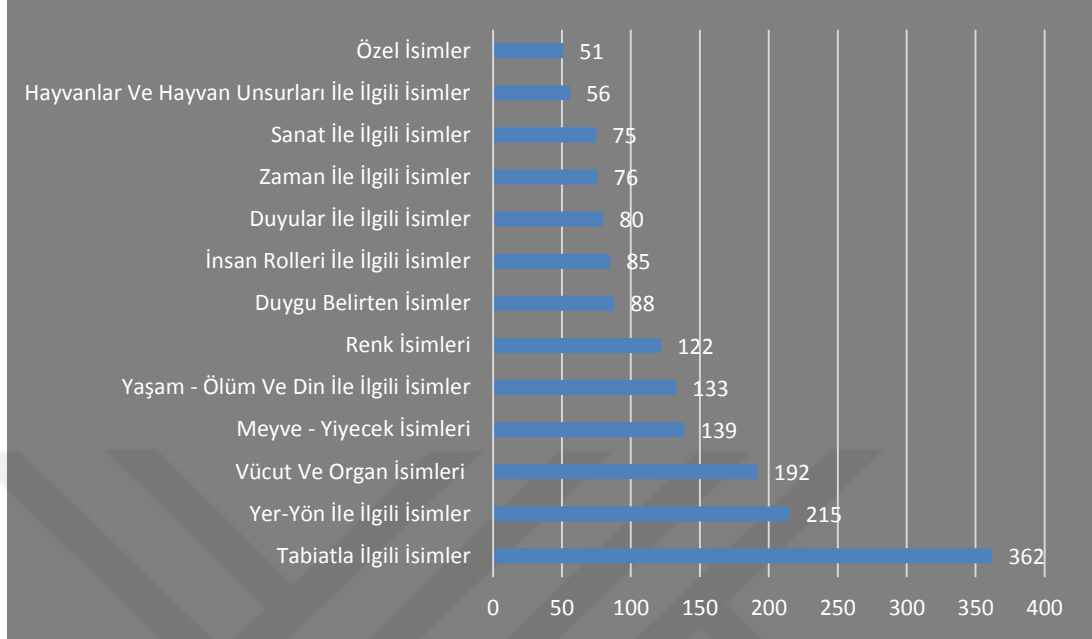
Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

3.2. İsim Cinsinden Kelimeler

Bedri Rahmi'nin seçme lirik şiirlerinin büyük bir kısmını isim cinsinden kelimeler oluşturmaktadır. Bu şaire ait bir üslûp özelliği sayılamaz. Çünkü evrende sayısız nesne vardır ve bu nedenle isimlerin kadrosu geniş olur. Osman Arıcan (2007:71) basit bir fiil cümlesinde bir fiil bulunmasına rağmen birden çok isim unsurunun bulunabileceğini, dolayısıyla isim sayısının fazla olmasının dilbilimsel bir gerçeklik olduğunu söyler.

Bu çalışmada da isim cinsinden kelimelerin sayısı 2053'tür. Şairin ruh dünyasına daha iyi inebilmek için bu kelimelerin bazıları gruplara ayrılarak incelendi. Kelimelerin kullanım sıklıkları verildi. Bu gruplandırma öznellik taşımaktadır.

Şekil 3.2: Gruptaki İsimlerin Toplam İsim Sayısına Oranı

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

3.2.1. Tabiat İle İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 362'dir. Diğer gruplara göre en çok sayısal değere sahip olan gruptur. Tabiat isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.3: Tabiat İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	Ağaç	39
2	Deniz	36
3	Toprak	22
4	Gül	21
5	Dal	19
6	Gök	18
7	bahçe, yaprak	17
8	bahar, dağ	16
9	dünya, yıldız.	14
10	Kök	12

11	bulut, taş	11
12	güneş.	8
13	Rüzgâr	7
14	Kaya	6
15	diken, çiçek, söğüt	5
16	tomurcuk, gökyüzü.	4
17	yağmur, gelincik, bozkır, derya	3
18	kavak, dalga, orman, yonca, fidan, ot	2
19	bayır, çınar, filiz, göl, gülistan, hayvan, ırmak, lodos, menekşe, şimşek, kâinat.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Tabiat, Bedri Rahmi'nin yaşamında önemli bir yere sahiptir. Tabiat onun yaşama sevgisi ile eş değerdedir. Tabiatı yaşamdan ve kendinden ayrı düşünemez. Tabiattaki varlıkları yaşadığının şahidi olarak görür. Onlarla olan anıları çoktur.

Kimi zaman toprağın cömertliği karşısında hayranlık duyar, kimi zaman kesilen bir meyve ağacı için canı yanar.

Bedri Rahmi için mevsimlerin de ayrı bir yeri vardır. Gelen bir bahar mevsimi onda coşku ve heyecan uyandırırken geçen bir yaz mevsimi dolu dolu yaşanmışlıkların sonudur.

3.2.2. Yer-Yön İle İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 215' tir. Yer-yön isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.4: Yer Yön İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	İç	38
2	Yer	27
3	Yol	20
4	dip, yan	17

5	Tarla	11
6	üst, köy	9
7	Şehir	8
8	Alt	6
9	arka, diyar	4
10	zindan, içeri	3
11	başköşe, hane, semt, yayla, arsa, meydan, saray, hastane, mağara, mabet, meyhane, sağ, sol, samanlık, sokak	2
12	başucu, dışarı, han, hamam, liman, sokak, sol, apartman, civar	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi'nin şiirlerinde yer-yön isimlerinin sayısı dikkat çekmektedir. Yaşamayı, doğayı bu kadar seven bir insanın bu isimleri kullanması doğaldır. Özellikle somut konuların işlendiği şiirlerde yer ifade eden isimleri daha çok kullanılmıştır. Çünkü hiçbir varlık mekândan ayrı düşünülemez.

3.2.3. Vücut ve Organ İsimleri

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 192'dir. Vücut ve organ isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.5: Vücut ve Organ İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	Göz	28
2	El	26
3	Yürek	24
4	Damar	12
5	dudak, tırnak, baş	9
6	avuç, diş, diz, kan	6
7	ağız, dil	5
8	ayak, bağır, kaş, kol	4
9	saç, deri	3
10	alın, ciğer, ense, kemik, kulak, bıyık, boy	2

11	göbek, göğüs, gözbebeği, kaburga, kafatası, kalça, ten, tüy, yanak, meme, parmak, sine, topuk, yumruk	1
----	---	---

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Yaşama bu kadar bağlı bir şairin organ isimlerini çok kullanması doğal bir durumdur. Öyle ki hayatın güzelliklerini gözler vasıtası ile görmüş, eller vasıtası ile hissetmiştir. Bereketine hayran olduğu toprağın nimetlerini ağız ve dili ile tatmış, kokularını burnu ile almıştır. Hayatın ve doğanın bağışladığı tüm bu nimetlerin tadına varmak için elbette bir yürek ve damarlardan akan hayat sıvısı gerekmektedir. İşte tüm bunlar şairin doya doya yaşama isteğinin birer göstergesidir.

3.2.4. Meyve - Yiyecek İsimleri

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 139'dur. Meyve-yiyecek isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.6: Meyve Yiyecek İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	kiraz.	22
2	meyve.	14
3	erik.	10
4	bal, süt.	7
5	et, tuz.	6
6	ekmek, iğde, nar.	5
7	karadut, karayemiş.	4
8	elma, şarap, şeker.	3
9	buğday, çatalkara, dut, karpuz, mısır, portakal, yağ, zeytin.	2
10	amofta, armut, asma, ayva, biber, böğürtlen, but, çavdar, çavuş, havuç, incir, kahve, maydanoz, peynir, salatalık, somun, şeftali, üzüm, vişne.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi şiirlerinde meyve adlarına çok yer veren bir şairdir. Üstelik şiir kitaplarından biri de “Karadut” adıyla meyve adı taşımaktadır. Bazı şiirlerine de ad olarak meyve adları seçmiştir. Çalışmaya alınan şiirlerden “Kiraz Ayı Geliyor”, “7

Tane Erik Ağacı” şiirleri buna örnektir. Çalışma kapsamı dışında kalan şiirlerinden de meyve adı taşıyanlar vardır.

Bedri Rahmi işlediği doğa, insan ilişkileri, aşk ve toplumsal sorunları anlatan temalarda meyvelerden sıkça yararlanır. Şairin meyvelere çok yer vermesinin nedenlerinden en önemlisi doğa sevgisidir. Şiirlerinde meyveleri cömert doğanın sunduğu değerli hazineler olarak görür. Her biri ayrı lezzete sahip olan meyveleri tatmak şairin hayatı doyasıya yaşama isteğinden ileri gelmektedir.

3.2.5. Yaşam - Ölüm ve Din İle İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 133’ tür. Yaşam-ölüm ve din ile ilgili isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.7: Yaşam - Ölüm ve Din İle İlgili İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	Can	49
2	Su	14
3	Tohum	8
4	Nefes	7
5	ömür, yaş	6
6	Baht	5
7	Bereket	4
8	Allah, rab, cennet, cehennem,	3
9	kıyamet, mezar, ölü.	2
10	alinyazısı, cami, din, dua, ecel, günah, haram, iman, kıyamet, mahşer, mezarlık, ölüm, sırat, soluk, rahmet, sala.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Dünyada her kavram zıttı ile daha iyi anlaşılır. Bedri Rahmi’nin şiirlerinde de yaşam ve ölüm ile ilgili kavramlar bir arada kullanılmıştır. Çünkü yaşamayı bu kadar seven şair bu hayatın, bu güzelliklerin bir sonu olduğunun da bilincindedir. Bu farkındalık şairimizde değişik duygular yaratır. Zaman zaman inanma sorunu yaşar,

hayatı sorgular, inkâra gider, pişmanlık duyar, teslimiyet duygusu içerisine girer, kabullenir.

Melih Erzen (2007:80) hayat ve ölümün Bedri Rahmi'nin değindiği metafizik temalar içinde önemli bir yer tuttuğunu, ölüm düşüncesinin, hayatın geçiciliğinin şairde bazen neredeyse cinnet sınırlarına vardığını, kaotik bir düşünce ve duygu dünyası olan şairin, hem fizik hem de metafizik âleme ait kavramları harmanlayarak düşünce ve duygu arasında gidip geldiğini belirtir.

“Su” canlı varlıklar için hayatta kalmanın başında gelen kaynaklardan biridir. “Tohum” yeni bir canlının ilk maddesidir. “Nefes” yaşıyor olmanın bir belirtisidir. Bunların yanında her şeyin yaratıcısı olan “Allah” vardır, ölümü hatırlatan “ecel, mezar, mezarlık, sala” vardır. Hayatı dilediği gibi yaşamasını engelleyen günah, haram, kıyamet, cehennem, mahşer” vardır. İşte varlığına inandığı ama kendi özgürlüğünü kısıtlayan tüm bu zıt varlık ve kavramlar şairin duygu ve düşünce dünyasında bir kargaşaya neden olur ve onu bazen bunalıma, yalnızlığa, kaçışa götürür.

3.2.6. Renk İsimleri

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 122'dir. Bu sayı azımsanmayacak bir değere sahiptir. Renk isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.8: Renk İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	Kara	21
2	yeşil, karanlık	18
3	Mavi	15
4	Mor	13
5	sarı, renk	6
6	al, beyaz, ışık	4
7	Aydınlık	3
B	ak, kızıl	2

9	siyah, pembe, kumral, narçiçeği, kehribar, camgöbeği	1
---	--	---

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Mithat Durmuş (2001:239) Bedri Rahmi'nin, şiirlerinde renkleri çok sık kullanmasının iki sebebinden ilkinin ressam olması, ikincisinin de edebi şahsiyetindeki rintçe tavrın Anadolu'ya şair- ressam gözü ile açılıyor olması olarak belirtir.

Gerçekten de şair fırçasıyla yaptığı tablolardaki renkleri dizelerinde gözlerimizin önüne serer. Baharın gelişi, doğanın uyanışı karşısındaki coşkusunu, yaşama arzusunu, heyecanlarını, ümitlerini, ümitsizliklerini renklerin yardımıyla okuyanın ruhunda hissettirir.

3.2.7. Duygu Belirten İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 88'dir. Duygu belirten isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.9: Duygu Belirten İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	Arzu	12
2	Güzel	9
3	Sevinç	7
4	Sevda	6
5	Memleket	5
6	hatıra, yalnızlık	4
7	hasret, hüznün, dert, kötü	3
8	gönül, aşk, gurbet, sensizlik, sitem, çile, hışım, sulh, şükür	2
9	nefret, haz, şehvet, şüphe, beter, candan, hırs, iyilik, keyfiyet, macera, mihnet,	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi duygularını çok yoğun yaşayan bir kişidir. Aşkını da hüznünü de hep doruk noktalarında yaşamış, bu duyguları yüreğine sığdıramamış, bu duygular

onun içinden coşkun ırmaklar gibi taşmış ve şiirlerindeki mısralara akmıştır. Ölümün dışında her şeye arzu duymuş, güzelliklere kayıtsız kalamamış, doğadaki her şey onda yaşama isteği doğurmuştur. O, memleket sevdalıdır.

Yukarıda sıklık değeri verilen sözcüklere bakıldığında fark edilen bir diğer nokta da kötü duygu isimlerinin daha az kullanıldığıdır. Bedri Rahmi'nin hayat anlayışında nefretin, hırsın, şüphenin hışmın, sitemin, çilenin yeri çok yoktur. O, yaşamayı seven, yaratılmış her varlığa hayranlık duyan bir kişidir.

3.2.8. İnsan Rollerine İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 85' tir. İnsan rollerine ilgili isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tablo ile gösterilebilir:

Tablo 3.10: İnsan Rollerine İlgili İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	İnsan	23
2	Çocuk	13
3	kız, gelin	9
4	Oğul	7
5	Kardeş	5
6	Kadın	4
7	ana, dişi	3
8	baba, erkek, eş	2
9	evlat, karı, oğlan.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi insan sevgisi ile dolu bir kişidir. İnsan sevgisini kutsal olarak görür ve her şeyin başına insanı koyar. İnsan olmadan yaşamın, doğanın bir anlamı yoktur.

Şair, Anadolu insanına ayrı bir değer verir. Anadolu insanını eğitim görmemesine rağmen el becerileri için takdir eder.

Şiirlerinde, şahit olduğu olayların kahramanlarına da yer verir. Bu kişiler, bazen gittiği bir yerdeki köylü, kendilerine hizmet eden hizmetçiler, cahil inançların kurbanı olmuş bir gelin şeklinde karşımıza çıkabilir.

‘Oğul’ sözcüğünü bazen kendi oğluna hitaben, bazen de genel olarak insanlara seslenmek amacıyla kullanır.

3.2.9. Duyular ile İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 80’dir. Duyular ile ilgili isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.11: Duyular İle İlgili İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	Koku	7
2	ses, zehir	6
3	Sızı	5
4	Taze	4
5	ılık, ıslak, tat, mis, zıkkım	3
6	acı, boğuk, buram buram, çatır, çıtır, çın, gürül, sıcak, tatlı, temiz, yumuşacık	2
7	ağu, buruk, cıvıltı, ham, kütür kütür, lezzet, nemli, reha, sert, sırılsıklam, uğultu, sancı, serin	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bu gruptaki isimlerin çokluğunun nedeni, Bedri Rahmi’nin şiirlerinde tabiatla ilgili isimlerin ve organ isimlerinin çok olmasının doğal bir sonucudur diyebiliriz. Çünkü Bedri Rahmi hayatı çok seven, doğanın tüm nimetlerinden yararlanmak isteyen bir kişidir. Doğadaki tüm varlıklara gözleriyle bakıp hayran olmuş; varlıkların tadını, kokusunu, sesini iliklerine kadar hissetmek istemiştir. Gördüğü bir meyveye, duyduğu bir sese, burnuna gelen bir kokuya, tenine değen bir nesneye kayıtsız kalamamıştır. Zira bütün bunlar yaşadığının, var olduğunun birer kanıtıdır.

3.2.10. Zaman ile İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 76' dır. Zaman isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyle gösterilebilir:

Tablo 3.12: Zaman İle İlgili İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	gün	13
2	ay, mevsim	9
3	Yaz	7
4	zaman, yıl, sene	6
5	Sabah	4
6	çocukluk, vakit	3
7	saniye, gece	2
8	akşam, dün, gündüz, sonbahar, şafak, temmuz.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi'de zaman kavramı yaşamla paralel doğrultuda düşünülmelidir. O, zamanın geçmesinden üzüntü duymaz. Akşam ya da gece vakti onun için karamsar duyguların zamanı değildir. Onun gözünde her zamanın alınacak bir tadı vardır. Önümüzdeki her an, gelen bir gün, yaklaşan bir kiraz ayı, içinde bulunulan bir bahar mevsimi hakkınca yaşanırsa güzeldir. Geçen bir yaz mevsimi onda duygu değişikliğine yol açmaz. Nasıl olsa doludizgin yaşanmıştır ve nasıl olsa yeni baharlar yoldadır.

3.2.11. Sanat ile İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 75' tir. Sanatla ilgili isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyle gösterilebilir:

Tablo 3.13: Sanat İle İlgili İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	Türkü	28
2	Şiir	25

3	şair, nakış	4
4	Hikâye	3
5	resim, ressam, roman, minyatür, çini, sanat, sinema, şairlik, kafiye, mısra, minare	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuyup yurt dışında da bir süre eğitim alan, hem bir ressam hem bir şair ve yazar olan, bunun dışında sanatın birçok farklı dalıyla da ilgilenmiş olan Bedri Rahmi'nin şiirlerinde sanatla ilgili kelimelerin yer alması şaşılası bir durum değildir. O, babasının görevi dolayısıyla çocukken Anadolu'nun bazı yerlerini görme fırsatı bulmuş hayatının ileriki yıllarında da değişik vesilelerle yine Anadolu'yu gezmiş ve bu sayede Anadolu türkülerinin, Anadolu'da işlenen nakışların hayranı olmuştur ve bunları yeri geldikçe şiirlerinde kullanmıştır.

3.2.12. Hayvanlar ve Hayvan Unsurları ile İlgili İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 56' dır. Hayvan ve hayvan unsurları ile ilgili isimler ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.14: Hayvan İsimleri

No	Kelime	Frekansı
1	Kuş	11
2	at.	5
3	keklik.	4
4	balık, yılan, kanat	3
5	böcek, güvercin, horoz, ibik, kurt, martı, zinos.	2
6	arı, dana, eşek, kaplumbağa, kedi, kertenkele, kırlangıç, kısırak, kuyruk, küheylan, şahin, tay, yunus.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi tabiata hayran bir kişidir. O, şiirlerinde tabiattaki her türlü varlığa yer vermiştir. Bu varlıkların bir grubu da hayvanlardır. Yaşamayı, insanları, doğayı bu kadar seven bir kişinin hayvanları da sevmesi kaçınılmazdır.

Şiirlerde özellikle 'kuş' un diğer hayvan isimlerine göre daha çok kullanıldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak bu hayvanın özgürlüğü temsil etmesini söyleyebiliriz. Bedri Rahmi yaşamı çok seven ve dilediği gibi yaşamak isteyen bir şahsiyete sahiptir. Ama toplum kurallarına uyma zorunluluğu zaman zaman insanları yalnızlığa, yabancılaşmaya, bunalıma sürükleyebilmekte ve insanlarda bulunduğu ortamdan kaçma isteği yaratabilmektedir. İşte bu aşamada insanlar uçabilme özellikleri nedeniyle 'kuş'lara imrenirler. Şairin de bu hayvan ismini diğerlerine göre çok kullanmasının nedeni 'kuş'a yüklenen özgürlük vasfı olduğu söylenebilir.

3.2.13. Özel İsimler

Bu gruptaki isimlerin toplam sıklık değeri 51' dir. Özel isimleri ve sıklık dereceleri şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

Tablo 3.15: Özel İsimler

No	Kelime	Frekansı
1	Lorca	13
2	Trabzon	6
3	Mehmet	4
4	İstanbul	3
5	Söğüksu, Kaf	2
6	Acem, Arap, Çin, Fındıklı, Gördes, Hint, Kalpazankaya, Kazım, Kemer kaya, Kızılırmak, Mernuş, Meryem, Niğde, Sakarya, Şile, Yemen, Bor, Buhara, Faroz, Fener, Guadalkivir.	1

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi'nin en çok kullandığı özel isimlerin başında 'Lorca' gelmektedir.³13 kez kullandığı bu özel ismin hepsi de "Lorca' ya" adlı şiirinde

³Federico Garca Lorca (5 Haziran 1898 - 19 Ağustos 1936) İspanyol şair ve oyun yazarı, aynı zamanda ressam, piyanist ve bestecidir. 27 kuşağının {"Generaci6n del 27"} sembol üyelerinden birisidir. 1928'de yazdığı Romancero gitano (Çingene Baladı) ile ün kazanan Lorca, Salvador Dali ile birlikte İspanya'nın çağdaşlaşması için çalışan sanat adamlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirde, politikada ve ahlak anlayışında modernliğin savunucusu olan Lorca'nın eşcinsel olması, Katolik Kilisesi ile arasının açılmasına neden olur. İspanya İç Savaşı'nın başlangıcında 38 yaşında iken milliyetçiler tarafından öldürülmüştür. Uluslararası camiada - Özellikle de bir dönem yaşadığı Arjantin'de oldukça büyük bir yas ve öldürülüşüne duyulan tepki ile - alanında idolleşmiş, saygın fakat marjinal bir edebiyat adamı

geçmektedir. Aynı dönemlerde yaşamış olmaları, şairliklerinin yanı sıra ressam olmaları, şiirlerinde yaşama coşkusu ve doğa sevgisini konu edinmeleri, geleneksel kültür ile çağdaş yaşamı birleştirmeleri bu iki şairin ortak yanları olarak görülmektedir. Bir şiirine onun adını vermesi Bedri Rahmi'nin söz konusu şairi beğenmesi olarak yorumlanabilir.

Bedri Rahmi'nin kullanım sayısında ikinci sırayı alan bir diğer özel isim, *Trabzon*'dur. Babası, Maçkalı Eyüboğlu ailesinden olan Mehmet Rahmi Bey'dir. Şair o zamanlar Trabzon'a bağlı olan Görele doğumludur. Trabzon Lisesi'nde okumuştur. Doğal olarak bu şehrin kendisinde derin izleri vardır. Şiirlerinden biri de 'Trabzon Deyince' adını taşımaktadır. Bu özel ismin 5 tanesini bu şiirde kullanmıştır. Yine 'Soğuksu', 'Kalpazankaya', 'Kemer kaya', 'Faroz' özel isimleri de Trabzon'da bulunan yer isimleri olarak bu şiirde geçmektedir.

Şiirlerde geçen bir diğer özel isim "*Mehmet*" tir. Mehmet, Bedri Rahmi'nin oğludur. 'Yaradana Mektuplar' adlı şiir kitabında oğlu Mehmet'e takdim ettiği 5 şiiri bulunmaktadır. (2012:29,30,31,32,36)

Şiirlerde geçen bir diğer özel isim de "*İstanbul*" dur. İstanbul'un da şairin hayatında önemli bir yeri vardır. Şair, liseyi bitirdikten sonra İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmiş, akademik kariyerini yine aynı yerde yapmış ve yaşamı boyunca aynı üniversitede ders vermiştir. Ömrünün uzun bir bölümü bu şehirde geçmiş ve bu şehir en sevdiği şeylere mekân olmuştur. Bu şehirde resim yapmış, şiir yazmış, evlenmiş, çocuk sahibi olmuş, 'Karadut' şiirine konu olan kadına âşık olmuştur.

Konularına göre gruplandırıdığımız isimlerin toplam isim sayısına göre oranları şöyle bir tabloyla gösterilebilir:

olarak hatırlanmaktadır. Eserlerinin dünya çapında tanınmasının sebebi Lorca'nın geleneksel İspanyol kültürü ile çağdaş yaşamın sorunlarını içtenlikle işlemiş olmasıdır. Şiirlerindeki yaşama coşkusu, doğa sevgisini, hüznü dolu duyguları her insan tanır ve kendine yakın bulur. Lorca'nın sade ve derinlikli şiirleri, geniş kitlelerce kabul görmüştür. Sürrealist bir ressam olan Salvador Dali ve yönetmen Luis Bunuel'in yakın arkadaşlarıdır.

Tablo 3.16: Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Şiirlerinde İsimler Tablosu

İsimler	Toplam Sayı (2053)	Gruptaki İsimlerin Toplam İsim Sayısına Oranı(%)
Tabiatla İlgili İsimler	362	% 17,6
Yer-Yön ile İlgili İsimler	215	% 10,4
Vücut ve Organ İsimleri	192	% 9,3
Meyve - Yiyecek İsimleri	139	% 6,7
Yaşam - Ölüm ve Din ile İlgili İsimler	133	% 6,4
Renk İsimleri	122	% 5,9
Duygu Belirten İsimler	88	% 4,2
İnsan Roller ile İlgili İsimler	85	% 4,1
Duyular ile İlgili İsimler	80	% 3,8
Zaman ile İlgili İsimler	76	% 3,7
Sanat ile İlgili İsimler	75	% 3,6
Hayvanlar ve Hayvan Unsurları ile İlgili İsimler	56	% 2,7
Özel İsimler	51	% 2,4
Toplam Kelime Sayısı	4464	
Toplam İsim Sayısı	2053	
İsimlerin Toplam Kelime Sayısına Oranı	% 45,9	

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

3.3. Zamirler

Zamirler ismin yerini tutan kelimelerdir. Ergin (1988:304) zamirleri ‘aktör kelimeler’ olarak nitelendirir. Çünkü zamirler nesnelerin kendi öz karşılıkları değil, onların ancak temsilcileridir. Zamirler isim cinsinden kelimelerdir. İsimler gibi isim çekim eki alır, kelime gruplarında ve cümlelerde isim işlevi görürler.

Bedri Rahmi’nin seçme lirik şiirlerinde zamirler 176 kez kullanılmıştır. Kullanım sıklığı en çok olan zamir çeşidi 104 kez kullanılan kişi zamirleridir.

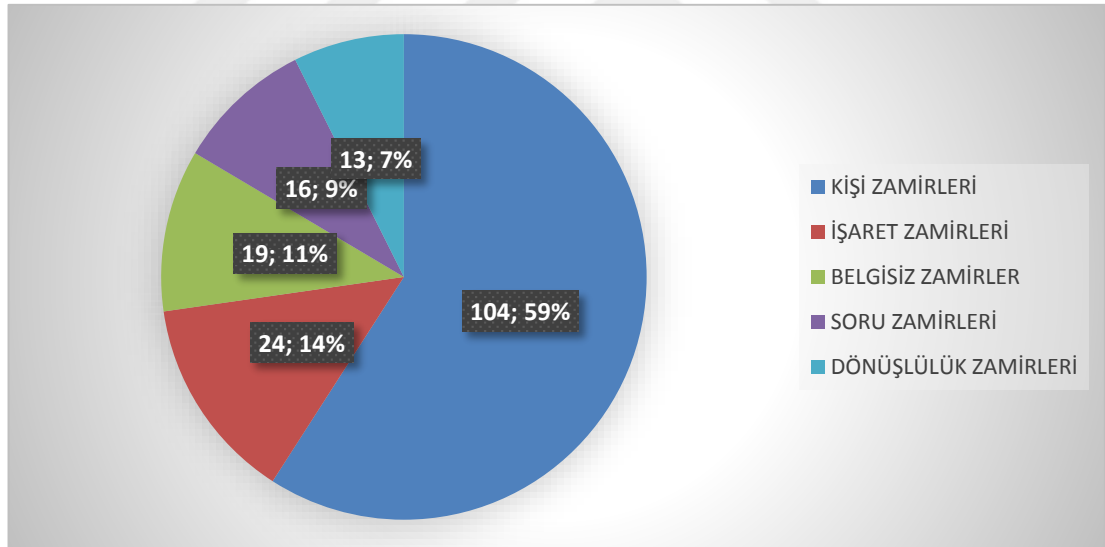
Şiirlerde kullanılan zamirlerin türlere göre dağılımı ve yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir:

Tablo 3.17: Zamirlerin Dağılımı

Zamirler	Toplam Sıklıkları (176)	Gruptaki Zamirlerin Toplam Zamir Sayısına Oranı(%)
Kişî Zamirleri	104	% 59,09
İşaret Zamirleri	24	% 13,64
Belgisiz Zamirler	19	%10,79
Soru Zamirleri	16	% 9,09
Dönüşlülük Zamirleri	13	% 7,38

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Şekil 3.3: Zamirlerin Dağılımı

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Şiirlerde kullanılan zamirler türleri ve sıklık sayıları ile aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.18: Zamir Çeşitleri

Kişi Zamirleri	İşaret Zamirleri	Belgisiz Zamirler	Soru Zamirleri	Dönüşlülük Zamirleri
ben(50)	bu{ 11)	kimi(5)	kim(2)	kendi(13)
sen(41)	şu(-)	biri(5)	ne(10)	
o(-)	o(1)	birbiri(2)	nereye(1)	
biz(7)	bunlar(-)	kimse(2)	nerede(1)	
siz(6)	şunlar(-)	herkes(2)	nereden(2)	
onlar(-)	onlar(7)	hepimiz(1)		
	öte(1)	hepsi(2)		
	şuracık(1)			
	ora(3)			
<i>Toplam 104</i>	<i>Toplam 24</i>	<i>Toplam 19</i>	<i>Toplam 16</i>	<i>Toplam 13</i>
Toplam Zamir Sayısı:176				

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Yukarıdaki tabloya göre en çok kullanılan zaminin 50 kullanım sıklığıyla ‘ben’ zamiri olduğu görülür. Bunu, kullanım sıklığı 41 olan ‘sen’ zamiri takip etmektedir. Ben zamiri ‘konuşan’ı, sen zamiri ‘dinleyen’i, o zamiri ise ‘adı geçen’i temsil eder.

Bu açıklamalar doğrultusunda ‘konuşan’ konumundaki şairin aşırı derecede duygu yoğunluğu içinde olduğu, bu duygu ve düşüncelerini karşısındakine anlatmak ve dinleyenleri tarafından anlaşılacak istendiği söylenebilir.

Yine Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun çevresinde olan biten hiçbir şeye kayıtsız kalamadığını, yaşanan her şeyin bir parçası olmak istediğini söylemek de yerinde bir düşünce olur.

3.4. Sıfatlar

Sıfatlar isimleri renk, biçim, boy vb. özelliklerle niteleyen ya da onları işaret, sayı, soru, belirsizlik gibi kavramlarla belirten kelimelerdir.

Bir sözcüğün sıfat olabilmesi için bir isimden önce gelmesi şartı aranır. Fakat bazen isimden önce kullanılmadığı halde bir ismin niteliğini belirten sözcükler vardır. Bu tür sözcükler için Saldere (2003:81,82) yargı sıfatı terimini kullanmıştır. Daha sonra Arıcan da (2007:86) tezinde sıfatlar başlığı altında yargı sıfatları için de ayrı bir alt başlığa yer vermiştir.

Bu çalışmada incelenen şiirlerde bu şekilde kullanılmış sözcüklerin sayısı bir hayli fazladır. Bu nedenle sıfatlar iki grupta değerlendirilecektir.

3.4.1. Gramatikal Sıfatlar

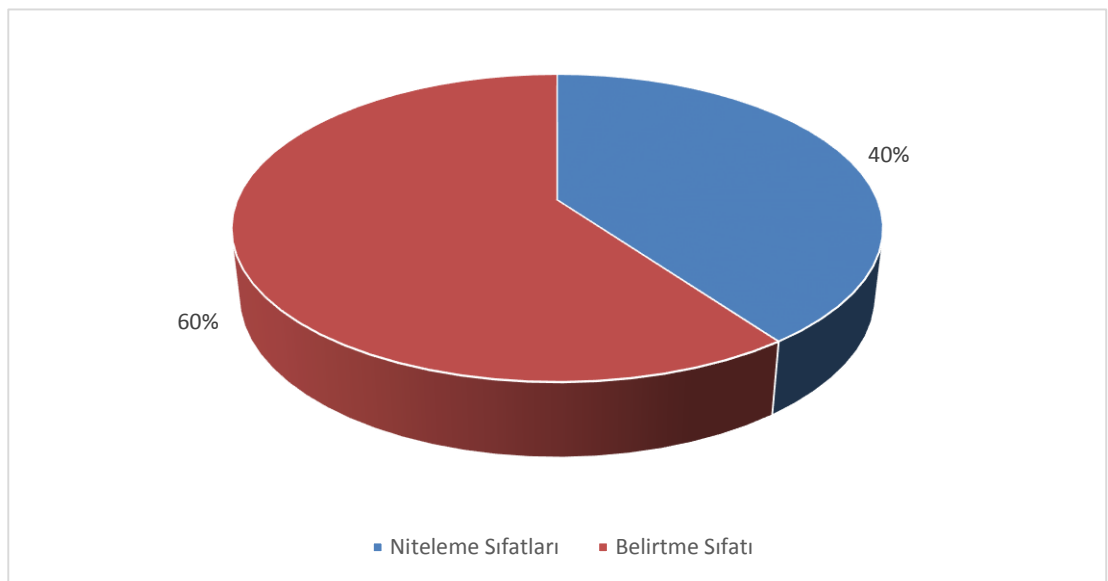
Gramatikal sıfatlar, bir ismin önüne gelerek o ismi belirten ya da niteleyen kelimelerdir.

Bedri Rahmi'nin seçme lirik şiirlerinde toplam 563 sıfat kullanılmıştır. Bu sıfatların 227 tanesi niteleme sıfatı, 336 tanesi belirtme sıfatıdır.

İncelenen şiirlerdeki belirtme sıfatlarının 198'i belgisiz sıfat, 95 tanesi sayı, 30'u işaret ve 13'ü soru sıfatıdır. Yargı sıfatlarının sayısı ise 79'dur.

Niteleme sıfatları ile belirtme sıfatlarının oranı aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

Şekil 3.4: Gramatikal Sıfatlar

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Niteleme sıfatlarının bir kısmı varlıkların varlık özelliklerini, bir kısmı da varlıkların hareket özelliklerini bildirir. Muharrem Ergin (1993:247) niteleme sıfatlarıyla ilgili olarak “Bu sıfatların bir kısmı nesnenin nesne vasfını, bir kısmı nesnenin hareket vasfını ifade eder. Nesnenin nesne vasfını bildiren nitelendirme sıfatları tek başlarına kalıcı isimler olarak kullanılan isim asıllı kelimelerdir. Nesnenin hareket vasfını bildiren vasıflandırma sıfatları ise tek başlarına kalıcı nesne ismi olarak fazla kullanılmayan, umumiyetle geçici isimler olarak kullanılan partisipler, yani fiil şekilleridir.” demektedir.

Bu çalışmadaki nitelendirme sıfatlarından 227’si nesnel nitelik bildiren sıfatlardan, 86’sı nesnenin hareket vasfını bildiren sıfat-fiillerden oluşmuştur. Çalışma bir üslup çalışması olduğundan sıfat-fiillerden oluşan sıfatlar genel sıfat sayısına dâhil edilmemiştir.

Bedri Rahmi, şiirlerinde en fazla geniş zaman sıfat-fiilini (-An) tercih etmiştir. Bu sıfat-fiillerden bazı örnekler aşağıdadır:

“Çatlayan dudaklarım”, “yeşeren yüreğim”, “bilinen bir şey”, “sezilen bir şey”, “boşalan sepetler”, “uçan kuş”, “yaprak veren dal”, “meyve veren dal”, “dibi görünen denizler”, “çın çın öten kaya”, “sevinen çocuk gözleri”, “iyilik yapanların gözleri”, “bağışlamasını bilen yürekler”...

Nesnenin hareket vasfını ortaya çıkaran sıfatların şiirlerde çok kullanılması şairin hareket vassına önem verdiğini, onun dinamik bir üsluba sahip olduğunu gösterir.

Bedri Rahmi, nitelendirme sıfatları içerisinde renk isimleri kurulan sıfatları 61 defa kullanmıştır. Bu oran da nitelendirme sıfatları içerisinde dikkat çekecek bir durumdur. Bu sıfatlardan 7 tanesi yargı sıfatı adını verdiğimiz türdendir. Bu sıfatların sıklıkları şöyledir:

“Kara” (11), “mor “ (9), “mavi” (7), “yeşil” (6), “beyaz “ (4), “gümüş” (3), “mercan” (3), “sarı” (2), “sarışın” (1),”siyah” (1), “al” (1), “kızıl”(1), “kızılca” (1), “pembe” (1), “kumral” (1), “ak” (1). Bunların dışında karanlık(6), aydınlık (2) sözcükleri de isimlerin rengini belirten sıfatlar olarak kullanılmıştır.

Renk sıfatları içinde diğerlerine oranla en fazla kullanılan “kara”dır.

“Kara” renginin Bedri Rahmi için özel bir anlamı vardır. Bedri Rahmi’nin bu renk ile özdeşleştirdiği şeylerden en önemlisi sevgilisi Mari Gerekmezyan’dır. Mehmet Kaplan(1965:118) “Karadut” adlı şiiri değerlendirmesine “Karadut şiirinde Bedri Rahmi Eyuboğlu karısına karşı olan sevgisini ifade ediyor.” cümlesiyle başlar. Oysa konuyla ilgili olarak Tunalı (2003:41-42) “1940-46 arası, Bedri Rahmi-Eren Eyuboğlu arasına ‘Karadut’ girdi. Heykel bölümünden derslere katılan Mari Gerekmezyan adlı misafir öğrenciyle Bedri Rahmi arasında yaşanan aşk, kulaktan kulağa anlatılan bir sevda masalı oldu. Bedri Rahmi, hiçbir zaman bu ilişkiyi ört bas etmeye gerek duymadı.” diyerek bu şiirin Bedri Rahmi’nin karısı için değil, evliken sevdiği bir Ermeni kızı için yazıldığını belirtir.

Şair herkes tarafından çok beğenilen ve yıllar sonra bestelenip dillerde dolaşan, dinleyenin yüreğine işleyen bu şiirde sevgilisine olan duygularını birçok deyim aktarmasıyla anlatmıştır.

Şiirden bir bölüm aşağıdadır:

“*Karadutum*, çatal karam, çingenem

Nar tanem, nur tanem, bir tanem

Ağaç isem dalımsın salkım saçak

Petek isem balımsın ağulum

Günahımsın, vebâlımsın.”

Karadut (DKD, s.109)

Burada “kara” sözcüğü sıfat tamlaması şeklinde kurulmuş birleşik isim içinde yer almıştır.

Yine Bedri Rahmi’nin incelenen birkaç şiirinin adında renk adlarının sıfat olarak kullanıldığı görülmektedir. “Kara Sevda, Dol Kara Bakır Dol, Mor Gelin, Mavi Tohum” adlı şiirler bu şiir adlarına örnektir.

Bedri Rahmi, şiirlerinde farklı renk isimleri de kullanmıştır. Nesneleri anlatırken renklerini de verir. Bu durumun şairin ressam olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

“*Gümüş gümüş* balıkları

Pul pul

Işıktan sudan örülmüş

Canım İstanbul”

Pul Pul (DKD, s.186)

“*Kumral* karanlıklar içinden usulca.

Bir şiir gelecek biliyorum yalınayak

Kan ter içinde, bitkin, simsıcak”

Lorca'ya (DKD, s.260)

“Bir yıldızın hızı ile toprağa saplanıp kalan çocukluğum,

Kızıl bir havuç gibi yerinden sökülüyor.

Ve *yemyeşil* bir yılan gibi deri değiştiriyor arzularım”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

“Daha sonra *pembe* bir çift kulağın arkasından bakan

Sarı kirazların bal rengi gözleri”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

Bedri Rahmi'nin şiirlerde renk sıfatlarını pekiştirmeli olarak kullandığı da olmuştur. Bu da anlamı güçlendirmiş, nesnelerin gözümüzde daha iyi canlandırılmasını sağlamıştır. Aşağıdaki şiirler bu kullanıma örnektir:

“Atlarımız *yemyeşil* bir söğüt dalından koşuyoruz

Kiraz ayı geliyor”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Sonra ağırbaşlı zinosların *bembeyaz* uğultusu”

Trabzon Deyince (DKD, s.319)

“*Kara kara* kazanlarda kaydadı

Diyar diyar meydanlarda oynadı”

Kara Sevda (DKD, 122)

Belirme sıfatları nesnelerin özellikle sayı, belirlilik ya da belirsizlik, soru gibi özelliklerini ifade eder. Bedri Rahmi belirsizlik sıfatları içerisinde en çok “bir”i kullanmıştır. Bu durum Arıcan’ın da (2007:84) belirttiği gibi şairin üslup özelliği değil bir dil gerçekliğidir.

Belirtme sıfatları içerisinde dikkati çeken diğer bir sıfat da “bu”dur. Bu sıfatın kullanımıyla ilgili olarak Saldere (2003:79,80) “...yakın nesneler için kullanılan bir işaret sıfatıdır. Bu sıfatın şiirlerde fazlaca kullanılması üslup açısından önemlidir. Çünkü şair kendisini derinlemesine etkileyen ya da bizzat gördüğü, dokunduğu nesneleri tasvir ederken özellikle “bu”yu tercih eder” demektedir. Aşağıdaki şiirde de şair etkisi altında kaldığı, içinde yaşadığı dünyayı ve kendi canını anlatırken “bu” sıfatını tercih etmiştir:

“Sevmek *bu* dünyayı çerden çöpten

Sevmek *bu* dünyayı kiriyle, pasiyle

...

Seve seve yağma etmek *bu* canı

Mümkün müdür oğul mümkün müdür”

Meseledir (DKD, s.96)

“Bu türkünün yüreğinde sanat var

Ah *bu* türküler köy türküleri”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

İncelenen şiirlerdeki gramatikal sıfatlara yapı olarak bakıldığında sıfatların büyük çoğunluğunun kelime grubu olduğu görülmektedir. Bu gruplar şu şekilde belirtilebilir:

3.4.1.1 Sıfat unsuru sıfat-fiil grubu olan gramatikal sıfatlar:

“İçimden geçen (yollar)”, “arzularla çatlayan (kiraz aylarından biri)”, “söğüt dalından yontulan (düdük)”, “dut ağacı gibi sarsılan (gökler)”, “bal kokan (bıyıklar)”, “bir tırnak hızı ile büyüyen (bahçeler)”, “gözünü sevdiğim (tohum)”, “gözünü sevdiğim (toprak)”, “mahzende yılanmış (şarap)”, “baban olacak (kişi)”, “çiçek açmış (ağaçlar)”, “içerisine güneş vurmuş çıldırmış (ayna)”, “yar yoluna dökülmedik (diller)”, “meyveleri kopartılmış (ağaçlar)”, “kuş uçmaz kervan geçmez (bahçeler)”, “karanlık kuyularda açan (çiçekler)”, “insan eli değmemiş (ormanlar)”, “mısır püskülünden örülmüş (pala bıyıklar)”...

3.4.1.2. Sıfat unsuru tekrar gruplarından oluşan gramatikal sıfatlar:

“Kara kara (kazanlar)”, “salkım salkım (yıldızlar)”, “uçsuz bucaksız (masal sarayları)”, “mavi mavi (tohum)”, “gümüş gümüş (balıklar)”, “pul pul (ışık)”...

3.4.1.3. Sıfat unsuru sıfat tamlamasından oluşan gramatikal sıfatlar:

“Yedi tane (erik ağacı)”, “bir dilim (deniz)”, “bir tutam (yonca)”, “yedi kat (gökyüzü)”, “bir damla (alın teri)”, “bir salkım(kareymiş)”, “bir dizi (kareymiş ağacı)”, “her karış(toprak)”, “üç tane (elma)”, “üç tane (portakal)”, “bir bardak (su)”, “bir çimdik (somun)”, “yüz tane (kol)”...

3.4.1.4. Sıfat unsuru birleşik sıfat olan gramatikal sıfatlar:

“Onar tanelik (kiraz demetleri)”, “güvercin topuklu (yar)”, “kara saplı bir (bıçak)”, “granit kaburgalı (oluklar)”, “bin mumluk (lamba)”, “iri pullu (balık)”...

3.4.1.5. Sıfat unsuru iki veya daha fazla farklı sıfattan oluşan gramatikal sıfatlar:

“Dağ başında unutulmuş küçük (kundaklar)”, “ışık boşanan kocaman bir (gemi)”, “toprağın altına yayılmış binlerce (damar)”, “sarı gül kokan bir (yol)”, “gözleri kiraz kokan bir (çocuk)”, “bu canım (dünya)”, “sana benzeyen kıvrırcık saçlı bir (çocuk)”, “ belirsiz bedava (sevinç)”, “etli cömert (karanlık)”, “üç katlı tombalak (apartman)”, “yağlı bir çift (tavla zarı)”, “sıska çelimsiz (ağaçlar)”, “ilk küçük (rüzgâr)”, “kapkara kocaman bir (gemi)”, “ bir avuç tuzlu(köpük)”, “ beyaz sessiz sevimli (martı)”...

Şiirlerde kullanılan gramatikal sıfatlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3.19: Gramatikal Sıfatlar

Nesnelerin Hareketlerini Gösteren Niteleme Sıfatları (sıfat-fiil)	86
Toplam Niteleme Sıfat Sayısı	227
Belirsizlik Sıfatları	198
İşaret Sıfatları	30
Sayı Sıfatları	95
Soru Sıfatları	13
Toplam Belirtme Sıfatı Sayısı	336
Toplam Gramatikal Sıfat Sayısı	649*
Gramatikal Sıfatların Toplam Kelime Sayısına Oranı	% 14,53

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

* Bu sayının içinde sıfat-fiillerle oluşmuş sıfatlar da mevcuttur.

3.4.2. Yargı Sıfatları

Klasik gramer anlayışında biçimci bakış anlayışı hâkimdir. Şekil ön planda, anlamsa ikinci planda tutulur. Bir sözcüğün, bir sıfat olabilmesi için mutlaka isimden önce gelmesi gerekir. Oysa biçim olarak bu kalıba uymayan fakat sıfat fonksiyonunda bulunan sıfatlar da vardır. Bu çalışma bir üslup çalışması olduğu için bu tür sıfatlar da incelenmiştir.

Bedri Rahmi'nin lirik şiirlerinde 79 tane yargı sıfatı kullanılmıştır. Bu sıfatlarla ilgili örneklerden bazıları aşağıdadır:

“ Gelincikler *bedava*

Gökler *sahipsiz*

Bahçeler *zilzurna*”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

“ İçimiz *yemyeşil*, içimiz *mosmor*”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

“Kolu *mor* kanadı *yeşil*

Kiraz *ucuz* kadınlar *pahalı*”

Yeşil (DKD, s.81)

“Ağaç *bütün*

Işık *bütün*

Meyve *bütün*

Benim dünyam *paramparça*”

Param Parça (DKD, s.85)

“Ağaç isem dalımsın *salkım saçak*

...

Dili *mercan*, dizi *mercan*, dişi *mercan*”

Karadut (DKD, s.109)

“ Ah bu türküler köy türküleri

Mis gibi insan kokar mis gibi toprak

Hilesiz hurdasız çırılçıplak”

...

Senin bahçelerin *yetim, yitik*”

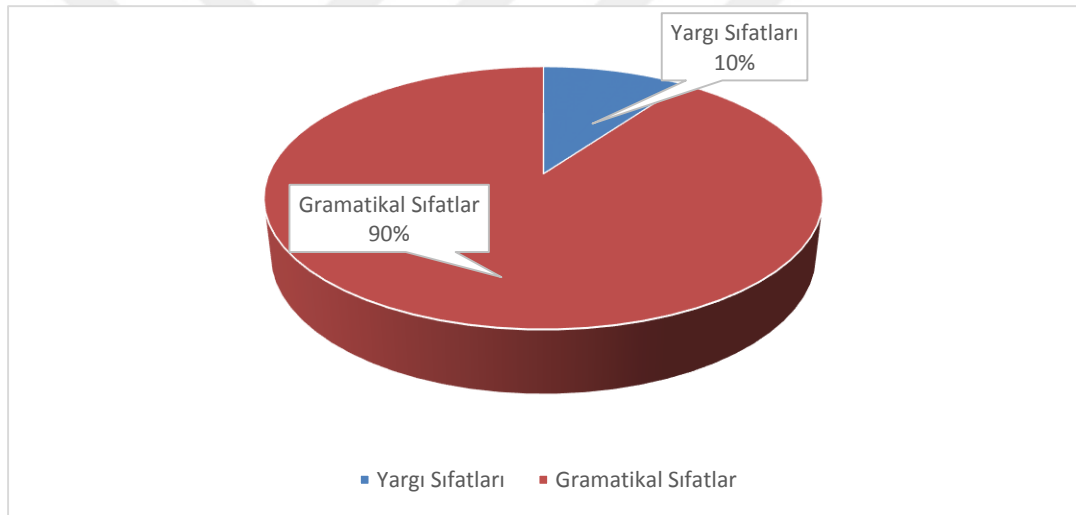
Türküler Dolusu (DKD, s.193)

“ Dünyanın bütün denizleri de *yetim yapayalnız*”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Gramatikal sıfatların ve yargı sıfatlarının yüzdelikleri aşağıdaki grafikte belirtilmiştir:

Şekil 3.5: Sıfatlar

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

3.5. Zarflar

Muharrem Ergin (1988:300) zarfları “Zarflar, yer, zaman, hâl ve miktar isimleridir.” şeklinde tanımlar.

Bedri Rahmi Eyüboğlu inceleme dâhilindeki şiirlerinde 213 zarf kullanmıştır. Bu sayıya zarf-fiiller dâhil değildir. Zarf-fiillerin sayısı da 89’dur.

Şiirlerde kullanılan zarf çeşitleri ve kullanım sıklığı şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 3.20: Zarf Çeşitleri

Hal (Durum) Zarfları	126
Zaman Zarfları	34
Miktar (Azlık-Çokluk) Zarfları	43
Soru Zarfları	10
Yer-Yön Zarfları	–
Zarf-Fiiller	89
Toplam	302

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Bedri Rahmi'nin incelenen şiirlerinde kullandığı zarflar şu şekilde gruplandırılabilir:

3.5.1. Hâl (Durum) Zarfları

Bu zarfların hâl ve tavır ifade ettiğini söyleyen Ergin (1988:302) hâl ve tavır, nasıllık nicelik ifade eden her ismin hâl zarfı olarak kullanılabileceğini belirtir.

İncelenen şiirlerde 126 kez durum zarfı kullanılmıştır. Zarf çeşitlerinden en çok kullanılan çeşittir.

Şiirlerde kullanılan durum zarflarından bazıları aşağıdadır:

“Sarı gül kokan yollarda *yalınayak* koşuyoruz.”

“ Toprağa *çırılçıplak* girenler”

“*Berber* ağlayalım”

“Ve uyandı *birdenbire* içimde”

“ Yaşamak *otça, böcekçe, yaprakça* sadece yaşamak”

“Erimek *belirsizce* her şeyde”

“*Gönlünce* at oynatır”

“*Ansızın* kesti yolumu/ *Usulca* tuttu kolumu”

Şiirlerde dikkati çeken bir durum da durum zarflarının büyük kısmının ikilemelerden meydana gelmesidir. Bu şekildeki örneklerin sayısı bir hayli fazladır. Aşağıda, ikilemelerden oluşan durum zarflarına örnekler verilmiştir:

“Yıldızlar *kalbur kalbur* rüya eliyor”

“Ağacı *lime lime* dildiler”

“Çözüldü mevsimlerin sırrı *yaprak yaprak*”

“Ağlarsın *gizli gizli*/ Seversin *gizli gizli*/ Ölürsün *gizli gizli*”

“Sevincinden *birer birer* çatlıyor dallarım”

“*Diyar diyar* dolaştırdım”

“Yanmak *damar damar nefes nefes*”

“Gel gör beni darmadağın/ *Tel tel* çözülüp kalmışım”

“Düşmek peşine *diş diş, dudak dudak, zerre zerre*”

“*Türkülerde tüter dağ dağ, yayla yayla*”

Şiirlerde deyimlerden oluşan durum zarfları da bulunmaktadır. Aşağıda bunun örnekleri verilmiştir:

“Yumuşak tarlalar üzerinde *koyun koyuna* yuvarlanan”

“Gök, *yüzükoyun* toprağa uzanmış dinliyor”

“*Baştanbaşa* donanıyor damarlarım”

Bazı durum zarfları ise yansıma sözcüklerden oluşmuştur:

“Biz de *çatır çatır* çatlarız bin bir yerimizden”

“Uzun kavak *gıcım gıcım* gıcılar”

“Ulu ağaçlar gibi *tir tir* titriyorum”

“Bir ses gelir *çın çın* öten kayadan”

Şiirlerde zarf-fiillerden oluşan durum zarfları da bulunmaktadır. Aşağıdaki kullanımlar buna örnek olarak verilebilir:

“Dağlar *kütürdeyerek* yarılan bir karpuz”

“Bir yıldızın hızıyla toprağa *saplanıp* kalan çocukluğum”

“Bir aşktır *fıskırıp* çıkacak”

“Eş dost *farkına varmadan*”

“Sevmek bir zerresin *ziyan etmeden*”

“Yaşamak *tükene tükene*”

“Seve seve yağma etmek bu canı”

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi farklı eklerle kurulmuş olan zarf-fiiller durum zarfı olarak kullanılmış ve şair böylelikle fiillerin hareket tasvirini yapmıştır.

3.5.2. Zaman Zarfları

Zaman zarfları için “Zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleridir.” der Ergin (1988:301).

İncelenen şiirlerdeki zaman zarflarının sayısı 34’tür. Bir kısmı aşağıda verilmiştir:

“Ve *nihayet* boşalan sepetler”

“*Yine* serden geçip devrilmiş içim”

“İsterse bir saniye sürsün ömrüm *artık* doyarım”

“*Henüz* olmamışken ham buruk yeşil”

“Ve rüyalar tütüyor *hâlâ* sinsi sinsi”

“*Sonra* bükülür boyunları bir yanları çürür”

“Ben *şimdi* uyur giderim”

“*Eskiden* yeterdim kendime”

Bunun dışında zarf-fiil ve zarf-fiil gruplarından oluşan zaman zarfları da vardır. Bu zarf-fiiller sayesinde birkaç dizeyle anlatılabilecek duygu veya düşünceler kısaltılıp tek dizeyle ifade edilebilmektedir.

“*Sen büyürken* Mehmedim koptu dananın kuyruğu”

“Kim bilir belki bir gün *sulh olunca*”

“*Trabzon deyince* aklıma bir salkım kareymiş gelir”

“*Aşk gelicek* cümle eksikler biter”

“*Çözüldükçe* ufalır küçülür”

“Bir *türkü söylemeden* gidersem yanarım”

“*Arzuladıkça* kulunum/*Arzulandıkça* kölen”

“*İnsan eli değer değmez* ürperir”

3.5.3. Miktar Zarfları

Ergin (1988:302) miktar zarflarını “Bunlar miktar ve derece bildiren, azlık-çokluk ifade eden zarflardır.” şeklinde tanımlar.

İncelenen şiirlerde 43 tane miktar zarfı kullanıldığı tespit edildi. Birkaç örnek aşağıdadır:

“Rabbim *ne* güzel çıldırır”

“Bir şiir gelecek Lorca belki *çok* uzaktan”

“*Habire* seslenir, çağırır beni”

“Düşünmeden sevmek *en* iyisi”

“*Tam* otuz bir sene geçmiş aradan”

“Dünyanın *en* kalabalık zindanı”

“Bozkır *biraz* şüpheli ama/ Günlerden bir gün açar mı açar”

Şiirlerde az da olsa zarf-fiillerden oluşup “ne kadar” sorusuna cevap verebilen ve anlam bakımından miktar bildiren zarf örnekleri de vardır. Aşağıdaki dizeler buna örnektir:

“Ölesiye saplanıp kalmıştır artık”

“Biz de bir kere sevinebilseydik/Çiçek açmış ağaçlar gibi *çıldırasıya*”

“Yarısı *çıldırasıya* aydınlık gökyüzüne”

“*Doya doya* bakmaz”

3.5.4. Soru Zarfları

Fiilleri ve sıfatları soru yoluyla tamamlayan zarflardır. Bedri Rahmi’nin şiirlerinde soru zarfları en az kullanılmış olan zarf çeşididir. Kullanım sıklığı 10’dur. Bununla ilgili örnekler şöyledir:

“Bu canım dünyadan *nasıl* göçmeli”

“O gül *niçin* denize düştü size söylerim”

“*Nasıl* unuttur *nasıl*/ Ömründe bir defa Kâzım’ ın türküsünü dinleyen”

“Bilmem nerden, ne zaman, *nasıl* gelir?”

3.6. Fiiller ve Unsurları

Muharrem Ergin (1988:315) fiilleri “hareketleri karşılayan kelimeler” olarak tanımlar.

İncelenen şiirlerde kullanılan toplam fiil sayısı 947'dir. Bu fiillerden 634 tanesini çekimli fiiller, 313 tanesini ise fiilimsiler oluşturmaktadır. Fiilimsilerden 151 tanesi sıfat-fiil, , 89 tanesi de zarf-fiil, 73 tanesi isim-fiildir.

Fiillerin toplam kelime sayısına oranı % 21'dir.

Bedri Rahmi Eyüboğlu yaşamayı çok seven, yaşamın her ânını dolu dolu geçirmek isteyen bir yaratılışa sahiptir. Melih Erzen (2008:15) Bedri Rahmi'nin tabiatının da gereği olarak sık sık yalnızlığa düşme, bulunduğu ortamdan kaçıp uzaklaşma, başka âlemlere, hayali beldelere sığınma isteği ile yaşadığı topluma alışamama, onun değer yargılarını benimsememe sonucunda yabancılaşma hissine kapıldığını söyler.

Görülmektedir ki yerinde duramayan, mekâna sığamayan bir insanın hem bu yaşama hem de bulunduğu ortamdan kaçma isteği şairi fiilleri sıkça kullanmaya yöneltmiştir.

Aşağıda bir bölümü alınan şiirlerde hareket unsuru açıkça görülmektedir:

“Kocaman geminizde bana da avuç içi kadar

Bir yer *verin!*

İçimi bir keten gibi örüp size *vereyim*

Hasır masalarınızın üstüne *serin*

Beni de *götürün*

Beni de *götürün* yolcular

Toprak gibi çatlayan dudaklarımı

Arzu çeşmelerinde *ıslatayım*

Beni de *götürün* yolcular

Yeşeren yüreğimi *söküp* önünüze *atayım,*

Beni de *götürün* yolcular

Dişlerimi Çin'de, saçlarımı Buhara'da *satayım*,

Kulunuz *olayım*, yolcular, köleniz, *götürün!*"

Beni De Götürün (DKD, s.44)

"Hele bir *başlasın* ılık yaz yağmurları,

İçimdeki çocuk!

Hele bir *kanatlansın* ufuklar,

Hele bir içini *çeksın* orman,

Hele bir kere güneşler *yansın*,

Kertenkeleler *üşümesin*,

Hele bir kere toprak *kansın*,

Mevsim *demlensin*,

Hele bir *ballansın* böğürtlen dikenleri!"

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

Yukarıdaki şiirlerden de anlaşıldığı üzere yaşamayı çok seven şairin hayatında yapmak istedikleri ve yapamadıkları onda zaman zaman kaçma isteği uyandırmış, bu da şiirlerine bir hareket unsuru kazandırmış ve bu hareketlilik ise fiillerle ifadesini bulmuştur.

İncelenen 947 fiilden 291 tanesi farklı fiillerden oluşmaktadır. Her fiil, ortalama 3,2 defa kullanılmıştır. Bu da hareketin farklı fiillerle ifade edildiğini ve fiillerin kullanım zenginliğini gösterir.

Şiirlerde en çok kullanılan fiiller ve bunların sıklık dereceleri şu şekildedir:

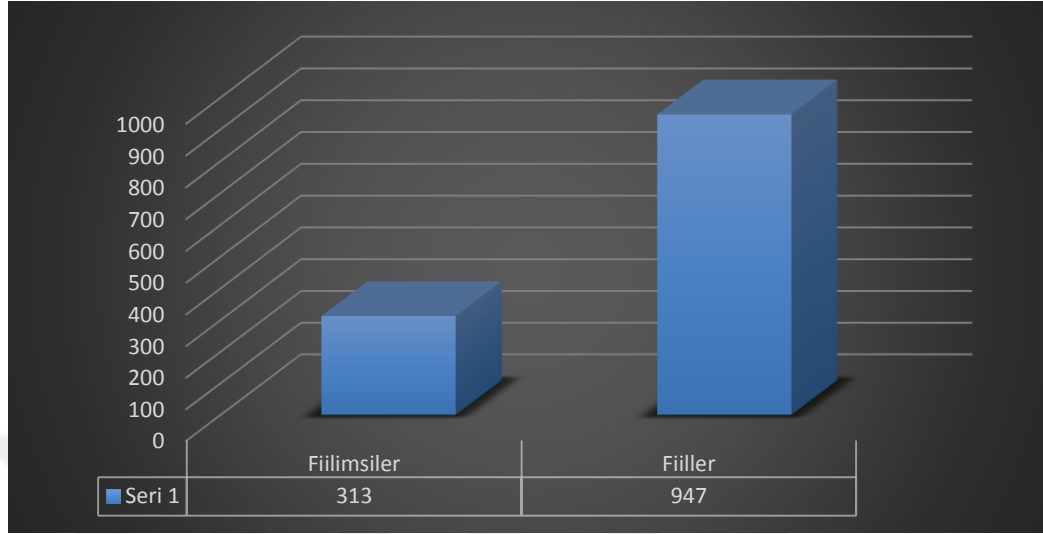
Tablo 3.21: En Çok Kullanılan Fiiller ve Sıklık Dereceleri

Fiiller	Sıklık Dereceleri
gel-	58
ol-	48
de-	38
git-	36
sev-	21
bil-	18
yaşa-	15
geç-, yar-	13
dur-, düş-, tüken-, uç-, ver-, yan-	12
değ-	11
aç-, kok-,	10
götür-, kesil-, söyle-, uzat-	9
dol-	8
al-, ara-, başla-, çık-, et-, yarıl-	7
bit-, büyü-, çatla-, çek-, düşün-, gör-, kal-, kırıl-, yet-	6
açıl-, çıldır-, çözül-, çürü-, dökül-, neyle-, yorul-	5

Kaynak: CİBAKAYA dizin programından yararlanılarak tarafımızdan oluşturulmuştur.

Şiirlerdeki toplam fiil sayısının 313'ünü, yani yaklaşık % 33'ünü fiilimsi ismini verdiğimiz sıfat-fiil, zarf-fiil ve isim-fiiller oluşturmaktadır.

Fiilimsilerin fiillere oranı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Şekil 3.6: Fiiller ve Fiil Unsurları

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

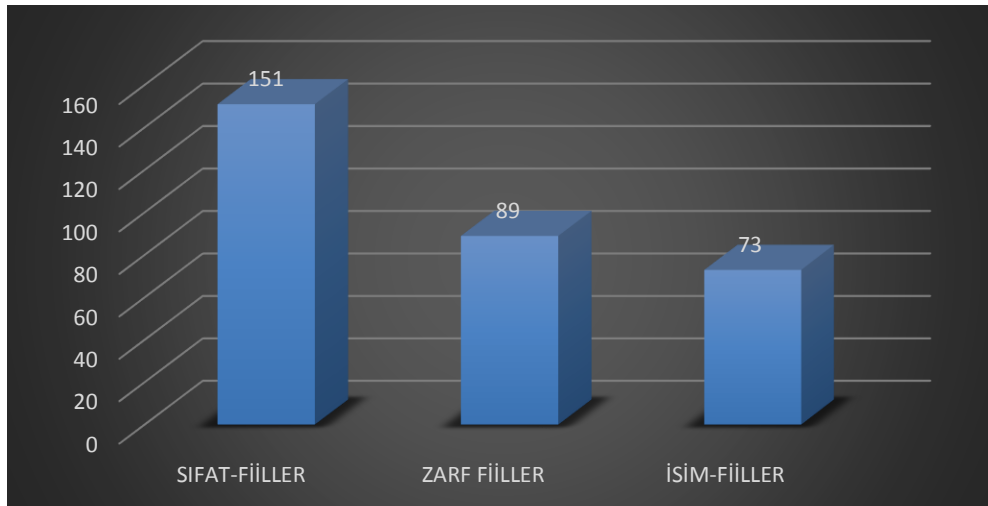
Fiil unsurları adını verdiğimiz sıfat-fiil, zarf-fiil ve isim-fiillerin yüzdelik oranları ise şöyledir:

Tablo 3.22: Fiilimsilerin Dağılımı

SIFAT-FİLLER	% 48
ZARF FİLLER	% 28
İSİM-FİLLER	% 23

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

Fiilimsi çeşitlerinin dağılımı aşağıdaki grafikte gösterilmiştir:

Şekil 3.7: Fiilimsilerin İstatistikleri

Kaynak: İncelenen şiirlerden yola çıkılarak tarafımızdan tespit edilmiştir.

3.6.1. Sıfat-fiiller

“Partisipler nesnelerin hareket vasfını karşılayan fiil şekilleridir. Hareket ve zaman ifade ederler. Fiil şekilleridir, fiilden yapılırlar.” diyen Ergin (1988:334) bunların fiillere partisip ekleri getirilerek yapıldığını belirtir.

İncelenen şiirlerde 151 defa sıfat-fiil kullanılmıştır, Fiilimsilerin içinde en fazla yere sahiptir. Bu sayı toplam fiilimsi sayısının % 48’ini tutar.

Şiirlerde kullanılan sıfat-fiillerin bazıları aşağıda verilmiştir:

“Yeşeren yüreğim”, “çatlayan dudaklarım”, “içimden geçen yollar”, “sarı gül kokan bir yol”, “bilinen bir şey”, “söğüt dalından yontulan” düdüğ”, “gözleri kiraz kokan çocuk”, “boşalan sepetler”, “yar yoluna dökülmedik dil”, “gözünü sevdiğim tohum”, “koptuğu yer”, “tanımadığın yüz”, “yıllanmış şarap”, “insan ayağı değmemiş karanlıklar”, “çiçek açmış ağaçlar”, “çıldırılmış bir ayna”, “kuş uçmaz kervan geçmez bahçeler”, “konacak bir insan eli”, “babın olacak kişi”...

Bedri Rahmi en çok “-an” ekiyle oluşturulan sıfat-fiilleri kullanmıştır. Bu fiilimsilerin sayısı 70’tir. Bu sayı kullanılan toplam sıfat-fiil sayısının yaklaşık yarısıdır.

Aşağıdaki şiirler bu sıfat-fiilin kullanımına güzel örneklerdir:

“İncirin dallarına *yürüyen* süt

Yonca tarlasından *gelen* nefes

Horozun ibiğinden *damlayan* kan”

Bir Şahit Aranıyor (DKD, s.50)

“Cennet misali *sevişen*

Cehennemler gibi *döğüşen*

Bir çocuk gibi *gülüp*

Mağaralar gibi *inleyen*

Nasıl unuttur nasıl

Ömründe bir defa Kâzım'ın türküsünü *dinleyen.*”

Türküler Dolusu (DKD, s.193)

Hele hele en beğenilen şiirlerinin başında gelen Karadut'taki tasvirinde Bedri Rahmi bu sıfat-fiiller aracılığıyla sevgilinin sesini kulaklarımıza çınlatmıştır:

“*Gülen ayvam ağlayan narımsın*”

3.6.2. Zarf-fiiller

Zarfları “hareket hâli ifade eden fiil şekilleri” olarak tanımlayan Ergin (1988:336) yine zarflarla ilgili olarak zarfların, fiillerin zarf şekillerini yaptığını, çekilmeyen fiil şekilleri olduğunu, isim ve fiil çekim eki almadıklarını, cümlede zarf olarak kullanıldıklarını, fiil kök ve gövdelerine gerundium ekleri getirerek oluşturulduklarını ifade eder.

İncelenen şiirlerde fiilimsiler arasında sıfat-fiillerden sonra en çok kullanılan fiilimsi çeşididir. Şiirlerde 89 kez zarf-fiil kullanıldığı tespit edilmiştir.

Farklı eklerle oluşturulan zarf-fiillerin bir arada kullanıldığı aşağıdaki şiir örnek olması bakımından alınmıştır:

“Aşk *gelicek* cümle eksikler biter

Gül gülistan olur virane

Samanlık seyran kabul.

Hal ü keyfiyet bu merkezdeyken

Sevmek bu dünyayı çerden çöpten

Sevmek bir zerresin ziyan *etmeden*

Sevmek *durup dinlenmeden* sevmek

Mümkün müdür ey dost mümkün müdür.

Sevmek bu dünyayı çerden çöpten

Sevmek bu dünyayı kiriyle, pasiyle

Severek çekmek şu nefesi oğlu

Severek üflemek

Sevmek *durup dinlenmeden* sevmek

Seve seve yağma etmek bu canı

Mümkün müdür oğul mümkün müdür.”

Meseledir (DKD, s.96)

Bedri Rahmi zarf-fiiller sayesinde hareket unsurunu ön plana çıkarmış ve akıcılığı sağlamıştır.

3.6.3. İsim-fiiller

Banguoğlu (2000:420) “İsim-fiil fiilin isim şekli, yani bir kılış, bir durum veya oluşun adıdır. Bunun için fiilleri isim-fiillerden biri ile anarız. İsim-fiilin bu türüne mastar adını veriyoruz.” şeklinde isim-fiili tanımlar.

İncelenen şiirlerde 73 kez isim-fiil kullanılmıştır. Bu isim-fiillerin 19 tanesi tek bir şiirinde yer almaktadır. Örnek olması bakımından şiirden parçalar verilmiştir:

“Ne güç bir ağaç misali meyve *verebilmek*

Vaktinde *açabilmek* çiçeğini

Daldırabilmek köklerini damar damar

Toprağın etli cömert karanlığına

Düşmek peşine diş diş, dudak dudak, zerre zerre

Aramak aramak aramak milyon kere

Bir yandan *uzatabilmek* dallarını güne güneşe

Bir yandan *salabilmek* köklerini sinsi sinsi

Karanlıkların en bereketlisine

Delmesine deler *oymasına* oyar

Ne güç bir ağaç misali meyve *verebilmek*

Koruyabilmek tomurcuklarını kurttan kuştan

Yapraklarım kurudan yaştan

Ne güç mevsimlere dert *anlatabilmek*

Ne güç bir ağaç misali meyve *verebilmek*

Sonra kendi ellerimizle *devşirebilmek* kendi meyvemizi

Uzatabilmek insanlara; alın taze taze *diyebilmek*

Bir ağaç kadar titiz, bir ağaç kadar temiz

Bir ağaç kadar hilesiz hurdasız ve peygambercesine

ahmak

Sormadan çektiğimiz çilenin hesabını

Meyvelerimizin cana değdiğini *duymak*”

Eren’e Mektup (DKD, s.178)

Bedri Rahmi'nin, isim-fiilleri daha çok “-mAk” ekiyle kullandığını görüyoruz. Aşağıdaki dizeler de ilgi çekici bir örnektir:

“*Erimek* belirsizce her şeyde

Karışmak sulara, yıldızlara

Sinmek kokusuna mor menevşenin

Yanmak damar damar nefes nefes

Yaşamak tükene tükene.”

Erimek (DKD, s.95)

4. KELİME GRUPLARI

4.1. Sıfat Tamlamaları

Sıfatlar bir şairin üslubunu gösteren en önemli sözcüklerdendir. Sıfatlar, isimlerin bir niteliğini, bir özelliğini göstermek üzere bir adla tamlama oluşturur. Ve isme yüklenen gerçek veya mecaz anlamdaki vasıflar yeni bir bileşik oluşturarak farklı anlam dünyaları ile karşımıza çıkar. Bu da bize şairin ruh dünyasının kapısını açar.

Bedri Rahmi'nin incelenen şiirlerinde kullanılan sıfat tamlaması sayısı 542'dir. Bu tamlamalar anlamlarına ve oluşumlarına şu başlıklar altında incelenmiştir:

- Varlık ve Kavramların Objektif Özelliklerini Gösteren Sıfat Tamlamaları
- Mecazi ve Sübjektif Unsurlarla Yapılan Sıfat Tamlamaları
- Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı Sıfat Tamlamaları
- Sıfat –fiillerle Kurulmuş Sıfat Tamlamaları

İşaret sıfatları ve belgisiz sıfatlar ile kurulmuş tamlamalar bu gruplara dâhil edilmemiştir.

4.1.1. Varlık ve Kavramların Objektif Özelliklerini Gösteren Sıfat Tamlamaları

Bu gruptaki tamlamalar varlıkların ve kavramların gerçek özelliklerini yansıtan tamlamalardır. Bedri Rahmi doğayı çok seven ve doğadaki her türlü değişimi, mevsimleri çok iyi gözlemlemiş ve duyumsamış bir şairdir. Dolayısıyla etrafını anlatırken onların görünen özelliklerini de beraberinde vermiştir.

“Senin karanlığın *küçücük*

Ürkmüş simsiyah bir kuş”

Mor Gelin (DKD, s.309)

Şair hitap ettiği kişinin karanlığını bir kuş benzetmesiyle ifade etmiş. Fakat bu, sade bir kuş değil “küçücük, ürkmüş ve simsiyah” bir ‘kuş’tur. Görüldüğü üzere Bedri Rahmi bir tek ismin hem şekil, hem görünüş ve hem de renk olmak üzere üç tane nesnel özelliğini belirtmiştir.

Bunun gibi, isimlerin nesnel özelliğini belirten sıfat örnekleri çoktur. Bu tamlamaların bir kısmı şu şekilde sıralanabilir:

“Kocaman gemi, yıldızlı geceler, beyaz gül, karanlık gökler, ılık yaz yağmurları, kalın kabuklu bir portakal, kınalı keklikler, yaylı çingiraklar, sarı gül, köpüklü bir içki, masmavi bir yaprak, dolu kiraz sepetleri, sarı kirazlar, taze mısır püskülü, pala bıyık, olgun bir dut ağacı, kızıl bir havuç, yemyeşil yılan, boş kiraz ağaçları, sade kahve, büyük ayna, renkli ampuller, mor menevşe, kara saplı bıçak, al damar, mor damar, kara kara kazanlar, olgun bir meyve, aydınlık gökyüzü, granit oluklar, zifiri karanlık, olgun bir karpuz, karanlık kuyular, uzun kavak, tombalak bir apartman, kocaman gözler, kocaman eller, kıvrık saçlı bir kız, uçsuz bucaksız bir tarla, تنها deniz, küçük kundaklar, mavi tohum, mavi kuş, masmavi bir erik, körpe bir salatalık, körpe fidan, mor gelin, bir salkım kareymiş, ak eller, iri pullu balık, büyük bir zindan, kalabalık zindan, kuytu yer, büyük şehir, büyük cami, küçük mezar, yüksek minare, küçük köyler, kuytu ev, kuru üzüm, büyük hastaneler, büyük gemiler...”

4.1.2. Mecazi ve Sübjektif Unsurlarla Yapılan Sıfat Tamlamaları

Mecazi ve sübjektif unsurlarla yapılan sıfat tamlamaları üslup incelemeleri açısından önemlidir. Şairin, çevresinde olup biten şeylere kendince yakıştırdığı sıfatlar bize şairin dünyayı algılayış biçimi, hayalleri, istekleri, özlemleri hakkında asıl bilgileri verir. Bu sıfatlar şairin ruh dünyasının kapılarını açan anahtarlar gibidir.

“Hasret tomurcuklu gemi direklerinde

Güneş yüklü bulutlarda

Bir tırnak hızı ile büyüyen bahçelerdedir”

Bahar-ı Teranedar (DKD, s.52)

Görüldüğü gibi gemi direklerine, bulutlara ve bahçelere yüklenen sıfatlar tamamen öznel ve mecazi anlamlar içermektedir.

Bu şekilde oluşturulmuş sıfat tamlamalarına yine şu örnekler de verilebilir:

“Salkım salkım yıldızlar, korkunç bir sükûn, gümüş türküler, gümüş günler, canım dünya, hasret tomurcuklu gemi direkleri, yemyeşil arzular, güneş yüklü bulutlar, serin yıldızlar, güvercin topuklu yâr, göstermelik atlar, acı güller, karanlık günler, güzel memleket, güzel meslek, bembeyaz uğultu, güzel bahçe, kara yazı, sevgili türküler, murdar karanlık, gümüş gümüş balıklar, dev çınarlar, şarap kadar lezzetli aşk...”

İşte bu tür kullanımlar bize şairin özgün yönlerini bildirmektedir.

4.1.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı Sıfat Tamlamaları

Cansız varlıklara canlı varlıkların özelliklerinin verilmesine teşhis denir. Bu tür tamlamalar da bir nevi öznel nitelik taşırlar fakat bunların diğerlerinden farkı içinde canlandırma olmasıdır.

Doğa aşığı olan Bedri Rahmi de şiirlerinde bazen ağaçları, bazen ırmakları, bazen denizleri, bazen bahçeleri, doğadaki birçok varlığı canlıların özellikleri ile vasıflandırarak onları adeta insan yerine koymuş, iç dünyasında düştüğü yalnızlık anlarında onlara sarılmıştır.

“Hey benim

Boydan boya cömert denizlerle çevrili

Güzel memleketim

Bu yaz تنها denizlerinde yıkandım

İnsan eli değmemiş ormanlar gibi vahşi

Dağ başında unutulmuş küçük kundaklar gibi yetim.”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Görüldüğü gibi şair memleketine olan sevgisini dile getirirken üç tarafının denizlerle çevrili olmasını o denizlerin cömert olmasına bağlayarak teşhis yapmıştır. Yine bu denizlerin bazı zamanlar çok ve dalgalı, bazı zamanlar ise ıssız olmasını ‘vahşi’ ve ‘yetim’ sıfatlarını kullanarak anlatmış ve canlandırma yapmıştır.

“Elveda benim her mevsim dalları kırılan

Sıska çelimsiz

Ama son yaprağına son eriğine kadar *cömert* erik

Ağaçlarım”

Deniz Türküsü (DKD, s.271)

Şair, çok sevdiği meyvelerden biri olan erik ağacının kesilmesi üzerine üzüntüsünü, erik ağacına ‘sıska, çelimsiz, cömert’ sıfatları yükleyerek dile getirmiş ağacı adeta gözümüzün önünde canlandırmıştır.

Bu şekilde kurulmuş sıfat tamlamalarından bazıları şu şekilde sıralanabilir:

“Nazlı söğüt dalları, çırılçıplak bahçe, cömert ırmaklar, etli cömert karanlık, kumral karanlıklar, başıboş ruzigâr, cömert denizler, cimri bir şişe çini mürekkebi, sarışın şimşek, çırılçıplak aydınlık, hantal bir bulut, ağırbaşlı zinoslar, yetim bahçe...”

4.1.4. Sıfat –fiillerle Kurulmuş Sıfat Tamlamaları

Bu tür tamlamalar nesnenin hareket ve durum vasfını belirtirler. Bu gruptaki toplam tamlama sayısı 83’tür.

Aşağıdaki şiir, bu tür tamlamanın kullanımına güzel bir örnek teşkil eder:

“ İncirin dallarına *yürüyen süt*

Yonca tarlasından *gelen nefes*

Horozun ibiğinden *damlayan kan*”

Bir Şahit Aranıyor (DKD, s.50)

Bunun dışındaki örnekler de şöyle sıralanabilir:

“Çatlayan dudaklarım, yeşeren yüreğim, ılık boşanan gemi, insan ayağı değmemiş karanlıklar, içimden geçen yollar, bilinen bir şey, sezilen bir şey, boşalan sepetler, rüyalara sığmayan saraylar, gözleri kiraz kokan çocuk, sarsılan gökler, hırsla

ısırılmış bir hayvanın diş yerleri, devrilmiş gökler, gözünü sevdiğim toprak, çürümüş yılanlar, yılanmış şarap, baban olacak kişi, çiçek açmış ağaçlar, koptuğu yer, gülen ayvamlar, ağlayan narım, yar yoluna dökülmedik diller, uçan kuş, meyveleri kopartılmış ağaçlar, çektiğimiz çile, insan kokusu sinmiş mısralar, karanlık kuyularda açılmış çiçekler, meyve veren dal, dalları kırılan erik ağaçları, dibi görünen denizler...”

Sıfat tamlamalarına yapısal açıdan bakıldığında incelenen şiirlerde farklı yapılarda sıfatların kullanıldığı tespit edilmiştir. *Basit yapı* (sarı gül, beton künkler, granit oluklar, uzun kavak ...), *türemiş yapı* (olgun bir meyve, aydınlık gökyüzü, karanlık kuyu...), *bileşik yapı* (kınalı keklikleri bol dağlar, kalın kabuklu bir portakal kokusu, onar tanelik kiraz demetleri...) olmak üzere her yapıda sıfat kullanılmıştır. Özellikle sıfat-fiillerle kurulmuş sıfat tamlamalarında sıfat unsuru kelime gruplarından oluşan sıfat sayısı fazladır.(kuş uçmaz kervan geçmez bahçeler, insan eli değmemiş denizler, dağ başında unutulmuş küçük kundaklar, çın çın öten kaya, yarım kalmış deniz türküsü...)

4.2. İsim Tamlamaları

Bir iyelik ilişkisi içinde bir araya gelen iki veya daha fazla isim unsurunun oluşturduğu tamlamalardır.

Bedri Rahmi'nin incelenen şiirlerinde isim tamlamalarının sayısı 313'tür. Tamlayanı düşmüş isim tamlamaları bu sayıya dâhil değildir.

Bedri Rahmi'nin incelenen şiirlerinde isim tamlamaları aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

4.2.1. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Nesnel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları

İncelenen tamlamalar içinde en fazla varlık ve kavramlar arasında gerçek iyelik ilişkisini gösteren tamlamalar yer almaktadır.

“Hele bir başlasın ılık *yaz yağmurları*, içimdeki çocuk

Dudaklarında kalın kabuklu bir *portakal kokusu*

Tabanlarında, kınalı keklikleri bol *dağların rüzgârı*”

Hele Bir Başlasın (DKD, s.46)

Bu şekilde kurulmuş isim tamlamalarından bazıları şu şekilde sıralanabilir:

“Masalarınızın üstü, penceremin önü, senin göklerin, benim içim, insan ayağı, yaz yağmurları, böğürtlen dikenleri, portakal kokusu, dağların rüzgârı, armut ağacı, kiraz ayı, söğüt dalı, ığde ağacı, ığde kokusu, Kaf dağı, Hint masalları, söğüt özü, başımızın üstü, kiraz demetleri, kulağın arkası, kiraz çekirdekleri, kiraz ağaçları, mısır püskülü, dut ağacı, çingirak sesleri, gemi direkleri, yerin dibi, penceremizin önü, vişne çiçekleri, asma yaprağı, dut ağacı, benim dünyam, kâinat içi, bez parçaları, dağların arkası, zeytin ağaçları, Gördes kilimi, sigara paketleri, kibrit çöpü, toprağın karanlığı, meyvenin tadı, dalın tuzu, toprağın dibi, toprağın altı, künklerin içi, olukların içerisi, kendi ellerimiz, kendi meyvemiz, narın içi, benim yüreğim, Trabzon peyniri, Şile bezi, insan kokusu, köy türküsü, ana sütü, kavak ağacı, Kazım’ın türküsü, buğday tarlası, erik ağacı, deniz kenarı, kedi yavruları, tavla zarı, çakıl taşı, deniz fenerleri, deniz türküsü, insan eli, çini mürekkebi, tramvay telleri, nar fidanları, karayemiş ağacı, kayanın dibi, Bor’un pazarı, balıkyağı kokusu, dünyanın denizleri, senin bahçelerin, köylerin mezarlığı, incirin dalları, horozun ibiği, saçımın teli...”

4.2.2. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Mecazi ve Öznel İyelik münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları

Bu tür tamlamalarda tamlamayı oluşturan unsurlar arasında mecazi ve öznel bir ilişki vardır.

Şairler varlıkları herkesin gördüğünden farklı görürler. Bunları anlatmak için de farklı kavramları bir araya getirip onlardan herkesin kuramayacağı tamlamalar kurarak değişik anlamlar ifade ederler. Anlatımlarındaki özgünlüğü de bu sayede elde ederler. Bunun güzel bir örneği aşağıdaki şiirde açıkça görülebilir:

“Canım benim

Canımın çentiği

Canımın ucu

Sensizlik en gücü

Canım benim

Canımın tomurcuğu

Canımın filizi

Canımın kökü

Sensizlik en boku

Canım benim

Canımın yongası

Canımın ılgını

Canımın soluğu

Canım benim

Canımın iri pullu balığı

Canım benim

Canımın has bahçesi

Canımın dikenini

Canımın gülü

Canım benim

Canımın çentiği

Canımın ibiği

Balım

Cennet şuracıkta

Cehennem olalım”

İbikli Çentik (DKD, s.339)

Yukarıdaki şiirde şair 14 tane isim tamlaması kullanmıştır. Bu isim tamlamalarının hepsi de mecazi ve öznel iyelik ilişkisini göstermesi bakımından ilgi çekicidir. Bu mısralarda şair sevgilisini kendi duygu ve düşünce dünyasına göre tanımlamaktadır.

Bu tür örnekler çoğaltılabilir:

“Tırnak hızı, yıldızın hızı, , kuşların ömrü, arzuların zorlusu, günün güneşin lezzeti, uykunun köşesi, yâr yolu, canımın çekirdeği, gözümün bebeği, avuç içi, sanat çıkmazı, baharın özü, baharın şarabı, karanlıkların bereketlisi, türküler dolusu, , çilenin hesabı, memleketin hali, ayak sesleri, ekmek paramız, salatalık yeşili, suyun eti, rüzgârın eti, yaz aşısı, deniz aşısı, yüreğimin ucu, gâvurun kızı, bulutlar dolusu, bereket kapıları, üreme sevinci, Allah mavisini, horoz şekerleri, bahçeler dolusu, karayemişlerin moru, amoftaların alı, cehennemin dibi, deniz dibi yeşili, katran moru, gözümün feri...”

4.2.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı İsim Tamlamaları

Bedri Rahmi, çoğunlukla doğadaki varlıklar olmak üzere farklı kavramlara insana ait özellikler vererek onları adeta canlandırmıştır.

“Daha sonra pembe bir çift kulağın arkasından bakan

Sarı kirazların bal rengi gözleri”

Kiraz Ayı Geliyor (DKD, s.47)

Yukarıdaki dizelerde Bedri Rahmi çok sevdiği kirazların bal rengindeki gözleriyle bir çift kulağın arkasından baktığını söyleyerek onları canlandırmıştır.

Bu şekildeki isim tamlamalarına şu örnekler de verilebilir:

“Sonbahar günlerinin hüznü, kirazların gözleri, telgraf direklerinin bağı, şeftalilerin kalçaları, toprağın sırrı, dağların başı, mevsimlerin sırrı, yıldızların sırrı,

suyun gizlisi, buğdayın macerası, arzuların kalleşi, türkünün yüreği, dalın boynu, dağ başı...”

4.2.4. Soyut Bir Kavramın Somutlaştırılmasıyla Oluşmuş İsim Tamlamaları

Bedri Rahmi’nin şiirlerinde bu tür tamlamaların sayısı çok değildir.

“Toprak gibi çatlayan dudaklarımı

Arzu çeşmelerinde ıslatayım”

Beni De Götürün (DKD, s.44)

“Arzu çeşmeleri” tamlamasında soyut bir kavram olan arzu, çok olup akıp taşması bakımından çeşmeye benzetilerek somutlaştırılmıştır.

“Gönül bardağı, çocukluğumun bıyıkları, yüreğimizin kapıları” tamlamaları da yine soyut kavramların somutlaştırılması yoluyla oluşturulmuştur.

İncelenen şiirlerdeki isim tamlamalarına yapısal açıdan bakıldığında, tamlayanı veya tamlananı ya da her ikisi birden kelime grubu olan isim tamlamalarının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu tür tamlamalardan bazıları aşağıdadır:

“İğde ağacının olmadığı, iğde kokusunun dolmadığı, kiraz aylarından biri, kiraz ayının geldiği, kiraz ayının gittiği, hayvanın diş yerleri, kiraz ağaçlarının üstü, kırlangıcın alın yazısı, kirazın derisinin altı, toz konduranın alnı, erik ağacının hikâyesi, 951 senesinin baharı, erik ağacının yedisi, benim sevdiğim denizlerin dibi, sabahın şafak vakti...”

4.3. Deyimler

Türkçe Sözlükte (2011:146) “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği.” şeklinde tanımlanan deyimler kısa ve özlü anlatım araçlarıdır.

Bir dilin söz varlığı içinde deyimlerin önemi büyüktür. Dildeki deyimler, o dili konuşan ulusun kültür birikimini ve değerlerini barındırır. Toplumsal yapıyı ve kültürel özellikleri yansıtan en önemli araçlar durumundadır. Bu konuyla ilgili Doğan

Aksan (1990:83) “Deyimler, bir toplumun dünya görüşünü, yaşam biçimini, gelenek, görenek ve inançlarını, kısacası maddi-manevi kültürünü yansıtan sözlerdir.” der.

Yazar ve şairler toplumun birer aynasıdır. Bu nedenle eserlerinde deyimleri de kullanırlar.

Ömer Asım Aksoy (1988:41) deyimlerin amacı için “Bir kavramı, ya özel bir kalıp içinde, ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir.” der.

Bedri Rahmi de incelediğimiz şiirlerde deyimlere çokça yer vermiştir. Melih Erzen (2007:313) Bedri Rahmi'nin atasözleri ve deyimleri kullanmasının nedeninin halk kültürünü yansıtabilme endişesi olduğunu söyler.

Bedri Rahmi ise bu sözleri kullanımına, kendini bundan alıkoyamayışına şöyle bir açıklama getirir:“Herkes bir şeyle bozarmış. Galiba, ben de bir gün atasözleri ile işi azıtacağım. Haberim bile olmadan kafama yerleşen atasözleri ikide bir yolumu keser, sözüme karıştır.” (Eyüboğlu,1987:69)

Bedri Rahmi, incelenen şiirlerinde 104 deyim kullanmıştır. Bu deyimlerden bir kısmı aşağıdadır:

“Kulu kölesi olmak, avuç içi kadar, kabına sığmamak, içi içine sığmamak, ağzı süt kokmak, davul gibi, kılı kırka yarmak, kızılca kıyamet kopmak, dananın kuyruğu kopmak, baştanbaşa, salkım saçak, put kesilmek, başıboş, ekmek elden su gölden, adam olmak, kuş uçmaz kervan geçmez, peşine düşmek, har vurup harman savurmak, cana değmek, sapına kadar, aklı ermek, bıçak kemiğe dayanmak, zehir zemberek, iliklerine işlemek, yolu düşmek, canı yanmak, yolu düşmek, kelleyi koltuğa almak, tepeden tırnağa, can çekişmek, lök gibi oturmak, kurban olmak, insan eli değmemek, at oynatmak, boydan boya, elinin körü, nefesi kesilmek, cehennemin dibi, geçti Bor'un pazarı sür eşiği Niğde'ye, kolu kanadı kırılmak, kendi yağıyla kavrulmak, dinden imandan çıkarmak, adam etmek, yolunu kesmek, canına yandığının, ekmek parası, kıldan ince kılıçtan keskin, iki gözü iki çeşme, Allah'ın günü, demir atmak...”

İncelenen deyimlere yapı bakımından bakıldığında ise farklı yapılarda deyimlerin kullanıldığı görülür. Şiirlerde, fiil grubundan oluşan (kurban olmak, adam

etmek, kolu kanadı kırılmak...), isim grubundan oluşan (ekmek parası, cehennemin dibi, elinin körü, Allah'ın günü...), edat grubundan oluşan (avuç içi kadar, sapına kadar...) ve cümle biçiminde oluşan deyimler (Geçti Bor'un pazarı sür eşeği Niğde'ye...) şeklinde farklı yapılara sahip deyimlere rastlanmıştır.

Görüldüğü üzere Bedri Rahmi şiiirlerinde kullandığı deyimler aracılığıyla anlatımına renk ve güç katmış, ifadesini daha zengin ve etkileyici kılmayı ustalıklıla sağlamış, uzun sözleri kısa ve etkili bir yolla aktarabilmiştir. Tarihin dilimize bıraktığı mirasın önemli bir parçası olan deyimler sayesinde geçmişle günümüz arasında bir köprü kurmayı başarmıştır.

4.4. İkilemeler

Hatiboğlu (1971:9) ikilemeleri “Anlatım gücünü arttırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır .” şeklinde tanımlar.

Bedri Rahmi, incelenen şiiirlerde 226 kez ikileme kullanmıştır. Kullandığı ikilemeler gerek yapı gerek anlam bakımından çeşitlilik gösterir.

Bedri Rahmi'nin, şiiirlerinde kullandığı ikilemelerin çoğunluğu aynı sözcüğün tekrarı ile oluşmaktadır. Bunlara aşağıdaki örnekler verilebilir:

“Salkım salkım, koyun koyuna, kalbur kalbur, lime lime, yaprak yaprak, gizli gizli, tomur tomur, baştan başa, , sinsi sinsi, damar damar, nefes nefes, ,tel tel, kara kara, diyar diyar, ılgıt ılgıt, buram buram, , yeşil yeşil, petek petek, dudak dudak, dış dış, zerre zerre, bölük bölük, tabur tabur, taze taze, ilmik ilmik, dağ dağ, yayla yayla, birer birer, yumak yumak, , sessiz sessiz, boğuk boğuk, sızım sızım, kat kat, katmer katmer, deste deste, mavi mavi, kötü kötü, , dizi dizi, ağır ağır, et ete, semt semt, bucak bucak, göz göze, diz dize, pul pul, bir bir, açar mı açar...”

Yukarıdaki örneklere yapı bakımından bakıldığında ikilemeyi oluşturan kelimelerin bazılarının yalın halde olduğu, bazılarının isim durum eklerini aldığı, bazılarının da yapım eki alarak oluşturulduğu görülür.

Tekrarların, dilimize kelime yaratma zenginliği, tasvir zenginliği ve güzelliği kazandırdığını belirten Osman Nedim Tuna (1949) “ Hele onomathopéique fiil ve zarfların ifade kudreti, eşsiz denebilecek kadar yüksektir. Hiç çekinmeden diyebiliriz ki, bu çeşit fiil ve zarflar, action’ları dile getirir, onlara hayat verir.” diyerek ikilemelerin önemini açıklar. İncelenen şiirlerde bu tür kullanımlara da görülmüştür.

Bunlara şu örnekler verilebilir: “Tükene tükene, seve seve, , ısıra ısıra, öpe öpe, doya doya, diye diye...”

Yukarıdaki ikilemeler aynı zarf-fiilin tekrarı ile kurulmuş ve şairin dizelerine hareket kazandırmıştır.

İncelenen şiirlerde yakın anlamlı sözcüklerin tekrarı ile kurulan (güç kuvvet, kul köle, eş dost, kurt kuş, kör topal, et kemik, uçsuz bucaksız, giyinir kuşanır, ağlayalım dertleşelim, gül gülistan, çarşı pazar, salkım saçak, zehir zıkkım, ateş alev, yandı tutuştu, güne güneşe, hilesiz hurdasız, canıma ciğerime, dişimden tırnağıma, taşından toprağından, düzeni yazanı, doğru dürüst); biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerin tekrarı ile kurulan (çer çöp, bet bereket, eğri büğrü); ikisi de anlamsız sözcüklerden oluşan (paldır küldür); zıt anlamlı sözcüklerden oluşan (kurudan yaştan, öleni kalanı, gidip gelmeyen, geceler gündüzler, sağımız solumuz); doğa taklidi kelimelerle kurulan (çın çın, çıtır çıtır, çatır çatır, kütür kütür, gürül gürül, tir tir, gıcım gıcım) ikileme örnekleri de mevcuttur.

Bunların dışında pekiştirme ile oluşturulmuş (yemyeşil, çırılçıplak, paramparça, darmadağın, sırlıklam, cascavlak, masmavi, sımsıcak, kapkara, yapayalnız, bembeyaz, bambaşka) tekrarlar da bulunmaktadır. Muharrem Ergin (1988:378-379) bunları “ilaveli tekrarlar” şeklinde adlandırmış ve “Tek başına mânâlı olmamakla beraber ek olmayan, kuvvetli durumu ve fonksiyonu dolayısıyla bir çeşit kelime olan, tekrarlardaki uydurma kelimelerden sayılabilecek bu unsuru daima ayrı yazmak lâzımdır.” demiştir. Bu çalışma bir üslup çalışması olduğu için bu tür tekrarlar da alınmıştır.

Ayrıca kalıplaşarak bitişik yazılan ikilemelere de rastlanmıştır: “Birdenbire, zilzurna, baştanbaşa, güçbela, birbiri...”

İkilemelerin kullanıldığı yapılardan biri de deyimlerdir. Hatiboğlu (1971:80-81) bu konuyla ilgili olarak “İkilemeleri yerli yerinde, tam değerinde kullanan, yüzyıllar boyunca hafızalara işleyen atasözlerimiz ve deyimlerimizdir. Hemen hemen, iki atasözünün ya da iki deyimden birinde güzel bir ikileme vardır. İkilemenin psikolojik değerini, öğretme, anlatma, hafızalarda etkisini sürdürme gücünü, atasözlerimiz ve deyimlerimiz en açık biçimde belirtmektedir.” der.

Bedri Rahmi’nin şiirlerinde yer verdiği ikilemelerden bir kısmı da deyim şeklindedir veya deyimlerin içinde yer almaktadır. Bunlara örnek olarak şu deyimler gösterilebilir:

“Baştanbaşa, salkım saçak, zehir zemberek, çatır çatır çatlama, gül gülistan olmak, gökte ararken yerde bulmak, har vurup harman savurmak, , kulu kölesi olmak...”

Görüldüğü gibi Bedri Rahmi Eyüboğlu şiirlerinde kullandığı ikilemelerle Türkçenin zenginliğini, yaratma gücünü bizlere göstermiş, Türk düşüncesindeki kavram inceliğini hayal dünyasından bizlere sunmuştur.

SONUÇ

Bedri Rahmi'nin şiirleri bir ebemkuşağı gibidir. Ruhundan kopup gelen duyguları sözcükleriyle şiire, renkleriyle tablolarına aktarır. Şiirlerinde yeşili görürsünüz bahar gibi açan, beyazı görürsünüz çiçeğini saçan, maviyi görürsünüz sonsuza akan, kırmızıyı görürsünüz aşk olup taşan, sarıyı görürsünüz hüznün olup bakan.

Canlı hayatının renklerini şiirlerine de aktarır. Allar yeşillerle gezinir şiirlerde morlarla karışarak. Bazen bu renkler ad olur konar şiirlerin başına.

Bedri Rahmi'nin şiirleri iklim gibidir. Kimi zaman şimşek olur çakar, kimi zaman yağmur olur akar, kimi zaman sel olur coşar, kimi zaman da yel olur tozu dumana katar.

Bedri Rahmi'nin şiirleri bir kilim gibidir. Dokunmuştur diyar diyar ellerde, yer etmiştir sızı sızı yüreklerde.

Kökleri Anadolu topraklarına uzanan büyük bir ağacın dalları çiçeklenir dizelerinde. Yaprak yaprak, damar damar serilir hisleri kelimeleriyle; savrulur harman harman heceleriyle. Bedri Rahmi bir halk ozanının tellerine akıttığı yüreğini kalem kalem kâğıtlara döker, fırça fırça renklendirir, gönüllere sunar.

Şairin şiirleri ile türküler iç içedir. Şiirlerinde türkülerin seslerini duyarız, türkülerin şiirini sözlerinde buluruz. Yaşamın tüm güzelliklerini iliklerinde duyar. Onlardan aldığı tat damar damar kanar, duramaz yerinde, fışkırır, dışarı akar.

Neler görmezsiniz ki onun şiirlerinde? Sizi Anadolu Anadolu gezdirir. Bir bakarsınız Denizli pazarında yazmaların desenleri arasında; bir bakarsınız Çorum'da eşsiz bir manzara karşısında.

Doğup büyüdüğü yerleri de unutmaz şairimiz. Trabzon'u mavisıyla yeşiliyle, deniziyle tepesiyle bize gezdirir. Hasretle kokar şiirleri çocukluğundan esip gelen rüzgârla. Hatıraları da karışır bazen şiirlerine. Bu anılarda bazen Mernuş lakabıyla

kendisi bazen de hizmetçileri Aziziyeli Çerkez Dilber karşımıza çıkıverir. Bir masal atmosferinde anlatır geçmişte yaşadıklarını.

Yurdun her yöresinden insanla tanışsınız onun dizelerinde. Bir tarafınızda bakarsınız yazmacı güzeli Binnaz (DKD, s.198), diğer tarafınızda Mudurnu'nun Alagöz nahiyesinden Durmuş (DKD, s.206). Bir yerde çingene Sabiye (DKD, s.248-249) fal açmakta, on dokuz yaşında Eyüplü Gülsüm (DKD, s.250) üçüncü çocuğunu doğururken can vermektedir.

Bazen halktan aldığı bu kişileri kendi diliyle konuşturur; “Şiiri çekici kılan, ona içtenlik getirerek etkileyici ve kalıcı olmasını sağlayan özelliklerden biri, doğal söyleyiştir” diyen Doğan Aksan'ı (1995:47) haklı çıkartırcasına. Bazen sevgilisini *bigüzel* (DKD, s.259) giyer; bazen kirazı ucuz ama kadınları *bahalı* (DKD, s.81) bulur. Hatta bazen sevgilisine *gâvurun kızı* (DKD, s.259) diyerek argo kullanmaktan bile çekinmez. Bu rahat ve içten söyleyiş gerçeklik kazandırır dizelerine.

Yalnız insanlar değildir Bedri Rahmi'nin kahramanları. Erik ağacı mı dersiniz, karabiber ağacı mı, 447 tırnak numaralı beyaz at mı? Hepsi kendine bir yer bulur bu yaşamda; hem yaşamda, hem dizelerde.

Bedri Rahmi'nin şiirlerinde çok sevdiği meyve adlarına da rastlarız sık sık. Öyle ya; dişlemeden onları, nasıl anlaşılır hayatın tadı? Bazı şiirlerinde cinsellik ögesini meyvelere indirgeyerek verir. Ama “Oğul oğul/Şair olmasına şairsin/Amma velakin itiraf eyle ki/Hep kadınlara ve meyvalara dairsin” (DKD, s.173) diyerek kendini eleştirmekten de geri durmaz.

Bedri Rahmi'nin şiirlerinde acılar içinde kavrulmuş bir yürekten taşan ateşin dumanları tüter acı acı. Bu duman şairin kalbini esir eden büyük ve tutkulu aşkı Mari Gerekmezyan'ın küllenmeyen aşkının alevlerinden gelir, kokusu dizelere siner.

Bir şiir, onu oluşturan şairin ürünüdür ve ondan izler taşır. Şairin hayata bakışı, yaşam biçimi, duygu ve düşünce dünyası, edebî zevk ve anlayışı, kültür birikimi, şiirinde kendini gösterir. Bu sebeptendir ki üslup çalışmalarında esere bağlı leksikolojik araştırmalar bize önemli ipuçları verebilmektedir.

Yukarıdaki düşünceden yola çıkılarak Bedri Rahmi'nin şiir kitapları incelenip toplam 50 lirik seçildi.

Bedri Rahmi Eyüboğlu geniş kelime dünyasına sahiptir. Bu, kullandığı kelime sayısı ve tekrarlar da görüldü. Eyüboğlu, seçilen lirik şiirlerinde toplam 4464 kelime kullanmıştır. Farklı kelime sayısı ise 1235'tir. Toplam kelime sayısını oluşturan farklı kelimelerin ortalama yoğunluğu 3,6 civarındadır. Yani Eyüboğlu incelenen şiirlerinde bir kelimeyi ortalama 3,6 defa kullanmıştır.

Leksikolojide kelimelerin ortalama yoğunluğundaki derecenin düşük olması şairin kelime hazinesinin zengin olması demektir. Farklı kelimeler kullanabilmek ustalık işidir. Bedri Rahmi de böylelikle usta bir şair olduğunu göstermiştir.

Şairin farklı kelime kullanması demek kelime dünyasının zengin olması demektir. Bedri Rahmi kullandığı kelimelerin içinde sıklık derecesi 1 olan 604 kelime bulunmaktadır. 1235 farklı kelime kullanıldığına göre kelimelerin çoğu birer defa kullanılmıştır. Demek oluyor ki şair temasına uygun farklı kelime kullanmada başarılı olmuştur.

Kelime dünyası araştırmalarında en önemli unsurlardan biri kelimelerin sıklık değerleridir. Sık kullanılan kelimelerle şair arasında bir bağ vardır.

Bedri Rahmi bazı kelimeleri diğerlerine oranla daha fazla kullanmıştır. “gel-”, “ben”, “sen”, “can”, “ağaç”, “deniz”, “iç”, “de-”, “git-”, “göz”, “el”, “şiir”, “insan”, “yürek”, “kiraz”, “toprak”, “sev-” gibi kelimeler bunlardan bazılarıdır. Bu kelimelerden de anlaşıldığına göre tabiat ve sevgi Bedri Rahmi'nin şiirlerinin başta gelen temalarıdır.

Çalışmada, kelime çeşitleri ve bu kelimelerin birbirlerine oranları ile ilgili yapılan inceleme Bedri Rahmi'nin nasıl bir üsluba sahip olduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Bedri Rahmi'nin, incelenen şiirlerindeki kelimelerin çeşitliliğine bakıldığında en çok isim türünden kelimeleri kullandığı görülür. Bunların sayısı 2053'tür. İkinci olarak fiillerin yoğun olarak kullanıldığı görülür. Şiirlerde 947 fiil kullanılır. Daha sonra

sırayla sıfatlar (642), zarflar (213), zamirler (176) gelir. İncelemeye almadığımız edat, bağlaç ve ünlem türünden kelimelerin toplam sayısı 301’dir.

İsimlerin sayısının toplam kelime sayısı içinde en fazla yer edinmesi lengüistik bir gerçektir.

Bedri Rahmi’nin lirik şiirlerinde kullandığı isimler kendi özelliklerine göre çeşitli gruplar altında incelendi. Bu gruplar şunlardır:

- Tabiatla ilgili isimler (362)
- Yer-yön ile ilgili isimler (215)
- Vücut ve organ isimleri (192)
- Meyve - yiyecek isimleri (139)
- Yaşam - ölüm ve din ile ilgili isimler (133)
- Renk isimleri (122)
- Duygu belirten isimler (88)
- İnsan rolleri ile ilgili isimler (85)
- Duyular ile ilgili isimler (80)
- Zaman ile ilgili isimler (76)
- Sanat ile ilgili isimler (75)
- Hayvanlar ve hayvan unsurları ile ilgili isimler (56)
- Özel isimler (51)

Şiirlerde sıklığı en yüksek olan isimler tabiat ile ilgili isimlerdir. Bedri Rahmi tabiatı, tabiattaki varlıkları yaşamın kanıtları olarak görür. Onların yokluğu hayatın da sona ermesi anlamına gelir. Hayatı o derece seven ve hayata bağlı olan bir kişi için bu varlıkların tanıklığı elbette önemli olacak ve şiirlerinde yer alacaktır.

İsimlerden sonra en çok kullanılan kelime türü fiillerdir. Fiillerin sıklığının yüksek olması şairin dinamik üslubunun göstergesidir. Bedri Rahmi’nin seçme lirik şiirlerinde kullandığı toplam fiil sayısı 947’dir. Bunlardan 291’i farklı fiilden oluşmaktadır. Her fiil ortalama “3,2” defa kullanılmıştır. Fiillerdeki bu çeşitlilik hareketin hep aynı fiillerle değil, farklı farklı fiillerle ortaya konulduğunun, isimlerde olduğu gibi fiillerde de kullanım zenginliğinin göstergesidir.

Şiirlerde en çok kullanılan fiillerden bazıları sıklık dereceleriyle birlikte şunlardır: “gel- (58), ol- (48), de-(38), git- (36), sev- (21), bil-(18),yaşa-(15).

Şiirlerdeki toplam fiil sayısının 313’ünü, yani yaklaşık % 33 ’ünü fiilimsi ismi verilen sıfat-fiil, zarf-fiil ve isim-fiiller oluşturmaktadır.

Bedri Rahmi, şiirlerindeki dinamizmi fiillerin dışında fiilimsilerle de sağlamıştır. Şiirlerinde kullandığı zarf-fiil ve sıfat-fiillerin sıklığı bizi bu sonuca götürmektedir.

Bedri Rahmi’nin kullandığı fiilimsilerin sıklığı şöyledir: Sıfat-fiiller (151), zarf-fiiller (89), isim-fiiller (73). Bu değerlerden, şairin durağan nesne nitelemelerinin dışında nesnenin hareket tasvirini yaptığı sonucu da çıkarılmaktadır.

“Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Seçme Lirik Şiirlerinde Kelime Dünyası” adlı tezin genel sonucu maddeler halinde şöyle özetlenebilir:

- 1.Bedri Rahmi Cumhuriyet döneminin şiirleri bestelenmiş şairlerindendir.
- 2.Ressamlığının izleri şiirlerinde görülür.
- 3.Bedri Rahmi, aynı kelimeyi tekrarlamayıp kullandığı farklı kelimelerle kelime hazinesi zengin bir şairdir.
- 4.Kelime dünyası (leksikoloji) araştırmalarında en önemli unsurlarından biri olan kelimelerin sıklık (frekans) değerlerine bakıldığında Bedri Rahmi’nin kullandığı kelimelerle yaşamı arasında güçlü bir bağ vardır.
5. Bedri Rahmi’nin çok kullandığı tabiat ile ilgili kelimelerden yola çıkarak tabiatı ve hayatı çok seven bir şair olduğu görülür.
6. Bedri Rahmi’nin, gerek fiil gerekse fiil unsurlarının (sıfat-fiil, zarf-fiil) kullanımından yola çıkarak dinamik bir üsluba sahip olduğu görülür.
7. Kullandığı sıfatlardan yola çıkarak tasvire önem verdiği, niteleme sıfatları arasındaki mecazî benzetmelerle de hayal dünyasının genişliği görülür.
8. Zamirlere bu kadar az başvurması nesne ya da kavramları kendi isimleriyle kullanmayı tercih ettiğini gösterir.

9. Bedri Rahmi'nin tamlamalara çok yer vermesi, kavramları farklı ve etkili bir ifade yolu ile ortaya koyduğunu göstermiştir.

10. Bolca kullandığı deyimler ve kalıplaşmış sözlerden, masallardan ve türkülerden yola çıkarak halk folkloruna önem verdiği, geçmişten aldığı geniş bir kültür birikimini şiirlerine yansıttığı görülür.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (2004); *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (1990); *Türkçe'nin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (1993); *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Şafak Matbaacılık, Ankara.
- Aksan, Doğan (1995); *Her Yönüyle Dil*, 5. Baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (2009); *Anlambilim*, 4. Basım, Engin Yayınevi, Ankara.
- Aksoy, Ö. Asım (1988); *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* I-II, İnkılap Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Aktaş, Şerif (2002); *Edebiyat Üslûp ve Problemleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akyüz, Kenan (1985); *Batı Tesirindeki Türk Şiiri Antolojisi (1860–1923)*, 8.Baskı, İstanbul:İnkılâp Kitabevi Yayınları.
- Arıcan, Osman (2007); *Süünbay Eralityev'in Seçme Şiirlerinde Kelime Dünyası. (Yüksek Lisans Tezi)* Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi.
- Aydoğan, Bedri (2005); “Bedri Rahmi Eyuboğlu'nun Şiirlerinde Meyvelerin Önemi Ve Kullanılışı”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.14, S.1.
- Banguoğlu, Tahsin (2000); *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Baş, Bayram (2011); “Söz Varlığı İle İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”, *TÜBAR-XXIX*.
- Bayraktar, Nesrin (2004); “Kara ve Siyah Renk Adlarının Türkçedeki Kavram ve Anlam Boyutu Üzerine”, *Tömer Dil Dergisi*, S. 126, Ankara.
- Çelik, Abdullah (1996); *Bedri Rahmi Eyüboğlu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Çetişli, İsmail (2008), *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Çoban, Ahmet (2004), *Edebiyat Üslûp Üzerine*, Akçağ Yayınları, 1.Baskı, Ankara.
- Dilçin, Cem (1999). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara:TDK Yayınları.
- Doğan, Mehmet H. (1975); “Bedri Rahmi'nin Şiiri”, *Milliyet Sanat*, S. 151.
- Durmuş, Mithat (2001); “Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Şiirlerinde Işık Ve Renk Unsuru”, *Türkoloji* C.XIV, S.1, Ankara.
- Durukoğlu, Salim (2013); “Folklorun Çağdaş Şiire Bürünen ve Yeniden Görünen Ruhu:Şair Bedri Rahmi Eyüboğlu”, *Turkish Studies*, Volume 8/9 Summer.
- Ediboğlu, Baki Süha (1968); *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, Varlık Yayınevi, İstanbul.
- Ergin, Muharrem (1988); *Üniversiteler İçin Türk Dili*, İstanbul:Bayrak Yayınları.
- Erol, Turan (1984); *Günümüz Türk Resminin Oluşum Sürecinde Bedri Rahmi Eyuboğlu Yetiştirme Koşulları, Sanatçı Kişiliği*, Cem Yayınevi, İstanbul.

- Eruz, Feride Gül (2006); “Yahya Kemâl Beyatlı’nın Şiirlerinde Kelime Dünyası”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erzen, Melih (2007); Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Şiiri Üzerine Bir Araştırma(Doktora tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eyüboğlu, Bedri Rahmi (1987); *Delifışek*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Göz, İlyas (2003); *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Günay, Doğan (2007); *Metin Bilgisi*, Multilingual, İstanbul.
- Hatiboğlu, Vecihe (1971); *Türk Dilinde İkileme*, TDK Yayınları, Ankara.
- Hatiboğlu, Vecihe (1982); *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi DTCTF Yayınları. Ankara.
- Kaplan, Mehmet (1996); *Şiir Tahlilleri II*, 7. Baskı, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Ramazan (2004); *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (2003); *Türkiye Türkçesi Grameri (şekil bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Zeynep (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Köksal, Ahmet (1979); “Eyüboğlu’nun Karadut Resimleri”, *Milliyet Sanat*, S.346.
- Oktay, Ahmet (1993); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Önal, Mehmet (2008); “Edebî Dil ve Üslûp”, A.Ü. Türkiyat Arş. Ens. Dergisi, Sayı 36, Erzurum.
- Saldere, Gülsüm (2003); Abdürrahim Karakoç’un Sevda Şiirlerinde Kelime Dünyası, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Sınar, Alev (2005-2006); “Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun Şiirlerinde Masal Unsurları”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, S.27.
- Toklu, M. Osman (2003); *Şiir Dili ve Çevirisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Topaloğlu, Ahmet (1989); *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Tuna, Osman Nedim (1949); “Türkçede Tekrarlar”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C.3, S.2-3.
- Tunalı, Murat (2003); *Bedri Rahmi Eyuboğlu*, T.İş Bankası Kültür Yayınları , Aperitif Kitaplar 3.
- Türkçe Sözlük (2011); Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, İmla Kılavuzu (2014); TDK Basımevi, Ankara.
- Yalçın, Mehmet (2005); “Sözcükler ve Kavramlar”, *Türk Dili Dergisi*, S.109, Mart Matbaacılık, İstanbul.

EKLER

İNCELENEN ŞİİRLER

OĞLUM MEHMED'E

Büyük Şehirleri Takdim Ederim

Sana büyük şehirlerden bahsedeceğim;
 En büyük camiler orda kurulur
 En küçük mezarlar orda kazılır
 En kara yazılar orda dizilir
 Yüksek minarelerde selâ verilir
 Civar hanelerde zina edilir.
 Büyük şehirlerde yalan söylenir tosunum.
 Hâlbuki küçük köylerin
 Mezarlığı bile yoktur.
 Büyük şehirlere bağlanma Mehmedim
 Öyle bir şehre yerleş ki
 Küçük fakat bizim olsun
 Sokaklarında tanımadığın yüz
 Ensesine şamar atamayacağın kimse dolaşmasın
 Her ağacına elin
 Her karış toprağına terin değsin
 Ve kuytu evlerden birinde
 Senden habersiz ölenler olmasın.

BENİ DE GÖTÜRÜN

Kocaman geminizde bana da avuç içi kadar
 Bir yer verin!
 İçimi bir keten gibi örüp siz vereyim
 Hasır masalarınızın üstün serin
 Beni de götürün

Beni de götürün yolcular
 Toprak gibi çatlayan dudaklarımı
 Arzu çeşmelerinde ıslatayım
 Beni de götürün yolcular
 Yeşeren yüreğimi söküp önünüze atayım,
 Beni de götürün yolcular
 Dişlerimi Çin'de, saçlarımı Buhara'da satayım,
 Kulunuz olayım, yolcular, köleniz, götürün!
 Çok uzaklardaki yıldızlı geceler
 Yirmi beş yaşına masal söylemesini bilirler
 Çok uzakların güzel olduğunu bana onlar söylediler.
 Size yıldızlarımın bütün masallarını söylerim
 Beni de götürün.
 Denize beyaz bir gül düştü
 O gül niçin denize düştü size söylerim.
 O gülü alıp size veririm
 Beni de götürün.
 Pencereimin önünde deliklerden ışık boşanan
 Kocaman bir gemi durdu.
 Yarâb! Benim de içimde bu kadar ışık yansa
 Dünyalar benim olurdu.
 Senin en karanlık göklerinde salkım salkım yıldızların var
 Benim içimde insan ayağı değmemiş karanlıklar.

HELE BİR BAŞLASIN

Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları, içimdeki çocuk!
 Hele bir kanadansın ufuklar,
 Hele bir içini çeksın orman,
 Hele bir kere güneşler yansın,
 Kertenkeleler üşümesin,
 Hele bir kere toprak kansın,
 Mevsim demlensin,

Hele bir ballansın böğürtlen dikenleri!
 Gelincikler bedava,
 Gökler sahipsiz
 Bahçeler zilzurna...
 Hele bir başlasın ılık yaz yağmurları,
 İçimdeki çocuk!
 Dudaklarında kalın kabuklu bir portakal kokusu,
 Tabanlarında, kınalı keklikleri bol dağların rüzgârı karıncalansın..
 Hele bir kere dallarda saklansın
 İri kalçaları şeftalilerin;
 Hele bir duyulsun uzaktan
 Yaylı çingirakları
 Yıldızlar seslensin,
 Hele bir armut ağacı temmuzu yüklensin,
 Hele bir kerrecik daha yalınayak yere değsin içimdeki
 Çocuk

KİRAZ AYI GELİYOR

İçimden geçen yollardan birinde koşuyorum
 Sarı gül kokuyor.
 Sarı gül kokan bir yolda koşuyoruz
 İçimiz yemyeşil, içimiz mosmor.
 Karşımızda bir bulut uçuyor:Altın tozundan
 Atlarımız yemyeşil bir söğüt dalından koşuyoruz
 Kiraz ayı geliyor!
 Çok uzaklarda bir iğde ağacı
 Korkunç bir sükûn ile nefes alıyor
 Çok uzaklarda iğde ağacı hangi bahçededir?
 Muamma!
 Bilinen bir şey var amma söylenmez
 Söylenmez iğde ağacının tekin olmadığı
 Söylenmez iğde kokusunun her gönül bardağına dolmadığı

Bilinen bir şey varsa
 Göklerin ağzına kadar iğde kokusuyla doluşudur
 Sezilen bir şey varsa
 Göklerin kehribar renkli arzularla çatlayan
 Kiraz aylarından birine gebe oluşu
 Gümüş günlerin gümüş türkülerle sarhoş oluşudur.
 Kiraz ayı geliyor!
 Kubbelerde on beş yaşında arzular kabarıyor
 Bahar köpüklü bir içki
 Kabına sığamamış taşıyor
 Başlarımız Kaf dağına değmiş
 Başlarımız Kaf dağından aşıyor:Koşuyoruz.
 Atlarımız ne Arap, ne Acem
 Ne de Hind masallarından inme,
 Atlarımız nazlı söğüt dallarından yontulmuş
 Kamçılarımız söğüt özüyle yağrılmış:Koşuyoruz.
 Kiraz ayı geliyor çocuklar!
 Önümüzdeki dağlar şaha kalkıyor.
 Dağlar doğruluyor
 Gökler şaha kalkıyor, gökler doğruluyor.
 Göklerde nur topu gibi bir bahar yağruluyor.
 Ağzımızda ıslak söğüt dalından yontulan düdük mucize
 Altımızda söğüt dalından yontulan taylor bir kuş
 Önümüzde rüyalara sağmayan saraylar sır olmuş
 Uçsuz bucaksız masal sarayları, geliyoruz!
 Gök başımızın üstünde masmavi bir yaprak
 Dağlar kütürdeyerek yarılan bir karpuz
 Arzu sağımız, arzu solumuz
 Sarı gül kokan yollarda yalınayak koşuyoruz.
 Gökler sendeleyip gökler devriliyor
 Dağlar sendeleyip dağlar devriliyor.
 Milyonlarca güneş bize çevriliyor

Kiraz ayı geliyor!
 Kiraz ayı geliyor çocuklar!
 İlk gün onar tanelik kiraz demetleri
 Sonra ağzına kadar dolu kiraz sepetleri
 Daha sonra pembe bir çift kulağın arkasından bakan
 Sarı kirazların bal rengi gözleri
 Ve nihayet boşalan sepetler
 Boşalan evler kadar boş kiraz ağaçları.
 Ve kakırdamış milyonlarca kiraz çekirdekleri
 Kiraz ağaçlarının balı son damlasına
 Son kirazına varıncaya dek damlayacak
 Kiraz ağaçlarının üstünde gözleri kiraz kokan bir
 Çocuk akşamlayacak
 Bu çocuk ne kiraz ayının nereden geldiğini bilirdi
 Ne de nereye gittiğini anlayacak
 Gözleri kiraz kokan çocuk
 Kiraz ayı geliyor.

BİR ŞAHİT ARANIYOR

Yaşadım
 Erik ağaçları şahidimdir
 Yıldızlar şahidimdir.
 Yaşadım
 Avuçlarımdan gücü yettiği kadar
 Dağları, kadınları, meyveleri
 Yaşadım!
 İncirin dallarına yürüyen süt
 Yonca tarlasından gelen nefes
 Horozun ibiğinden damlayan kan
 Yollar ve sevgili türküler şahidimdir.

BAHAR-I TERANEDAR

Çocukluğumun taze mısır püskülünden örülmüş
 Pala bıyıklarım takıyorum
 On dört yaşımın iskambil kâğıtlarından kurulmuş
 Günlerine bakıyorum.
 Olgun bir dut ağacı gibi sarsılan göklerinden
 Rüyalar dökülüyor,
 Yıldızlar dökülüyor...
 Bir yıldızın hızı ile toprağa saplanıp kalan çocukluğum,
 Kızıl bir havuç gibi yerinden sökülüyor.
 Ve yemyeşil bir yılan gibi deri değiştiriyor arzularım
 Çocukluğumun taze mısır püskülünden örülmüş
 Bal kokan bıyıklarını takıyorum
 Yumuşak tarlalar üzerinde koyun koyuna yuvarlanan
 Tombalak bulutlara bakıyorum.
 İçime sığamıyor içim
 Meryem'in memelerinden sert kauçuk bir topun etinde,
 Ağzı hiç de süt kokmayan lastik topların şehvetindedir.
 Bahar yoldadır.
 Çıngırak sesleri duyuyorum...
 Bahar yoldadır, yoldadır.
 Hasret tomurcuklu gemi direklerinde;
 Güneş yüklü bulutlarda
 Bir tırnak hızı ile büyüyen bahçelerdedir.
 Bahar yoldadır, yoldadır.
 Gök, yüzükoyun toprağa uzanmış dinliyor.
 Kurumuş telgraf direklerinin bağrında yemyeşil arzular;
 Gökte hırsla ısırılmış bir hayvanın diş yerleri var.
 Yıldızlar, kalbur kalbur rüya eliyor.
 Yıldızlardan haber geliyor
 Bahar yoldadır, yoldadır
 Toprağa çırılçıplak girenler,

Toprağın sırrına erenler
Cennetten müjde verenler,
Bahar yoldadır, yoldadır.

GEÇTİ GİDER

Bulut yağmurunu yağdı geçti
Deniz dalgaların serdi gider
Ömrüm gözlerime değdi geçti
Ömrüm vaitleri verdi gider
Toprak bir sadaka verilmiş durur
Gökler davul gibi gerilmiş durur
Yollar yüzükoyun serilmiş gider
Serin yıldızlarla çevrilmiş içim
Yine serden geçip devrilmiş içim
Devrilmiş göklere boşanır gider
Gurbet çırılçıplak bahçemde durur
Mevsimler giyinir kuşanır gider.

YAR YÜREĞİN YAR

Elmayı İkiye böldüler
İçinden kurt çıktığın gördüler
Ağacı lime lime dildiler
Böceğin halinden bildiler.
Ferman padişahınsa dağlar bizimdir denildi
Dağların bağı deşildi
Çözüldü mevsimlerin sırrı yaprak yaprak
Yedi kat yerin dibinden haber getirdi
Gözünü sevdiğim tohum, gözünü sevdiğim toprak.
Kılı kırka yardılar oğul
Suyun sudan gizlisi kalmadı
Buğdayın macerası meydanda
Yıldızların sırrı aşikâr oldu.

Arı gözümüzün önünde sızdı balını
 Karanfil alevini
 Kırlangıcın alın yazısı
 Pencereimizin önünde yazıldı.
 Bir sensin gizlenen oğul
 Ağlarsın gizli gizli
 Seversin gizli gizli
 Ölürsün gizli gizli.
 Çatlarsın arzudan, iştihadan
 Yer yarılır yere geçersin
 Söylemezsin.
 Yar yar yüreğin yar vakit tamamdır
 Neler aldın dünyamızdan bunca zamandır.
 Yar yüreğin yar gör ki neler var
 Belki seyyah kuşların ömrü kadar sade aydınlık
 Belki vişne çiçekleri kadar beyaz ılık
 Belki de çürümüş yılanlar kadar murdar
 Belki mahzende yıllanmış şarap kadar lezzetli
 Bir aşktır fişkırp çıkacak
 Ne çıkarsa bahtımıza
 Yar yüreğin yar bölüşelim
 Beraber ağlayalım dertleşelim.
 Yar yüreğin yar yarmağa değer
 Bir insan tanımak oğul!..
 Bir cihan tanımağa bedel.

SEN BÜYÜRKEN

Sen yumruk kadarken koptu Mehmedim kızılca kıyamet
 Baban olacak kişi de askerdi
 Seni bir narçiçeği gibi kundağında bırakır
 Çantasına bir kaç roman
 Ve bir kaç paket Serklidoryan koyup

Müstahkem mevkie giderdi
 Her gidişinde kendisine şehitlikte münasip bir yer ayırır
 Senin yaşaman İçin dua ederdi.
 Sen büyürken Mehmedim koptu dananın kuyruğu
 Ve uyandı birdenbire içimde
 Arzuların en zorlusu, en kallesi: YAŞAMAK.
 Yaşamak sen büyürken yanı başında
 Yaşamak otça, böcekçe, yaprakça sadece yaşamak.

YEŞİL
 Kolu mor kanadı yeşil
 Halinden şikâyetçi değil
 Yeşil
 Yeşil
 Yeşil
 Allah sizden razı olsun
 Benden değil
 Bahçeler kanımda
 Asma yaprağına su yürüdü
 Şiirden ve sade kahveden nefret
 Bana arzulardan bahset arzulardan.
 Kiraz ucuz kadınlar bahalı
 Ellerin dert görmesin dut ağacı
 Tomur tomur tomurcuklanıyor kanımda südün
 Dört mevsimi bir nefeste içip büyüdüm
 Sevincinden birer birer çatlıyor dallarım
 Baştanbaşa donanıyor damarlarım
 İsterse bir saniye sürsün ömrüm artık doyarım.

PARAM PARÇA

Ağaç bütün

Işık bütün

Meyve bütün

Benim dünyam param parça

Büyük bir ayna kırılmış

Kırılıp yara dökülmüş

Kâinat içine düşmüş

Düşmüş amma param parça.

Yaprak yaprak yapıştırdım

Diyar diyar dolaştırdım

Bir alevdir tutuşturdum

Yandım amma param parça.

BAHAR VE BİZ

Yılda bir kere çıldırır ağaçlar sevincinden

Rabbim ne güzel çıldırır.

Yılda bir kere uzatır avuçlarını yaprak;

Sevincinden titreyerek.

Yılda bir kere kendini verir toprak

Yılda bir kere yarılr bahçeler hazdan

Rabbim ne güzel yarılr.

Biz de bir kere sevinebilseydik.

Çiçek açmış ağaçlar gibi çıldırasıya.

Kim bilir belki bir gün sulh olunca

Biz de deliler gibi seviniriz,

Ağaçlar ve baharı taklit ederiz

Renkli bez parçalarıyla donatırız şehri

Renkli ampuller asarız pencerelerden

Kim bilir belki bir gün sulh olunca

Biz de çatır çatır çatlarız binbir yerimizden

Ağaçlar gibi.

SABAH

Dizin dizimde

Gözün gözümde

Tadın dilimde

Gökyüzü şeker gibi

Unutmak

Unutmak

Unutmak

Yağdan kıl çeker gibi

Ne güç sıyrılıp çıkmak uykulardan

Ömrü koptuğu yerden bağlayabilmek ne güç

Ne güç varabilmek birdenbire

Günün, güneşin lezzetine

Karanlık bulaşıyor insanın etine

Ve rüyalar tütüyor hâlâ sinsi sinsi

İçimizde bir yerde.

Uçmalı bulutlar uçmalı

Eş dost farkına varmadan

Bu canım dünyadan nasıl göçmeli.

ERİMEK

Erimek belirsizce her şeyde

Karışmak sulara, yıldızlara

Sinmek kokusuna mor menevşenin

Yanmak damar damar nefes nefes

Yaşamak tükene tükene.

MESELEDİR

Aşk gelince cümle eksikler biter

Gül gülistan olur virane

Samanlık seyran kabul.

Hal ü keyfiyet bu merkezdeyken
 Sevmek bu dünyayı çerden çöpten
 Sevmek bir zerresin ziyan etmeden
 Sevmek durup dinlenmeden sevmek
 Mümkün müdür ey dost mümkün müdür.
 Sevmek bu dünyayı çerden çöpten
 Sevmek bu dünyayı kiriyle, pasiyle
 Severek çekmek şu nefesi oğlu
 Severek üflemek
 Sevmek durup dinlenmeden sevmek
 Seve seve yağma etmek bu canı
 Mümkün müdür oğul mümkün müdür.

SUSADIM

Susadım
 Üç tane elma soydular üç tane portakal
 Nafile
 Bir bardak suyun yerini tutmadı acıktım
 Kuş südü, kuru üzüm getirdiler
 Nafile
 Bir çimdik somunun yerini tutmadı.
 Seni düşündüm kadını şükrederek
 Su gibi aziz olasın her daim
 Ekmek kadar mübarek.

KEKLİK SİMALI

Güvercin topuklu yârim keklık simalı
 Yüreğim sana çevrili.
 Şu dağların arkasında
 Derya deniz ötesinde
 Çarşı pazar ortasında
 Uykunun bir köşesinde

Yüreğim sana çevrili.
 Güvercin topuklu yârim keklik simalı
 İçerisine güneş vurmuş
 Çıldırılmış bir ayna gibi
 Ne yana dönsem nafîle
 Yüreğim sana çevrili.

KÖROLASI

Hey canına yandığının dünyası
 Hepimizin boynunda ölüm künyesi
 Sevdâ bir yana çeker kör olası
 Şarap bir yana.
 Ecel desen bre şahin aman
 Başucumda dolanır
 Ekmek parasına gelince
 Sırat köprüsünden beter.
 Kıldan ince kılıçtan keskin
 Öyle bir musibet ki kardeşim
 Ne sen sor,
 Ne ben söyliyeyim.

KARADUT

Karadutum, çatal karam, çingenem
 Nar tanem, nur tanem, bir tanem
 Ağaç isem dalımsın salkım saçak
 Petek isem balımsın ağulum
 Günahımsın, vebâlımsın.
 Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
 Yoluna bir can koyduğum
 Gökte ararken yerde bulduğum
 Karadutum, çatal karam, çingenem
 Daha nem olacaktın bir tanem

Gülen ayvaml, ağlayan narımsın
Kadınım, kırsrağım, karımsın.

SİTEM

Önde zeytin ağaçları arkasında yâr

Sene 1946

Mevsim

Sonbahar

Önde zeytin ağaçları neyleyim neyleyim

Dalları neyleyim.

Yâr yoluna dökülmedik dilleri neyleyim

Yâr yâr

Seni kara saplı bir bıçak gibi sineme sapladılar

Değirmen misali döner başım

Sevda değil bu bir hışım

Gel gör beni darmadağın

Tel tel çözölüp kalmışım.

Yâr yâr

Canımın çekirdeğinde diken

Gözümün bebeğinde sitem var.

HÜZÜN GELDİ

Türküler bitti

Halaylar durdu

Horonlar durdu

Al damar, mor damar, şah damar sustu

Bahçeler put kesildi birer birer

Meyveler salkım saçak taş

Bir bulut uçardı

Başiboş bedava

Yandı kül oldu.

Hüzün geldi başköşeye oturdu

Yoruldu yüreğim yoruldu
 Ağaç büyür arkasında koşamam
 Kervan yürür peşi sıra döşemem
 Yıldız akar uçsam da yetişemem.
 Hüzün geldi başköşeye oturdu
 Yoruldu yüreğim yoruldu.

GİTTİ GİDER

Gönül!
 Kararın bulurum
 Ten yıpranır elden gider
 Üstüne kilit vururum
 Kul köle kurban olurum
 Can çekişir elden gider
 İki gözüm iki çeşme
 Düşerim canın peşine
 Yâr tükenir elden gider.

KARA SEVDA

Ve nihayet gelip çattı
 Bir dilimi zehir zıkkım
 Bir dilimi candan tatlı
 Masallarla indi yere
 Sebil oldu cümle hikâyelere
 Kara kara kazanlarda kaynadı
 Diyar diyar meydanlarda oynadı
 Türkülerde ateş alev yandı tutuştu
 Gördes kiliminde nakış
 Minyatür bahçelerinde suret kesildi
 Ve nihayet gelip çattı
 Elveda belirsiz bedava sevince
 Uçan kuşa eşe dosta elveda

Bütün haşmetiyle gelip çattı
 Bir dilimi zehir zıkkım
 Bir dilimi candan tatlı.

KARADUT 2

Sigara paketlerine resmini çizdiğim
 Körpe fidanlara adını yazdığım
 Karam, karam
 Kaşı karam gözü karam bahtı karam
 Sıla kokar arzu tüter
 Ilgıt ılgıt buram buram.
 Ben beyzade kişizade,
 Her türlü derdden topyekûn azade
 Hani şu ekmeği elden suyu gölden.
 Durup dururken yorulan
 Kibrit çöpü gibi kırılan
 Yalnız san'at çıkmazlarında başını kaşıyan
 Artık otlar göstermelik atlar gibi bedava yaşayan
 Sen benim mihnet içinde yanmış kavrulmuşum
 Netmiş neylemişnolmuşum.
 Cömerd ırmaklar gibi gürül gürül
 Bahtın karışmış bahtıma çok şükür.
 Yunmuş, yıkanmış adam olmuşum
 Karam, karam
 Kaşı karam gözü karam bahtı karam
 Sensiz bana canım dünya haram olsun.

BÜYÜK ŞEHİR

Bir değil hallerin beş değil
 Nasıl anlatsam hepsini bir bir
 Nasıl bağlansam sana nasıl, büyük şehir.
 Yüz tane kolum olsa kucaklamaya yetmez

Tepeden tırnağa dudak kesitsem bitip tükenmezsın.
 Anten misali gerilse bütün damarlarım
 Nasıl duyarım semt semt bucak bucak seni
 Nasıl sararım?
 Büyük hastanelerinde yatarım insan dolu,
 Büyük gemilerine binerim mahşer.
 Hanların dolu, hamamların dolu...
 Gel gör ki her Allah'ın günü
 Göz göze, diz dize
 Tramvayda, sinemada, meyhanede, mabette.
 Herkes kendi murdar karanlığına gömülmüş
 Herkes gurbette.

EREN'E MEKTUP

Henüz olmamışken ham buruk yeşil yeşil
 Meyveleri kopartılmış ağaçlar vardır
 Bir de kuş uçmaz, kervan geçmez bahçelerde
 Petek petek ballanır meyveler beyhude yere
 Varırlar dudak dudak güneşten baldan,
 Sonra bükülür boyunları bir yanlan çürür
 Olgun bir meyve dalında ne kadar durur
 Kuş uçmaz kervan geçmez bahçelerde
 Dağılıp giderler bir bir
 Bütün bir baharın özü küf kesilir şarabı zehir
 Ne güç bir ağaç misali meyve verebilmek
 Vaktinde açabilmek çiçeğini
 Daldırabilmek köklerini damar damar
 Toprağın etli cömert karanlığına
 Düşmek peşine diş diş, dudak dudak, zerre zerre
 Aramak aramakaramak milyon kere
 Tadını meyvenin
 Tuzunu dalın

Cilasını yeşilin yaprağın
 Yansı çıldırısıya aydınlık gökyüzünde
 Yarıyı yedi kat dibinde toprağın
 Bir yandan uzatabilmek dallarını güne güneşe
 Bir yandan salabilmek köklerini sinsi sinsi
 Karanlıkların en bereketlisine
 Kökler bölük bölük, tabur tabur
 Toprağın altında har vurup harman savurur
 Beton künklerin içinden mi geçiyor su
 Suyu granit oluklara mı hapsedmişler
 Evelallah bir çare bulunur
 Toprağın altına yayılmış binlerce damar
 Delmesine deler oymasına oyar
 Girer granit kaburgalı olukların ta içersine ona ne şüphe
 Milyonlarca defa ısıra ısıra
 Milyonlarca defa öpe öpe.
 Ne güç bir ağaç misali meyve verebilmek
 Koruyabilmek tomurcuklarını kurttan kuştan
 Yapraklarını kurudan yaştan
 Ne güç mevsimlere dert anlatabilmek
 Ne güç bir ağaç misali meyve verebilmek
 Sonra kendi ellerimizle devşirebilmek kendi meyvemizi
 Uzatabilmek İnsanlara; alın taze taze diyebilmek
 Bir ağaç kadar titiz, bir ağaç kadar temiz
 Bir ağaç kadar hilesiz hurdasız ve peygambercesine ahmak
 Sormadan çektiğimiz çilenin hesabım
 Meyvelerimizin cana değdiğini duymak.

PUL PUL

Yedi tepeye kurulmuş

Pul pul

Gümüş gümüş balıkları

Pul pul
Işıktan sudan örülmüş
Canım İstanbul

TÜRKÜLER DOLUSU

Kirazın derisinin altında kiraz
Narın içinde nar
Benim yüreğimde boylu boyunca.
Memleketim var.
Canıma ciğerime dek işlemiş
Canıma ciğerime
Sapına kadar
Elma dalından uzağa düşmez
Ne yana gitsem nafîle
Memleketin hali gözümden gitmez
Bin bir yerimden bağlanmışım
Bundan ötesine aklım ermez.
Yerliyim yerli olmasına
İlmik ilmik damar damar
Yerliyim
Bir dilim Trabzon peyniri
Bir avuç tiftik
Bir çimdik çavdar
Bir tutam Şile bezi gibi
Dışimden tırnağıma kadar.
Ressamım
Yurdumun taşından toprağından sürüp gelir nakışlarım
Taşıma toprağıma toz konduranın
Alnını karışlarım
Şairim şair olmasına
Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına
İçersine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum

Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter

Eğri büğrü, kör topal kabulüm.

Şairim

Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası

Ayak seslerinden tanırım

Ne zaman bir köy türküsü duysam

Şairliğimden utanırım.

Şairim

Şiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum

Türkülerle yunmuş yıkanmış dilim

Onlarla ağlamış onlarla gülmüşüm

Hey hey yine de hey hey

Salınsın türküler bir uçtan uca

Evelallah hepsinde varım

Onlar kadar sahici

Onlar kadar gerçek,

İnsancasına, erkekçesine

Bana bir bardak su dercesine

Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.

Ah bu türküler

Türkülerimiz

Ana südü gibi candan

Ana südü gibi temiz

Türkülerde tüter dağ dağ yayla yayla

Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.

Ah bu türküler köy türküler

Dilimizin tuzu biberi

Memleket ahvalini onlardan sor

Kitaplarda değil türkülerde ara Yemeni

Öleni kalanı gidip gelmeyi

Ben türkülerden aldım haberi

Ah bu türküler köy türküler

Mis gibi insan kokar mis gibi toprak
 Hilesiz hurdasız çırılçıplak
 Dişisi dişi erkeği erkek
 Kaşı kaş gözü göz yarası yara
 Bıçağı bıçak.
 Ah bu türküler köy türküler
 Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi
 Kiminin reyhasından geçilmez
 Kimi zehir kimi zemberek gibi
 Ah bu türküler köy türküler
 Olgun bir karpuz gibi yarılr içim
 Kan damlar ucundan mürekkep değil
 İşte söz, işte ses, işte biçim.
 Uzun kavak gıcım gıcır gıcılar
 İliklerine kadar işlemiş sızı
 Artık iflah olmaz kavak ağacı
 Bu türkünün yüreğinde sancı var.
 Ah bu türküler köy türküler
 Ne düzeni belli ne yazanı
 Altlarında imza yok ama
 İçlerinde yürek var
 Cennet misali sevişen
 Cehennemler gibi döğüşen
 Bir çocuk gibi gülüp
 Mağaralar gibi inleyen
 Nasıl unuttur nasıl
 Ömründe bir defa Kâzım'ın türküsünü dinleyen.

ÇÜRÜMEK

Her şey çürüyor canım kardeşim bu dünyada
 Hatıralar bile
 O hatıralar ki kafatasından muhkem bir yerde saklıdırlar

O hatıralar ki tüyden hafif
 Gök mavisinden duru
 Etten kemikten uzaktırlar
 O hatıralar ki
 Bambaşka bir zaman içre yaşar dururlar
 Gel demeden gelir
 Git demeden giderler
 Nur topu gibi açıldıkları olur bazan
 Sonra sızım sızım sızlarlar
 Her şey çözülüp gidiyor bu dünyada
 Birbiri içinde
 Birbiri peşi sıra
 Bir ses kulakta
 Sen toprakta çürürsün canım kardeşim
 Ben ayakta

SEVDA ÜSTÜNE

Bütün kitapları yakmalı
 Sevda üstüne ne söylemişlerse yalandır
 Kitaplara göre insan
 Karanlıkta yüzüne bin mumluk lamba tutulmuş
 Gözleri, yüreği kamaşmış İnsandır
 Aptaldır, hastadır, kahramandır
 Bütün kitapları yakmalı
 Sevda üstüne ne söylemişlerse yalandır.
 İçinde bir tek suret yaşayan yüreğe yürek mi derler
 Bir tek yaprak veren dalın boynun burarlar
 Bir tek meyve veren dalı keserler
 İnsan dediğin bir buğday tarlası gibi olmalı
 Esti mi rüzgâr bir değil milyonlar için esmeli
 Bir tek meyve veren dalı kesmeli
 İnsan dediğin derya misali

Üstünde milyonlarca dalga
 İçinde kıyametler kopmak
 İnsan dediğin derya misali
 Uçsuz bucaksız olmalı.
 Gel çıkalım sevgilim gel
 Gel kurtulalım birler hanesinden
 Çekelim gidelim bir uçtan uca
 Açalım yüreğimizin kapılarını sonuna kadar
 Sevelim sevelimsevelim
 Sevebileceğimiz kadar.

7 TANE ERİK AĞACI

Boş ver kafiyele Reyis
 Boş ver şiir yazmaya evlât
 Otur da doğru dürüst
 7 tane erik ağacının hikâyesini anlat
 Evimiz deniz kenarındadır Fındıklı'da
 Ekmek paramız Beyoğlu'nda çıkar
 Beyoğlu'na bir yokuştan çıkarız yirmi senedir
 Yokuşun ortasında bir arsa
 Arsanın ortasında 7 tane erik ağacı
 Saydım yedi tanedir
 Ne zaman yolum düşse
 Erik ağaçlarını arar gözüm
 Ya kedi yavrulan gibi sırlıslıkla
 Ya buram buram bahar içredirler
 Ya bütün dalları kırılıp dökülmüş
 Her sene kırılır dallar âdettir
 Bu yaz geleceğine alâmettir
 Yaz geliyor demektir yokuştan paldır küldür
 Yoğurtçusu, dondurmacı, çavuşu, yapıncağı kütür kütür
 Yaz geliyor demektir çok şükür

951 senesinin baharında
 Kestiler 7 tane erik ağacının yedisini birden diplerinden
 Henüz yeşermeğe başlamışlardı çıtır çıtır
 Körpe bir salatalık yeşili inceden ıslak, nemli, ümitli
 Yedisini birden kazımışlar köklerinden
 Saçlarından tutup birer birer
 Yedisinin de köklerini sökmüşler
 Şimdi onların yerinde cascavlak
 Ensesi ceketinden iki parmak dışarda
 Üç katlı tombalak bir apartman kuruldu
 Güzel bir yapı olsa canım yanmaz
 Yapı değil mübarek hacıyatmaz
 Yağlı bir çift tavla zarı
 Bir yanı kumbara bir yanı kasa
 Elveda benim her mevsim dalları kırılan
 Sıska çelimsiz
 Ama son yaprağına son eriğine kadar cömert erik
 Ağaçlarım
 Ne zaman yolum düşse
 Gözlerimi yumup sizi hatırlayacağım.

BİR DİLİM DENİZ
 Değil kardeşim değil
 Benim sevdiğim denizlerin dibi
 Ne mavi ne yeşil ne camgöbeği
 Benim sevdiğim denizlerin dibi renkli değil
 Bir mavi deri değil sadece
 Bir mavi zar değil
 Eti var budu var
 Suyun eti rüzgârın eti
 Su desem su
 Rüzgâr desem, rüzgâr değil

Deniz dibinden kesilen kalın bir dilim
 Yıllardır gözümde, dizimde, dilimde
 Tadına tuzuna doymuş değilim
 Yaz aş deniz aş
 Denizdir her işin başı
 Denizle başlamalı her şey
 Denizle bitmeli
 Kelleyi koltuğa almalı
 Dibi görünen denizlere gitmeli

ÇAKIL

Seni düşünürken
 Bir çakıl taşı ısınır içimde
 Bir kuş gelir yüreğimin ucuna konar
 Bir gelincik açılır ansızın
 Bir gelincik sinsi sinsi kanar
 Seni düşünürken
 Bir erik ağacı tepeden tırnağa donanır
 Deliler gibi dönmeye başlar
 Döndükçe yumak yumak çözülür
 Çözüldükçe ufalır küçülür
 Çekirdeği henüz süt bağlamış
 Masmavi bir erik kesilir ağızda
 Dokundukça yanar dudaklarım
 Seni düşünürken
 Bir çakıl taşı ısınır içimde.

BİGÜZEL

Seni bigüzel giymişim içime gâvurun kızı
 Bir kurşunda vurdular ikimizi
 Gün ıştır, yaprak titrer, tohum üşür
 Acı güller kızarır hikâyemizi.

LORCA'YA

Bir şiir gelecek biliyorum Lorca
 Deniz fenerleri gibi gözlerim yolda
 Bir şiir gelecek biliyorum Lorca
 Bir şiir gelecek biliyorum yalınayak
 İçinde senden bir şeyler olacak
 Senden ille de senden Lorca
 Yüreğinde bir kurşun
 Avuçlarında bir tutam yonca
 Kumral karanlıklar içinden usulca.
 Bir şiir gelecek biliyorum yalınayak
 Kan ter içinde, bitkin, sımsıcak
 Kocaman gözleri, kocaman elleri olacak
 Bir elinde ekmek, bir elinde bıçak
 Bir şiir bekliyorum Lorca saplanacak.
 Bir şiir gelecek Lorca biliyorum
 Ulu ağaçlar gibi yaprak yaprak
 Ulu ağaçlar gibi tir tir titriyorum
 Bir şiir Lorca, bir şiir
 Tepeden tırnağa gül, tepeden tırnağa zehir
 Belki yılanlar gibi sessiz sedasız sinsi sinsi
 Belki küheylânlar gibi dörtlâla
 Bilmem nerden, ne zaman, nasıl gelir
 Bir şiir Lorca, bir şiir, bir şiir, bir şiir.
 Bir şiir gelecek biliyorum
 Sabahın şafak vaktinde
 İlk küçük rüzgârda
 Sabah denizleri buruşur
 Kalpazankaya'da Lorca
 Sana benzeyen kıvrıcık saçlı bir kız üşür
 Binlerce çakıl arasından bir tanesi
 Binlerce yaprak içinden bir tanesi tutuşur

Yanı başımda binlerce yıl uzakta
 Boğuk boğuk martılar ötüşür
 Bir şiir gelecek biliyorum
 Elim ayağım kesilir.
 Bir şiir gelecek biliyorum Lorca
 Hangi gün, hangi mevsim, saat kaçta!
 Belki yedi kat gökyüzünde, belki uçakta
 Belki yedi kat yerin dibinde, ocakta
 Gökyüzünde gelirse bulutlarla yazarım onu
 Yedi kat yerin dibinde kayalara kazarım
 Ben can çekişirken gelirse
 Sızım sızım sızlar gider mezarım.
 Bir şiir gelecek Lorca belki çok uzaktan
 Guadalkivir'den Sakarya'dan, Kızılırmak'tan belki
 Dev çınarlar kadar belalı olacak kökü
 Belki de bir maydanoz kadar bilmem ki.
 Ama bu kök lök gibi oturacak
 Bu kökte senden bir şeyler olacak
 Bu kök acı kök Lorca
 Bu kök zehir zıkkım
 Böğründe zoka
 Bağrında zıpkın
 Bir şiir gelecek biliyorum.
 Limanda kapkara kocaman bir gemi
 Uzatmış kocaman ellerini
 Habire seslenir, çağırır beni
 Bir şiir Lorca, bir şiir, bir şiir
 Sonra alsın götürsün beni.

KUL KÖLE

Arzuladıkça kulunum
 Arzulandıkça kölen.

TUZ

Bir yanıml şeker

Bir yanıml tuz

Tuzdan yanayım.

Bir yanıml toprak

Bir yanıml deniz

Denizden yanayım.

Bir yanıml ben

Bir yanıml sen

Senden yanayım.

DENİZ TÜRKÜSÜ

Deniz dediğın bir tarladır

Gülü gül, dikenı dıken, tohumu tohum

Toprak gibi verimli, toprak gibi cömert

Betine bereketine kurban olduğum

Deniz dediğın bir tarladır

Uçsuz bucaksız bir tarla

Göbeğı insanlarla kesilmiş

Çilesi İnsanlarla

Deniz dediğın bir tarladır

Sözü pek, eli ağır

Dost gibi güldürür insanı

Dost gibi ağlatır

Deniz dediğın bir tarladır

Anadır, babadır, kardeştir

İnsan eline hasret

İnsan eli değır değmez ürperir

Bin bir yerinden çatlar sevincinden

Nesi var, nesi yok çıkarır verir,

İnsan eli değmemiş denizlere bir damla alın teri

Bulutlar dolusu rahmetten mübarektir.

Deniz dediğin bir tarladır
 Bulutlar, güneşler dibindedir
 Geceler gündüzler dibindedir
 Yıldızlar mevsimler dibindedir
 Zifiri karanlık güller açılır dibinde
 Bağlar, bahçeler kat kat, katmer katmer, deste deste
 Bağlar, bahçeler zifir karanlık güller
 İnsan eline hasret beklemekte.
 Deniz dediğin bir tarladır
 Kapılar açılır İçinde kapılar
 Bitip tükenmeyen bereket kapıları
 Balıklar akıp gider bölük bölük tabur tabur
 Deniz dediğin bir tarladır
 Üstünde başıboş ruzigâr
 Gönlünce at oynatır
 Üstünde bir avuç tuzlu köpük
 İçinde milyonlarca yürek
 Milyonlarca öpücük
 Bir insan eli arar konacak
 Bir insan eli muhkem, sıcak
 Heyy benim
 Boydan boya cömert denizlerle çevrili
 Güzel memleketim
 Bu yaz تنها denizlerinde yıkandım
 İnsan eli değmemiş ormanlar gibi vahşi
 Dağ başında unutulmuş küçük kundaklar gibi yetim.

GİTTİ GİDECEK

Sevmek
 Güzel meslek
 Ama zor
 Can dayanıyor

Dayanmasına

Ama yürek

Gitti gidecek

MAVİ TOHUM

Bu gelene bahar derler

Bu gelene yeşil

Bu uçana mavi derler

Mavi mavi tohum

Uyyy üreme sevincine

Uyyy gücüne kuvvetine

Uyyy betine bereketine kurban olduğum

Bu gelene bahar derler

Bu gülene yeşil

Bu uçana mavi derler

Allah mavisi

Düşünmeden sevmek en iyisi

Bu gelene bahar derler açın!

Açın kapıları mavi kuşlara

Uzatın ellerinizi yüreklerinizi

Uzatın yüzünüzü gözünüzü

Uzatın horoz şekerleri gibi

Uzatın canlarınızı uzatın

Bırakın bırakın kuşlar konsun

Tepeden tırnağa cıvıltı

Tepeden tırnağa tomurcuk

Tepeden tırnağa tohum

Uyyy üreme sevincine kurban olduğum.

MOR GELİN

Ben şimdi uyur giderim

Gelinim

Mor gelinim
 Karanlığım yumuşacık
 Ben şimdi uyur giderim
 Gelinim
 Mor gelinim
 Sana doğru Usulcacık
 Uzar gider karanlığım
 Senin karanlığın küçücük
 Ürkmüş simsiyah bir kuş
 Cimri bir şişe çini mürekkebi
 Benim karanlığım
 Kocaman 45 numara hantal cömert
 Senin karanlığın bekler beni
 Ben şimdi uyur giderim
 Gelinim
 Mor gelinim
 Karanlığım yumuşacık
 Tramvay tellerinde üç kıvılcım
 Nar fidanlarında üç tomurcuk
 Kıvrık saçlı bir kız
 Kıvrık saçlı bir çocuk
 Ben şimdi uyur giderim
 Gelinim
 Mor gelinim
 Sana doğru
 Usulcacık

TRABZON DEYİNCE

Trabzon deyince aklıma bir salkım kareymiş gelir
 Bahçeler dolusu zindan yeşili
 İçin için kandil kandil ballanır
 Kandiller içinde bir kandil yanar

Bir kız deli gibi koşmaya başlar
Yanaklarında amoftaların alı
Dudaklarında kareymişlerin moru
Göğsünde... elinin körü
Trabzon deyince aklıma Soğuksu gelir
Soğuksu deyince bir dizi kareymiş ağacı
Kareymişlerin altında biri kız biri oğlan
İki çocuk
Ne çocuğı iki bela iki hışım
Nefesim kesilinceye kadar kovalamışım
Düştüm düşmesine 45'ten 30'u 15 yaşındayım
Trabzon deyince aklıma Kemerkaya gelir
Kayanın dibinde bir kız soyunur
Bir sarışın şimşektir çakar kamaşır gözlerim
Bir saniye bile sürmez olup biten
Ama kaya yarılmıştır çoktan derinlemesine
Orta yerinden
Bir suret
Bir çırılçıplak aydınlık
Ölesiye saplanıp kalmıştır artık
Kayanın dibinde bir kız soyunur
Doya doya bakmaz Mernuş utanır
şimdi durmuş kötü kötü düşünür
Tam otuz bir sene geçmiş aradan
Bir ses gelir çın çın öten kayadan
Yaptığın işlerden utanma
Yapmadıklarından utan
Tam otuz bir sene geçmiş aradan
Bir kız çırılçıplak atlar kayadan
Sen bir bahçıvan ot ben bir gül olam
Uzat ak ellerin der beni beni
Uzat ak ellerin gel diye diye

Bir ses gelir cehennemin dibinden
 Geçti borun pazarı
 Sür eşiği Niğde'ye
 Trabzon deyince aklıma Faroz gelir
 Kara kara kazanlar hatırlarım dizi dizi
 Kurşun gibi ağır bir balıkyağı kokusu
 Kırar kolunuzu kanadınızı
 Hantal bir bulut güçbela havalanır
 Bulutun içinde yüzlerce Yunus ağır ağır
 Yarım kalmış bir deniz türküsünü
 Deniz dibi yeşilini katran morunu
 Gök mavisine katmaktadır
 Sonra ağırbaşlı zinosların bembeyaz uğultusu
 Dünyanın bütün denizleri de yetim yapayalnız
 Dünyanın her yerinde beyaz, sessiz, sevimli
 Martıya zinos derdik değil mi?

YIL YETMİŞ YAŞ ALTMİŞ DOL KARABAKIR DOL

Eskiden yeterdim kendime
 Artardım bile
 Artanla ıslak çalardım
 Kaplumbaları boyardım maviye
 Eskiden yeterdim kendime
 Artardım bile
 Yalnızlığımı kendim eker kendim biçerdim
 Kendi yağım ile kavrulur
 Kendi kanadıyla uçardım
 Eskiden yeterdim kendime
 Artardım bile
 Şimdi ne yapsam naf ile
 Olmuyor
 Olmuyor oğlu olmuyor

İşin kötüsü bir günde
Beş defa akşam oluyor
Dol karabakır dol
Dol karabakır dol

İBİKLİ ÇENTİK

Canım benim
Canımın çentiği
Canımın ucu
Sensizlik en gücü
Canım benim
Canımın tomurcuğu
Canımın filizi
Canımın kökü
Sensizlik en boku
Canım benim
Canımın yongası
Canımın ılgını
Canımın soluğu
Canım benim
Canımın iri pullu balığı
Canım benim
Canımın has bahçesi
Canımın dikenini
Canımın gülü
Canım benim
Canımın çentiği
Canımın ibiği Balım
Cennet şuracıkta
Cehennem olalım

YALNIZ

Yalnızlığın kadarsın
 Yalnızlığın mis kokmalı
 Yalnızlık dediğin büyük bir zindan
 Dünyanın en kalabalık zindanı
 Dinden imandan çıkarır
 Ama öyle bir adam eder ki insanı

YETİM BAHÇE

Senin güllerin her yerde açar
 Dağda, bayırda, kırdan, bozkırda
 Bozkır biraz şüpheli ama
 Günlerden bir gün açar mı açar
 Bozkır dediğin sakar
 Senin güllerin her yerde açar
 Ya benim güllerim
 Sevinen çocuk gözlerinde bir
 Bedava iyilik yapanların gözlerinde iki
 Bağışlamasını bilen yüreklerin en kuytu yerinde
 Açar üç
 Benim güllerimle senin güllerin elele
 En güzel bahçe
 Benim güllerim oldukça
 Senin bahçelerin yetim, yitik.

KORKMA

Dün sabah
 İşe giderken
 Ölümü gördüm ölümü
 Ansızın kesti yolumu
 Usulca tuttu kolumu
 Korkma dedi.

CANIM İSTANBUL

Canım İstanbul'um nazlı.

Bir yanı lodos

Bir yanı poyrazlı

Deniz elli

Deniz ayaklı

Deniz parmaklı

Taşlan altın demişler

Gelip demir atmışlar

Atanlar haklı

Her taşı altınmış

Altın ne kelime

Her taşı deniz

Her taşı kız

Her taşı diş

Her taşı kan

Geçmiş kınalı.

CAN TÜKENİR

Kimse bilmez can neredir

Can tükenir can tükenir

Saçımın telinden sızar

Gözümün ferinden uçar

Can tükenir can tükenir

Her koku zerresinde ziyan

Her kımıldanışında yaprak

Can tükenir can tükenir

YAŞAMAK

Kimi eskidiği için yaşar

Kimi yaşadıkça eskir

Ne tohumda keramet

Ne toprakta

Ne başakta

Marifet yaşamakta.

